

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Mezinárodní obchodní arbitráž

Rigorózní práce

Mgr. Tomáš Kotrlík

Vedoucí rigorózní práce:

Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc.

Praha, leden 2010

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze 24.1.2010

Mgr. Tomáš Kotrlík

OBSAH

I. Úvod	1
II. Pojem mezinárodní obchodní arbitráže	3
III. Povaha mezinárodní obchodní arbitráže	5
IV. Mezinárodní obchodní arbitráž a alternativní způsoby řešení sporů	9
V. Druhy mezinárodní obchodní arbitráže	17
5.1. Rozhodčí řízení ad hoc	17
5.2. Rozhodčí řízení institucionální	18
5.3. Soukromé rozhodčí soudy	21
5.4. Další dělení	26
5.4.1. Rozhodčí řízení fakultativní	27
5.4.2. Rozhodčí řízení obligatorní	27
VI. Prameny právní úpravy mezinárodní obchodní arbitráže	30
6.1. Mezinárodní právní normy	31
6.1.1. Mezinárodní mnohostranné úmluvy	31
6.1.2. Mezinárodní dvoustranné úmluvy	32
6.2. Vnitrostátní právní normy	32
6.3. Ostatní prameny	33
VII. Předpoklady mezinárodní obchodní arbitráže	34
7.1. Arbitrabilita	34
7.2. Rozhodčí smlouva	37
7.2.1. Druhy rozhodčí smlouvy	38
7.2.2. Forma rozhodčí smlouvy	39
7.2.3. Účinky rozhodčí smlouvy	40
7.2.4. Obsah rozhodčí smlouvy	41
7.2.5. Neplatnost rozhodčí smlouvy	43
7.2.6. Zánik rozhodčí smlouvy	45
VIII. Rozhodné právo	46
IX. Rozhodčí pravidla a průběh mezinárodní obchodní arbitráže	51
9.1. Rozhodci	54
9.1.1. Způsobilost být rozhodcem	54

9.1.2. Počet rozhodců	56
9.1.3. Jmenování rozhodce	58
9.1.4. Vztah rozhodce a stran	63
9.1.5. Vyloučení rozhodce	64
9.1.6. Odpovědnost rozhodce	69
9.2. Zahájení rozhodčího řízení	71
9.3. Postup v rozhodčím řízení	76
9.3.1. Místo a jazyk řízení	76
9.3.2. Základní zásady řízení	78
9.3.3. Předběžná opatření	80
9.3.4. Dokazování	81
9.4. Skončení rozhodčího řízení	84
9.4.1. Usnesení o zastavení řízení	84
9.4.2. Rozhodčí nález	85
9.4.3. Zrušení rozhodčího nálezu soudem	91
9.5. Náklady rozhodčího řízení	94
X. Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů	95
10.1. Právní úprava podle NYÚ	97
10.2. Právní úprava podle ZRŘ	99
XI. Perspektiva do budoucna – návrh nového zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním	100
XII. Závěr	101
Seznam zkratk	104
Použitá literatura	106
Summary	109
Klíčová slova	111

I. ÚVOD

Mezinárodní obchodní arbitráž (nebo též synonymicky mezinárodní rozhodčí řízení v obchodních věcech) patří mezi nejvýznamnější alternativní způsoby řešení sporů (ADR – *alternative dispute resolution*).¹ Na základě platné rozhodčí smlouvy se zde strany podřizují urovnání sporu, který mezi nimi vzešel nebo který by mohl vzniknout v budoucnu, prostřednictvím nálezu soukromé osoby, podle jejich vlastní volby.² Na rozdíl od ostatních ADR sporné strany v mezinárodní obchodní arbitráži předem souhlasí, že je tento nálezný závazný, státní moci uznávaný a vynutitelný. Má tak stejné účinky a je rovněž exekučním titulem jako soudní rozhodnutí.

Přestože je rozhodčí řízení staré jako obchod sám (např. ve středověku od 13. století obchodníci rozhodovali spory členů obchodních komunit a společností),³ jeho rozmach nastal až ve 20. století s rozvojem a internacionalizací obchodu, v důsledku čehož se omezující řešení sporů na národní úrovni začalo stávat neuspokojivým a zejména zdoluhavým. Už po první světové válce roku 1923 byl založen Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži – první moderní rozhodčí instituce, která je dodnes považována za nejuznávanější rozhodčí soud vůbec. I první mezinárodní (tzv. ženevské) úmluvy, které se rozhodčím řízením zabývaly (konkrétně výkonem cizích rozhodčích nálezů), pocházejí z let 1923 a 1927.⁴ Další rozvoj přichází po druhé světové válce. Hlavním mezníkem je rok 1958, kdy byla přijata Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (NYÚ), jež zajistila snadnou vykonatelnost nálezů v rozsáhlém počtu zemí (dnes je přes 130 států jejími smluvními stranami) a která zaručila funkčnost a efektivnost arbitráže na mezinárodní scéně. Mezinárodní úspěch rozhodčího řízení podnítil přijímání

---

¹ Ne všichni autoři však řadí mezinárodní rozhodčí řízení mezi ADR – viz ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 10. Většina ostatních teoretiků ale řadí mezinárodní obchodní arbitráž mezi ADR jako hlavní alternativu soudnímu řízení – srov. RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 42, WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 629 a KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 4. Podrobněji je problematika vymezení mezinárodní obchodní arbitráže rozložena v kap. IV.

² SANDERS, P. *Arbitration, International Encyclopedia of Comparative Law, vol. 12*. Tübingen: J. C. B. Mohr, 1996, s. 5.

³ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 629.

⁴ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. XI.

národních zákonů upravující tuto problematiku v jednotlivých státech, mezi něž patří i Česká republika, která svým zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (ZRŘ), umožnila od 1.1.1995 používat arbitráž také ve vnitrostátních sporech.⁵

V dnešní době představuje rozhodčí řízení nejčastější způsob řešení sporů v mezinárodním obchodním styku. Dlouhé rozhodovací doby u soudního řízení, s nimi související vysoké náklady soudního procesu, složitá procesní ustanovení, v případě mezinárodních sporů problémy s výkonem cizích soudních rozhodnutí nebo celková přetíženost justice – tyto a případně i další nedostatky vedou k časté kritice soudního řízení. To pak může mít značně destruktivní účinky na obchodní vztahy a je zde často patrná i nedůvěra a neochota stran se mu podřídit. V důsledku toho účastníci obchodních vztahů opatřují stále častěji své smlouvy rozhodčími doložkami ve snaze vyhnout se soudnímu řízení a všem jeho nevýhodám. Naproti tomu arbitráž nabízí řadu předností, jako jsou rychlost, neformálnost, v zásadě jednoinstančnost (nedohodnou-li se strany jinak), možnost zvolit si rozhodce a rozhodčí pravidla či snadnější výkon rozhodčích nálezů přicházející s NYÚ. Díky nim lze očekávat rozvoj a nárůst počtu rozhodčích řízení i do budoucna, neboť v této době bude pro strany čím dál tím víc rozhodující potřeba se rychle dohodnout a případný spor co nejdříve urovnat.⁶

Zároveň je však nutné připomenout, že arbitráž nemá (a ani by neměla mít) ambice nahradit stávající soudní systém, ale pouze ho doplnit tam, kde je to pro daný spor účinnější s ohledem na jeho povahu (zejména v obchodních věcech).

Tato práce se nejprve pokusí osvětlit podstatu mezinárodní obchodní arbitráže analýzou samotného pojmu a povahy rozhodčího řízení (kap. II. a III.). V souvislosti s tím je třeba rovněž zmínit vztah mezinárodní obchodní arbitráže a (ostatních) alternativních způsobů řešení sporů (kap. IV.).

Dále práce rozebírá jednotlivé druhy, do nichž se může rozhodčí řízení rozpadat (kap. V.).

---

⁵ Nebereme-li na zřetel tzv. hospodářskou arbitráž, ve které se rozhodovaly tzv. hospodářské spory mezi socialistickými organizacemi v bývalé ČSSR.

⁶ Avšak současně je nutné brát v potaz množící se kritické hlasy, které upozorňují na stále markantnější stírání rozdílů mezi arbitráží a soudním řízením, zejm. s ohledem na prodlužování délky rozhodčího řízení a nárůst nákladů arbitráže. Až budoucí vývoj ukáže, zda si arbitráž dokáže zachovat své přednosti, pro které by mohla být ještě vyhledávanějším způsobem řešení sporu.

Poté je podán výklad o pramenech mezinárodní obchodní arbitráže jakožto základech její právní úpravy (kap. VI.).

Následují kapitoly o předpokladech, které musí být dodrženy, aby mohlo k rozhodčímu řízení vůbec dojít (kap. VII.), a o právu rozhodném, na jehož základě se v daném sporu rozhoduje a které je třeba pro svou hmotněprávní povahu odlišit od procesních aspektů arbitráže (kap. VIII.).

Nejrozsáhlejší kapitolou práce představuje výklad a základní komparatistika nejznámějších rozhodčích pravidel ovládajících jednotlivá procesní stadia rozhodčího řízení přes jeho zahájení až po vydání rozhodčího nálezu se všemi jeho důsledky (kap. IX.).

Závěrem je zmíněna problematika uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (kap. X.) a návrhu nového zákona o mezinárodním právu soukromém, který má v budoucnu upravovat některé otázky související s rozhodčím řízením (kap. XI.).

Tato práce vychází z mé diplomové práce, jejíž hlavní náplní byla rozhodčí pravidla v mezinárodní obchodní arbitráži. Tato problematika zůstává pro svůj klíčový význam a dopad na průběh arbitráže i nadále nejrozsáhlejší částí této práce. Ta je však doplněna i na jiných místech tak, aby pojednávala o tématu mezinárodní obchodní arbitráže jako celku a působila v tomto ohledu komplexně.

II. POJEM MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽE

Arbitráž obecně je specifickou součástí národních justičních systémů, kombinující prvky soukromoprávní (smlouva) a veřejnoprávní (zmocnění na základě zákona) delegace k vydání exekučního titulu postaveného naroveň vykonatelnému soudnímu rozhodnutí.⁷

Soukromoprávní rys spočívá v dobrovolné možnosti stran na základě dohody (rozhodčí smlouvy) ustavit rozhodce či rozhodčí senát, který posoudí spor mezi těmito stranami. Podle českého práva má každý právo na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Primárně se tak svého práva může domáhat u soudu, ale za určitých podmínek (právě v případě uzavření platné rozhodčí smlouvy)

---

⁷ LISSE, L. Postavení stálých rozhodčích soudů. Pravniradceihned.cz [online] 2006.

může uplatňovat své právo i u jiného orgánu, kterým může být jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud. Sporné strany tedy skrze rozhodčí řízení na základě zákona (ZRŘ) vykonávají alternativně své základní občanské právo na soudní ochranu, které nevzniklo vůči státu, ale vůči rozhodcům jako nestátnímu orgánu. Ze samotné podstaty arbitráže plyne, že představuje zcela mimořádný způsob výkonu soudní moci nestátními orgány a že je připuštěno státem jen alternativně vedle obecného státního soudnictví. Rozhodci i stálé rozhodčí soudy jsou pokládány za ryze soukromé osoby, nelze je řadit do soustavy řádných soudů, svou podstatou jsou vlastně jen náhražkou, substitucí či doplňkem státního soudnictví.

Vlastní řízení i verdikt rozhodce (je závazný) si však zachovává svou veřejnoprávní povahu. Stát především prostřednictvím zákona (ZRŘ) dává celému řízení závazný právní rámec a pravidla a uskutečňuje, i když v omezené míře, vůči rozhodčímu řízení své kontrolní pravomoci (např. v podobě institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem). Rovněž má pomocnou funkci tam, kde rozhodci nemohou určité úkony vykonat (např. vynutit přítomnost svědka a vyslechnout jej).⁸ Pro spojení obou těchto rysů (soukromoprávního i veřejnoprávního) hovoříme o quasi-soudním charakteru rozhodčího řízení.

Přestože český právní řád používá na mnoha místech (jak v tuzemských zákonech, tak v mezinárodních smlouvách) pojem „rozhodčí řízení“, ucelenou definici v žádném právním předpisu nenajdeme. Až odborná literatura nabízí řadu vymezení. N. Rozehnalová definuje rozhodčí řízení (arbitráž) jako „...dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu senátu, která vydá po provedení řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.“⁹ Hovoříme-li o „mezinárodní obchodní arbitráži“, jde o projednání a rozhodnutí sporu s mezinárodním prvkem, vzešlého z mezinárodního obchodního styku.¹⁰ Odlišujícím znakem od rozhodčího řízení obecně je zde přítomnost

---

⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 32.

⁹ *Ibid* s. 32.

¹⁰ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 16.

mezinárodního prvku. Přes opětovnou absenci zákonné definice¹¹ znamená tento termín, že soukromoprávní vztah, z něhož vznikl spor, má převažující vazbu na stát odlišný od České republiky.¹² Tato vazba k zahraničí může být dána subjektem právního vztahu (např. jedna ze stran je právnická osoba se sídlem v zahraničí nebo založená podle cizího práva), právní skutečností významnou pro vznik a existenci právního vztahu (nastala nebo má nastat v zahraničí) nebo předmětem právního vztahu (věci, práva či nehmotné statky se nacházejí v cizině).¹³

Skutečnost, zda se jedná o vztah s mezinárodním prvkem či nikoli, nejen ovlivňuje, jaká procesní pravidla budou aplikovatelná na rozhodčí řízení, ale též má hmotněprávní důsledky. Zatímco vztahy bez mezinárodního prvku se budou bez dalšího řídit českým právem a strany si jiný právní řád nemohou zvolit (resp. vyloučit použití vnitrostátních kogentních právních norem), u vztahů s mezinárodním prvkem taková volba možná je.¹⁴

Protože je arbitráž nejčastějším způsobem řešení sporů právě v mezinárodní oblasti, je i termín mezinárodní obchodní arbitráže nejhojněji zastoupen v odborné literatuře a je základem této práce.

III. POVAHA MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽE

Otázka povahy arbitráže je předmětem zkoumání odborné literatury už od konce 19. století, kdy francouzský soud ve věci *Del Drago*¹⁵ konstatoval, že rozhodčí nález je z jedné části smlouva a z části druhé představuje soudní nález. V návaznosti na toto rozhodnutí se postupně rozvinuly následující doktríny snažící se vysvětlit podstatu arbitráže.

Jurisdikční doktrína chápe rozhodčí řízení jako náhradní výkon soudní pravomoci. Rozhodčí řízení má sice původ v dohodě stran (rozhodčí smlouvě), avšak

---

¹¹ Opět, platné právní předpisy výslovně termín mezinárodního prvku nevymežují, třebaže s ním pracují – tento pojem je ostatně obsažen i v § 1 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (ZMPS), který podmiňuje svou aplikovatelnost právě existencí mezinárodního prvku v právním vztahu.

¹² KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 6.

¹³ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vyd. Brno – Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2009, s. 18.

¹⁴ K tomu blíže viz kap. VIII.

¹⁵ Trib. Civ. de la Seine, 16.3.1899.

samotná možnost konat toto řízení je odvozena od autority určitého státu tím, že je dána zákonná možnost spor rozhodnout v rozhodčím řízení. Jednotlivé prvky rozhodčího řízení (ustavení rozhodců, průběh řízení, pravomoc rozhodců spor rozhodnout, vykonatelnost rozhodnutí atd.) se opírají o právní řád takového státu.¹⁶ Postavení rozhodce a soudce se liší tím, že konkrétní rozhodce byl nominován stranami k danému sporu. Avšak jinak rozhodce supluje pozici soudce v dané věci, jeho autorita stejně jako autorita soudce pochází od státní moci.

Smluvní doktrína představuje opak doktríny jurisdikční, když odmítá rozhodující vliv státu na rozhodčím řízení. Pravomoc rozhodce spor projednat a rozhodnout je odvozena od vůle stran, které mezi sebou uzavřeli rozhodčí smlouvu a na rozhodce tuto pravomoc touto smlouvou přenesli.¹⁷ Prim zde hraje autonomie vůle stran, tedy rozhodčí smlouva. V ní se strany mj. zavazují, že splní následný rozhodčí nález, který má dle této teorie rovněž smluvní povahu a není tak žádným skutečným rozsudkem. V případě nesplnění je na rozhodčí nález nahlíženo jako na smlouvu, která je vykonatelná soudem.¹⁸

Smíšená doktrína stojí na pomezí předchozích dvou koncepcí a kombinuje jejich základní charakteristiky. Tato doktrína uznává, že je arbitráž založena rozhodčí smlouvou (smluvní doktrína), avšak zároveň rozhodci jednají jako soudci a vydávají rozhodčí nález rovný soudnímu rozhodnutí (jurisdikční doktrína). Ke konání rozhodčího řízení je tedy třeba dvou podmínek, vůle stran podřídit spor řešení před rozhodci a vůle státu propůjčit arbitráži stejné účinky, jaké má soudní rozhodnutí.¹⁹ Objevují se však názory, že smíšená doktrína nestojí naroveň ostatním doktrínám, neboť neřeší podstatu arbitráže, ale pouze problém popisuje.²⁰

Přiklonění se k té které teorii není pouze otázkou pro akademickou debatu, ale má i své praktické důsledky. Tak např. podřazení arbitráže pod jurisdikční doktrínu by znamenalo, že veřejnoprávní charakter činnosti rozhodců by měl vliv na jejich odpovědnost za vydání rozhodčího nálezu. Rozhodci by totiž rozhodovali v

---

¹⁶ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 37.

¹⁷ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 15.

¹⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 37.

¹⁹ *Ibid* s. 38.

²⁰ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 43.

postavení orgánu veřejné moci a jestliže by rozhodli chybně, mohla by být dána odpovědnost státu za škodu ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu státní moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (více o této problematice bude pojednáno v kap. 9.1.6.). Rovněž by existovala možnost napadnout rozhodčí nález ústavní stížností.²¹ Touto otázkou se zabýval i Ústavní soud. Opakovně přitom jurisdikční doktrínu odmítl, když označil ústavní stížnost proti rozhodčímu nálezu za nepřípustnou.²² Při svém rozhodování argumentoval Ústavní soud zejména tím, že „...*charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo ale tvoří (event. napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovanou svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud.*“²³ Rozhodčí soud v tomto smyslu tedy není orgánem moci veřejné, a proto ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutím orgánu moci veřejné ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/93 Sb., o ústavním soudu.

Toto rozhodnutí bylo podrobena kritice z řad zastánců jurisdikční koncepce. Např. R. Pecha je názoru, že nikdo jiný než soud nebo jiný orgán, na který byla zákonem delegována moc soudní, nemůže rozhodovat spory subjektů, to znamená, že spory nemůže rozhodovat soukromá osoba ani žádná jiná osoba, která by nebyla orgánem.²⁴ Umírněněji vystupuje proti smluvní teorii K. Růžička, který uznává, že rozhodčí nález nemůže být v žádném případě považován za rozhodnutí státního orgánu, jelikož rozhodčí řízení představuje mimořádný způsob výkonu státní moci nestátními orgány (soukromými osobami).²⁵ Zároveň však odmítá zcela připustit smluvní doktrínu: „*Nedomnívám se, že i když strana jmenuje určitou osobu*

---

²¹ Rozhodčí nález by byl rozhodnutím orgánu veřejné moci ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o ústavním soudu.

²² Viz usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 460/02, IV. ÚS 345/01, II. ÚS 443/01, IV. ÚS 174/02, IV. ÚS 435/02.

²³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15.7.2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02, in RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 44.

²⁴ PECHA, R. K právní povaze rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 5, s. 42.

²⁵ RŮŽIČKA, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 5, s. 32.

*rozhodcem, že mezi nimi vzniká nějaký smluvní vztah..., zmíněná konstrukce odporuje základnímu požadavku na nestrannost rozhodce...*²⁶

K názoru Ústavního soudu se naopak přiklání P. Raban, který navíc přidává i další argument hovořící ve prospěch smluvní doktríny. Podle tohoto autora neexistuje soud (státní moc), který by delegoval své právo rozhodovat na rozhodce v případech, kdy jde o rozhodčí řízení mezi subjekty, které pochází z různých států. V takovém případě musí pravomoc rozhodců pocházet od samotných stran. Není pak jediného důvodu, aby situace ve vnitrostátních sporech měla být odlišná.²⁷ S tímto argumentem však lze polemizovat potud, že státní moc je představována mj. právním řádem tohoto státu. Pokud se např. dohoda o ochraně a podpoře investic, která přímo umožňuje konání rozhodčího řízení mezi subjekty, které pochází z různých států, stane závaznou schválením parlamentu a publikací ve Sb. zák. (viz čl. 10 Ústavy), pak jde o obdobnou „delegaci“, jako když je konání rozhodčího řízení umožněno vnitrostátně zákonem (ZRŘ).

Podřazení povahy arbitráže pod některou z koncepcí není, jak je vidět, lehkou otázkou. Rozhodnutí Ústavního soudu, který se nepřímou vyslovuje ve prospěch smluvní doktríny, je jistě třeba v praxi vzít v úvahu s ohledem na vyslovení zásady, podle níž nelze rozhodčí nález napadnout ústavní stížností. Avšak v teoretické rovině spatřuji nedostatek smluvní doktríny především v té části, která považuje rozhodčí nález za smluvní institut.²⁸ Je přece zřejmé, že u smlouvy smluvní strany předem vědí, co je jejich závazkem a povinností (dokonce pokud by to nebylo stanoveno dostatečně určitě, smlouva bude absolutně neplatná dle § 37 OZ), zatímco v případě nálezů strany takovou znalost nemají (někdy by si asi neúspěšná stran rozmyslela takový „závazek“ nést). Také ne vždy musí platit, že rozhodce při svém rozhodování „nenalézá právo..., ale napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává závazkový vztah v zastoupení stran“. Jestliže bude např. rozhodce moderovat výši smluvní pokuty z

---

²⁶ Ibid s. 32.

²⁷ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 47.

²⁸ Viz citaci: „Rozhodčí nález má...smluvní povahu a jeho původ je odvozen z rozhodčí smlouvy.“ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 37. Nebo citaci: „Rozhodce nenalézá právo ale tvoří (event. napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran.“ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15.7.2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02.

porušení smlouvy, tak nic, dle mého názoru, nevyjasňuje ani napevno staví, ale právo přímo sám nalézá (na základě své úvahy).

Z těchto důvodů mi celý problém, tj. snažit se určit, zda je arbitráž ryze smluvní nebo veřejnoprávní povahy, přijde jako umělý. Je přeci zřejmé, že rozhodčí řízení kombinuje oba prvky (není to ani čistě smlouva ani čistě institut veřejné moci). Proto se zastávám názoru, že povahu arbitráže nejlépe vystihuje smíšená doktrína, která připouští kombinaci obou těchto prvků.

IV. MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽ A ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY ŘEŠENÍ SPORŮ

Jak již bylo naznačeno v úvodní kapitole, mezi autory nepanuje jednoznačný názor v otázce, kam zařadit mezinárodní obchodní arbitráž, zda mezi ostatní ADR nebo zda stojí arbitráž mimo tento systém. Východiskem pro zodpovězení této otázky by měl být výklad samotného pojmu „alternativní způsoby řešení sporů“.

Podle N. Rozehnalové jsou ADR vymezeny jako alternativy ke všem formám řešení sporu, kterým stát poskytuje své garance mocí veřejnou.²⁹ V takovém případě nelze mezinárodní obchodní arbitráž považovat za součást ADR, neboť určité aspekty arbitráže pochází právě od moci veřejné. Výsledný rozhodčí nález je bezvýhradně uznáván veřejnou mocí, je pro sporné strany závazný a též mocí veřejnou vynutitelný. Na rozdíl od arbitráže, ADR jsou určeny dobrovolností sporných stran v podřízení se nejen tomuto typu řízení, ale i jeho výsledku a nejsou zaštitěny veřejnou mocí.³⁰

Většina autorů³¹ ale obecně podřazuje mezinárodní obchodní arbitráž pod ADR. Termín ADR je v tomto případě chápán tak, že řešení sporu je „alternativní“ vůči řízení před obecným soudem. A protože v arbitráži rozhodují rozhodci jako nestátní orgán,³² řadí se v tomto ohledu arbitráž mezi ADR a od ostatních ADR se

---

²⁹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 13.

³⁰ *Ibid.* s. 10.

³¹ Srov. RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 42, WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 629 a KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 4.

³² Rozhodci jsou svou povahou soukromé osoby, které nejsou součástí obecného soudnictví.

odlišuje pouze vahou, kterou stát připisuje jejímu výsledku.³³ Podstatným argumentem pro zařazení arbitráže mezi ADR by mohla být i skutečnost, že rozhodování konkrétného sporu formou arbitráže (stejně jako formou ostatních ADR) závisí na vůli a dohodě obou sporných stran, zatímco u soudního řešení stačí, aby svá práva nárokovala pouze jedna strana.

Přestože jsem si vědom opodstatněnosti některých argumentů vyčleňujících arbitráž mimo rámec ADR, jsem spíše zastáncem doktríny, která zahrnuje arbitráž mezi ADR. Domnívám se totiž, že nejsilnějším argumentem hovořícím ve prospěch této doktríny je existence možnosti stran dohodnout se v případě sporu na určitém postupu při řešení tohoto sporu, přičemž tento postup (ať už se závazným (arbitráž) nebo nezávazným (ostatní ADR) výsledkem) si stanoví samy sporné strany. Možnost uzavřít takovou dohodu (a zároveň nutnost ji uzavřít, aby mohl být tento postup použit) představuje podle mě klíčový prvek, který odlišuje všechny ADR (včetně arbitráže) od řízení před obecnými soudy. K jeho zahájení totiž není třeba takové dohody, ale jen vůle jedné ze stran. ADR jako celek tak v tomto ohledu představují alternativu k soudnímu řízení.

Pro konkrétnější představu toho, jak v praxi (ostatní) ADR vypadají a jaké je jejich vymezení vůči arbitráži, bude na tomto místě podán přehled a stručná charakteristika nejvýznamnějších takovýchto ADR.

Nejstarší ADR představuje jednání (negociace). Jedná se o primární způsob řešení sporů, který je základem ostatních ADR, jež jsou v podstatě jen formalizovaným způsobem jednání. Strany dobrovolně přistupují k jednání, aby dosáhly konsensu. Strany tak nejsou k jednání nijak zavázány a pokud k němu dojde, jeho postup si samy určí. Na rozdíl od ostatních ADR není v negociaci zahrnuta účast třetí osoby.

Základním a nejrozšířenějším modelem ADR je smírcí řízení – tedy mediace a konciliace. Za účasti třetí strany (osoby mediátora či konciliátora) se hledá řešení sporu, který vznikl mezi stranami. Tato třetí osoba však nemá pravomoc k vydání závazného rozhodnutí. Smírcí řízení je založeno na teorii, že nemá být rozhodováno ve prospěch určité strany, ale strany mají být vedeny k tomu, aby samy došly k

---

³³ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 42.

takovému řešení, při kterém bude dosaženo tzv. „win-win“ efektu, v němž budou mít obě strany pocit, že jsou na tom lépe než před zahájením řízení.³⁴ Jedná se tedy o nezávazné řízení, jehož průběh je kontrolován spornými stranami, které nejsou povinny přijmout rozhodnutí mediátora (konciliátora). Strany se tak dobrovolně podřizují nejen tomuto řízení, ale i jeho výsledku. Samotné vedení sporu lze v případě mediace dělit na tzv. *interest based (problem-solving, facilitative) mediation*, kde mediátor nehledá nutně řešení v souladu s právem, ale snaží se dojít k rozumnému kompromisu podle zájmu obou stran (někdy se hovoří tak v tomto ohledu o zájmové mediaci) a na tzv. *right based (predicative, evaluative) mediation*, kdy je rozhodnutí a vedení sporu v souladu s platným právem.³⁵

Co se týká rozdílu mezi mediací a konciliací, mnoho autorů má za to, že jsou oba termíny v podstatě zaměnitelné.³⁶ Někdy se zase uvádí, že mezi oběma formami najdeme drobné rozdíly. Některé publikace chápou konciliaci jako proces, během něhož konciliátor naslouchá stížnostem sporných stran a hledá možnosti, jak zúžit pole sporu mezi stranami, zatímco při mediaci plní osoba mediátora nejen tuto funkci, ale vyjadřuje i svůj názor, který může tvořit základ pro urovnání sporu.³⁷ V tomto ohledu má mediátor silnější pozici (může vyjadřovat své názory, popř. navrhnout řešení či doporučení) než osoba konciliátora, která má především za úkol přivést strany k jednacímu stolu.

Jak již bylo naznačeno, jelikož jde o nezávazné řešení sporu, je věcí stran, podle jakých pravidel se bude ve smírčím řízení postupovat. Strany ovšem mohou využít i předem daných pravidel, jež byla vytvořena specializovanými institucemi, které plní zároveň funkci stálých rozhodčích soudů (viz kap. 5.2.). Mediační řízení tak nabízí např. Americká rozhodčí asociace (AAA), Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (LCIA) nebo Smírčí centrum při Světové organizaci na ochranu duševního vlastnictví (WIPO). Řada institucí nabízí také konciliaci. Jako příklad lze

---

³⁴ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 9.

³⁵ *Ibid* s. 10.

³⁶ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 16.

³⁷ DONALDSON, B. *Alternative Dispute Resolution*. *Journal of International Arbitration*, 1992, č. 58, s. 102.

uvést Mezinárodní obchodní komoru v Paříži (ICC).³⁸ V České republice počítá se smírčím řízením Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (RS při HK ČR a AK ČR), když upravuje toto řízení v § 42 svého Řádu. Na úrovni zákona však stále úpravu smírčího řízení v České republice nenajdeme, na rozdíl od jiných zemí.³⁹

Další typ ADR představuje *mini-trial*, který svou povahou kombinuje prvky mediace a klasického rozhodčího řízení. Stejně jako v případě mediace je i výsledek *mini-trialu* pro strany nezávazný. Avšak samotný průběh řízení je oproti mediaci více svázán formálními pravidly, čímž se blíží arbitráži. Charakteristická je též účast vrcholných manažerů jako zástupců sporných stran, kteří budou o sporu nakonec rozhodovat. Současně je ale i přítomna třetí neutrální strana, která vede dané řízení. Někteří autoři poukazují na zbytečnost účasti takové osoby a tudíž i celého *mini-trialu*, neboť manažeři mohou dojít k výsledku sami, bez účasti třetí osoby.⁴⁰ Možná i z tohoto důvodu není tento model příliš rozšířen a je znám pouze především ve Spojených státech amerických, kde jej využívají zejména velké obchodní společnosti.⁴¹

Zajímavou variantu ADR představuje tzv. nezávislý expert, který je povoláván k řešení problémů především technické povahy. Expertizu lze pak využít mnoha způsoby.

V širším slova smyslu lze za expertizu považovat nestranné posouzení, které slouží ke zjištění určité skutečnosti, a objednatel je může využít způsobem, který uzná sám za vhodný.⁴² V našich podmínkách by se mohla expertiza provádět na základě smlouvy o kontrolní činnosti, kterou se vykonavatel kontroly (expert) zavazuje provést nestranné zjištění stavu určité věci nebo ověření výsledku určité

---

³⁸ ICC rovněž poskytuje zvláštní formu mediace nazývanou *Pre-Arbitral Referee*, v němž má třetí strana (tzv. referee) pravomoc učinit tzv. nařízení (order), které je pro strany závazné na smluvní bázi, ledaže by kompetentní orgán (obecný nebo rozhodčí soud) následně rozhodl jinak. Oproti běžné mediaci se tak zde setkáváme se silnější pozicí nominované osoby, i proto je vhodná kombinace s rozhodčím řízením.

³⁹ Např. Slovenska, kde byl roku 2004 přijat zákon č. 420/2004 Z.z., o mediácii.

⁴⁰ BÜHRING-UHLE, CH. *Arbitration and Mediation in International Business*. Hague: Kluwer Law International, 1996, s. 305.

⁴¹ Mini-trial je ve Spojených státech americký nejčastěji využíván u Americké rozhodčí asociace (AAA). V Evropě je mini-trial méně častý, přesto ho nabízí např. Obchodní komora v Zurichu.

⁴² RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 28.

činnosti a vydat o tom kontrolní osvědčení a objednavatel kontroly se zavazuje za to zaplatit mu úplatu.⁴³ Strany potom mohou na základě tohoto zjištění uzavřít mezi sebou smlouvu, která bude vycházet právě z výsledku expertizy. Takový postup bude připomínat mediaci, avšak zde expert (na rozdíl od mediátora) nepůsobí na strany tak, aby bylo dosaženo dohody (dosažení dohody není jeho úkolem).⁴⁴ Strany se v tomto případě pouze volně inspiroují nezávislou expertizou při konstituování jejich vzájemného vztahu.

Dále se s ohledem na české právo mohou strany dohodnout rovněž na tom, že určitá část jejich smlouvy bude určena expertem.⁴⁵ Doplněním dané smlouvy se tak expertiza stává přímo její součástí.

Nezávislý expert může být stranami také požádán, aby posoudil spor (většinou technické povahy), který mezi nimi vznikl z už dříve uzavřené smlouvy. Takovou možnost nabízí např. Mezinárodní obchodní komora v Paříži (ICC), která zřídila pro tento účel Mezinárodní centrum pro technické expertizy (International Centre for Technical Expertise).⁴⁶

Samostatnou skupinu ADR představují tzv. smíšené formy, které kombinují jednotlivé metody alternativního řešení sporů. Jedná se o případy, kdy jsou procesy daných forem vedeny společně nebo jedna fáze navazuje na druhou.

Nejnámější smíšenou formou ADR je *med-arb* kombinující prvky mediace a arbitráže. *Med-arb* nacházíme ve dvou základních variantách.⁴⁷ V případě tzv. *conjoined method* se strany předem dohodnou, že se mediátor pokusí vyřešit spor nejprve v mediačním řízení a teprve poté, je-li neúspěšný, v rozhodčím řízení. Mediátor tak může změnit svou úlohu a přejít do role arbitra, který spor s konečnou platností vyřeší. Je ovšem také možné, aby byla osoba mediátora odlišná od osoby rozhodce. Druhá varianta *med-arb* počítá se spojením obou řízení v jedno. Hovoříme zde o tzv. *blended method*. Jde o velmi flexibilní formu, kdy v případě úspěšné dohody stran může být tato dohoda včleněna do rozhodčího nálezu. Pokud však

---

⁴³ § 591 ObchZ.

⁴⁴ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 29.

⁴⁵ To umožňuje § 270 odst. 2 ObchZ. S ohledem na toto ustanovení však musí jít o nepodstatnou část smlouvy.

⁴⁶ V tomto řízení se postupuje podle zvláštních pravidel – ICC Rules for Technical Expertise.

⁴⁷ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 21.

mediátor dohody stran nedosáhne, může jednat jako rozhodce a spor vyřešit. Na první pohled výhodné spojení osoby mediátora a rozhodce v jednu má však i svá úskalí. Protože může být daná osoba ovlivněna jednáním v první fázi, mohou zde častěji vyvstat pochyby o její nepodjatosti. Dále bude tento typ řízení nákladnější, jelikož odměna za dvojí provedené řízení bude nepochybně vyšší než jen za jedno.

Vedle těchto dvou základních variant uvádí literatura i další formy *med-arb*.⁴⁸ *Nonbinding med-arb* nepřechází v klasickou arbitráž, ale obě fáze jsou pro strany nezávazné. Dá se říct, že jde vlastně dvoustupňovou mediací. Při *med-arb show cause* vynáší rozhodce ve druhé fázi jen prozatímní rozhodnutí, které může být dodatečně změněno s ohledem na to, jaká stanoviska strany zaujmou k tomuto rozhodnutí. Nejčastější formou *med-arb* je *medaloo*. Jak již ze samotného názvu vyplývá (tento termín je zkratkou anglického Mediation and Last-Offer Arbitration), strany učiní své poslední nabídky, za nichž jsou ochotny dojít ke smíru, a arbitr se posléze přikloní k jedné z nich. Sám přitom nesmí učinit vlastní rozhodnutí. Přednost této metody spočívá v tom, že každá strana musí velmi opatrně a umírněně zvažovat svou nabídku, jelikož učiní-li návrh, který je příliš daleko od pravděpodobného řešení, riskuje, že se arbitr přikloní k nabídce druhé strany, která podle něj bude mít ke spravedlnosti blíže.⁴⁹ *Arb-med* je obrácený proces a to tak, že nejprve se koná arbitráž a až poté mediace (rozhodce nesdělí výsledek do doby, než strany samy uznají, že nejsou schopny se dohodnout).

Přestože je podle amerických průzkumů⁵⁰ metoda *med-arb* nejrozšířenější ze všech používaných ADR, z pohledu českého práva půjde o metodu okrajovou. V České republice si lze představit případ postupný, kdy strany po neúspěšném mediačním řízení zahájí rozhodčí řízení. Žádný zákon totiž nezakazuje využít poznatky získané v procesu mediace při jiných navazujících řízeních. Stěží je však možné, aby nastala situace, kdy se průběžně prolíná mediace s arbitráží, jak je tomu v čisté podobě u *med-arb*, už jen proto, že by z výše naznačených důvodů nastaly pochybnosti o nepodjatosti mediátora a arbitra v jedné osobě.

---

⁴⁸ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 40.

⁴⁹ Ibid s. 41.

⁵⁰ MILLS, L.R.; BREWER, T.J. Med-arb Process Can Help Settle Disagreements. *Business Journal*, December 1999, s. 1 n.

Jak je vidět, soubor všech ADR je tedy skupina značně početná a různorodá. Pro řadu předností, které nabízí, představují ADR ve světě oblíbenou a poměrně rozšířenou formu řešení sporů, zvláště ve Spojených státech amerických.⁵¹

Výhodou uvedených prostředků je především bezformálnost řízení a tudíž i větší volnost pro strany v průběhu daného procesu. Je jenom na stranách, jakým způsobem se bude řešení daného sporu ubírat. Strany mají kontrolu nad svými vlastními záležitostmi. Nikdo tak nemůže stranám vnucovat řešení jejich sporu. Naopak každé takové řešení musí být vždy stranami odsouhlaseno. Dále je zde patrná snaha o nalezení kompromisu, který by vedl k zachování důvěry mezi stranami, jež jsou často dlouhodobými obchodními partnery. Řízení je také rychlejší, jelikož v jeho rámci není nutné zachovávat žádné lhůty, které např. soudní proces značně prodlužují. Další nespornou předností jsou nižší náklady oproti soudnímu i rozhodčímu řízení. Vedle nákladů řízení samého budou nepochybně nižší rovněž náklady právního zastoupení.⁵² Výhodou může být i upřednostnění ekonomických zájmů před právní pozicí. Řešení totiž nemusí být přísně podle práva, ale především v souladu se zájmy stran.

Přes všechny zmíněné přednosti se však setkáváme i s možnými nedostatky ADR. Případným rizikem může být skutečnost, že v průběhu vedených jednání běží veškeré lhůty důležité z právního pohledu (např. promlčecí, prekluzivní). Pokud by strana byla neznalá, anebo by druhá strana úmyslně zneužívala ADR jen pro oddálení konečného řešení, mohlo by jednání v rámci ADR značně zkomplikovat možný budoucí průběh sporu před obecným soudem.⁵³ S ohledem na to, že ADR využívají převážně sofistikované obchodní společnosti s vyspělým právním zázemím, vidím však toto riziko spíše jako mizivé. Další úskalí může představovat zmíněná bezformálnost ADR, která má svůj protiklad v nedostatku procesních záruk a autoritativnosti řešení charakteristických pro soudní řízení.

---

⁵¹ Techniky ADR jsou ve Spojených státech amerických vyžadovány dokonce tak důkladně, že advokáti, kteří neupozorní své klienty na možnost řešit spor tímto způsobem, mohou být odpovědní za zanedbání povinné péče – viz COCHRAN, R. Must Lawyers Tell Clients About ADR? *Arbitration Journal*, June 1993, s. 8.

⁵² ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 13.

⁵³ *Ibid* s. 14.

Můžeme tak podotknout, že použití forem ADR není vhodné ve všech situacích a ve všech sporech a ani tyto metody nemohou nahradit stávající systém soudnictví, ale měly by pomoci k rychlejšímu a účinnějšímu vyřešení některých typů sporů. Nejvíce se jich využívá právě v obchodním prostředí v důsledku snahy obchodníků udržovat dlouhodobé a kvalitní obchodní vztahy nezatěžované soudními spory.

Vraťme se nyní k mezinárodní obchodní arbitráži a jejímu postavení v rámci (popř., podle některých teoretiků, mimo rámec) ADR. Ať už se přikloníme k jakémukoli názoru ohledně vztahu arbitráže a ADR, lze shrnout, že na rozdíl od (ostatních) ADR je arbitráž vymezena následujícími rysy.⁵⁴

V první řadě, strany si nemohou vybrat, zda budou výsledek arbitráže respektovat nebo zda zvolí jiné vypořádání svého vztahu. Je předem dáno, že výsledný rozhodčí nález bude pro strany závazný a bude představovat veřejnou mocí garantovaný exekuční titul stejně jako soudní rozhodnutí.⁵⁵

Dále, stát negarantuje pouze výsledek arbitráže, ale také její samotný průběh. Rozhodnou-li se strany svěřit rozhodnutí sporu do rukou rozhodců, pohyb řízení a jeho účinky jsou v přímém dosahu právní regulace státu, tzn., že se zahájením, průběhem i skončením rozhodčího řízení jsou spojeny státem předvídané hmotněprávní i procesní účinky.

Za třetí, během konání rozhodčího řízení je možné i spolupůsobení obecného soudu jak ve funkcích pomocných (odvolávání rozhodců, náhradní jmenování rozhodců, výslech svědka aj.), tak ve funkcích kontrolních (zrušení rozhodčího nálezu, uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu aj.).

A v neposlední řadě, dohoda stran projednat spor před rozhodci ruší pravomoc obecného soudu, který by byl jinak příslušný pro řešení sporu. Jestliže by se některá ze stran v dané věci obrátila na soud, druhá strana má právo vznést námitku nedostatku jeho pravomoci s odkazem na uzavření této dohody a soud je této námitce při splnění předepsaných podmínek povinen vyhovět.

---

⁵⁴ Ibid s. 13 a 34.

⁵⁵ N. Rozehnalová v této souvislosti poznamenává, že arbitráž (a tudíž i její výsledek) je zaštiťována veřejnou mocí (tedy ne pouze tolerována, jak je tomu u ADR) – viz ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 13.

V. DRUHY MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽE

Rozhodčí řízení můžeme dělit podle několika kritérií. Nejvýznamnějším z nich je rozlišení na arbitráž vedenou před stálým rozhodčím soudem (rozhodčí řízení institucionální) nebo naopak vedenou před rozhodcem či rozhodčím senátem ustaveným jen pro daný případ (rozhodčí řízení ad hoc). Samostatné a problematické postavení zaujímají tzv. soukromé rozhodčí soudy, jejichž počet v České republice v nedávné době vzrostl. Pojednáno o této problematice bude samostatně v kap. 5.3.

5.1. Rozhodčí řízení ad hoc

Tento druh rozhodčího řízení znamená, že „...se strany dohodnou, že jejich spor bude projednán jedním nebo několika rozhodci, které si strany samy vyberou nebo které jmenuje k tomu oprávněná osoba (orgán). Strany tak nejsou při volbě rozhodce vázány žádným seznamem či listinou rozhodců, ale je dáno na jejich vůli, koho si zvolí.“⁵⁶ Rozhodce či rozhodci jsou tedy povoláni k rozhodnutí jen daného sporu, rozhodčí nález je jejich nálezem (na rozdíl od rozhodčího řízení institucionálního, kde je nálezem instituce, tedy příslušného rozhodčího soudu). Po ukončení řízení a vydání rozhodčího nálezu jejich funkce končí.

Nespornou výhodou je, že strany mají volnou ruku při určení, jak bude rozhodčí řízení vypadat. Strany mohou především rozhodnout, podle jakých procesních pravidel mají rozhodci postupovat. Jsou oprávněny určit svá vlastní pravidla, většinou však odkáží na pravidla již existující a vytvořená pro účel tohoto řízení – snad nejčastěji na rozhodčí pravidla UNCITRAL. Možné je i použití řádu některých ze stálých rozhodčích institucí. Jestliže by byly strany v této otázce nečinné, rozhodčí pravidla vybírají sami rozhodci podle svého uvážení, s přihlédnutím k okolnostem projednávaného sporu. Dále strany mají možnost určit místo konání rozhodčího řízení. Tato otázka je neméně důležitá pro samotný proces arbitráže, jelikož podpůrně k rozhodčím pravidlům, které strany (či rozhodci)

---

⁵⁶ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 22.

vybraly, se užije procesních předpisů toho státu, na jehož území se má arbitráž konat.⁵⁷

Možnou nevýhodou tohoto typu řízení je jeho nevhodnost pro ty strany, které nemají s arbitráží potřebné zkušenosti. Ty často nepamatují na všechna možná úskalí rozhodčího řízení, kterým by se snadno vyhnuly, kdyby řízení podřídily některému ze stálých rozhodčích soudů. Dalším nebezpečím může být samotná osoba rozhodce či rozhodců a jejich případná častější nezkušenost, než je tomu u rozhodců zapsaných na listinách stálých rozhodčích institucí.

Řízení ad hoc se zdá být nejvhodnější (a je i v praxi nejčastější) tam, kde se jedná o spory mezi státem a soukromoprávním subjektem (tzv. diagonální spory), často zahraničním investorem v souvislosti s jeho investicí na území cizího státu (tzv. investiční spory), nebo o spory mezi vyspělými obchodními partnery s dobrým právním zázemím.⁵⁸

5.2. Rozhodčí řízení institucionální

O institucionálním rozhodčím řízení hovoříme tehdy, jestliže strany podřídí svůj spor k projednání a rozhodnutí některé ze stálých rozhodčích institucí, nejčastěji nazývaných jako rozhodčí soudy.

Oproti arbitráži ad hoc je tento typ řízení mladší a dnes i populárnější, zejména z důvodu řady předností, jež nabízí. Na prvním místě jsou jimi řády (*reglements*), které stálé rozhodčí soudy vydávají a jež představují páteř jejich činnosti. Upravují nejen otázky samotného procesu arbitráže, ale i pravomoci a způsob jmenování do orgánů dané instituce, či aplikaci rozhodného práva. Dále rozhodčí soudy pořizují listiny rozhodců, z nichž mohou strany nominovat kteréhokoli z nich, aniž by se musely obávat jeho případné nezkušenosti či nepovolanosti (renomované rozhodčí soudy totiž většinou umožňují zápis jenom těch nej kvalifikovanějších rozhodců). Vedle toho každý rozhodčí soud disponuje sekretariátem, který zajišťuje jeho veškerou administrativní činnost – vyřizuje korespondenci potřebnou pro rozhodčí

---

⁵⁷ Jestliže tedy bude za místo konání rozhodčího řízení zvolena např. Česká republika, připadá v úvahu subsidiární užití ZRŘ či OSŘ.

⁵⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 47.

řízení, zajišťuje překlady písemností a tlumočení ústních jednání do příslušného jazyka, vyhotovuje zápisy z jednání a rozhodčí nálezy a zajišťuje tak hladký průběh arbitráže.⁵⁹ V neposlední řadě může být výhodou prestiž předních rozhodčích soudů, jejichž nálezy představují takovou autoritu, že jsou častěji dobrovolně plněny povinnou stranou bez námitek i bez následné soudní obrany, než je tomu v případě rozhodčího řízení ad hoc.

Možnou nevýhodou je vysoká cena nákladů řízení před rozhodčími soudy a častější průtahy v řízení, které se u arbitráže ad hoc v takové míře nevyskytují (jde o lhůty k vykonání určitých úkonů orgány dané rozhodčí instituce stanovené v jejím řádu).⁶⁰

Stálé rozhodčí soudy můžeme dále dělit na rozhodčí soudy s obecnou nebo specializovanou působností.

Rozhodčí soudy s obecnou působností jsou oprávněny rozhodovat veškeré spory majetkové povahy. Příkladem může být Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (RS při HK ČR a AK ČR).

Naproti tomu specializované rozhodčí soudy mají působnost užší a projednávají spory jen z určitých právních vztahů – např. spory z obchodů s investičními instrumenty v případě Burzovního rozhodčího soudu při Burze cenných papírů Praha, a.s. či spory vznikající z burzovních obchodů uzavřených na komoditních burzách (např. u Rozhodčího soudu při Českomoravské komoditní burze Kladno).

Řády jednotlivých rozhodčích institucí, určující procesní pravidla pro rozhodčí řízení, budou blíže rozebrány v kap. IX. Následuje přehled nejvýznamnějších rozhodčích soudů.

Z tuzemských rozhodčích soudů je třeba jmenovat již zmíněný RS při HK ČR a AK ČR), jehož historie sahá až do poloviny 20. století, kdy byl vytvořen jeho předchůdce, Rozhodčí soud Československé obchodní a průmyslové komory (RS při ČSOPK). Kontinuita byla zachována i při jeho přeměně na současný RS při HK ČR a AK ČR, který vedle předsednictva převzal i statut a řád RS při ČSOPK, jenž se stal

---

⁵⁹ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 23.

⁶⁰ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 643.

Řádem RS při HK ČR a AK ČR (poslední znění Řádu nabylo účinnosti k 15.3.1996). S přijetím ZRŘ došlo k rozšíření působnosti RS při HK ČR a AK ČR i na vnitrostátní spory.

Mimo Českou republiku patří mezi nejznámější stálé rozhodčí soudy tyto instituce:

Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži (ICC – International Court of Arbitration of The International Chamber of Commerce), který se stal v době svého vzniku roku 1923 první stálou rozhodčí institucí, dnes představuje vedoucí rozhodčí soud v oblasti mezinárodní arbitráže a i počet rozhodčích žalob k němu podávaných neustále roste. Jak je již patrné ze samotného názvu, provádí však pouze mezinárodní rozhodčí řízení.⁶¹

Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (LCIA – London Court of International Arbitration) je rozhodčím soudem, který nabízí institucionální rozhodčí řízení určené také jen pro spory s mezinárodním prvkem. Soud je internacionální i co se týče jeho složení – více jeho členů pochází z jiných států než z Velké Británie (na počátku 90. let stanul dokonce v jeho čele jako předseda německý státní příslušník).

Americká rozhodčí asociace (AAA – American Arbitration Association) provádí rozhodčí řízení jak v čistě národních sporech, tak ve sporech mezinárodních, pro něž byl vydán vlastní Řád. Svou formou je AAA neziskovou organizací, jejíž činnost není omezena jen na rozhodčí řízení (AAA se zabývá i vyšetřováním případů sexuálního obtěžování, administrativními otázkami voleb či organizací hlasování o stávkách).

Rozhodčí institut Stockholmské obchodní komory (SCC – Arbitration Institute of The Stockholm Chamber of Commerce) je též možné využít pro vnitrostátní i mezinárodní spory. Na rozdíl od AAA vydal SCC pro oba typy rozhodčího řízení jeden společný Řád.

Německá rozhodčí instituce (DIS – Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit) se stala po sloučení několika institucí vedoucí rozhodčí

---

⁶¹ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 175.

institucí v Německu a v dnešní době je stále více využívána i zahraničními osobami.⁶²

Mezinárodní rozhodčí soud Obchodní komory Rakouska (Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreich) je určený výhradně pro mezinárodní spory, tzn., že alespoň jedna ze sporných stran musí mít sídlo mimo území Rakouska.

Rozhodčí a smírčí centrum při Světové organizaci na ochranu duševního vlastnictví (WIPO – World Intellectual Property Organisation) je poměrně novou rozhodčí institucí založenou v roce 1994. Pro svůj zvláštní předmět působnosti (mezinárodní spory z oblasti duševního vlastnictví) jej můžeme řadit mezi specializované rozhodčí soudy. K zvláštnostem WIPO patří i velmi podrobná úprava jeho Rozhodčího řádu⁶³ (obsahuje 78 článků, pro srovnání počet ustanovení Řádu ICC je pouze 35).

Stálý rozhodčí soud v Haagu (PCA – The Permanent Court of Arbitration at The Hague) představuje mezinárodní organizaci, která byla založena za účelem řešení sporů mezi státy prostřednictvím arbitráže. V průběhu 90. let sice přijal PCA několik nových rozhodčích řádů, přesto žádný z nich nedokázal rozhodčí řízení před PCA oprostít od státního prvku v něm převažujícího. PCA tudíž obecně neřadíme do oblasti soukromé obchodní arbitráže.

Z dalších můžeme jmenovat Rozhodčí soud Slovenské obchodní a průmyslové komory v Bratislavě, Rozhodčí soud Polské obchodní komory ve Varšavě nebo Rozhodčí soud Obchodní komory v Zurichu.

5.3. Soukromé rozhodčí soudy

Zvláštní otázku představuje postavení a činnost tzv. soukromých rozhodčích soudů v České republice.⁶⁴ Jde o sdružení rozhodců do nejrůznějších uskupení, které svou povahou stojí někde na pomezí mezi arbitráží ad hoc a rozhodčím řízením

---

⁶² Ibid s. 172.

⁶³ Vedle něj byl vydán i Smírčí řád pro účely smírčího řízení.

⁶⁴ Někdy též označovaných jako rozhodčí centra.

institucionálním. Mezi nejznámější instituce tohoto typu patří IAL⁶⁵ (dříve Rozhodčí soud České republiky), Vnitrostátní a mezinárodní arbitráže ad hoc, Společnost pro rozhodčí řízení, Arbitrážní soud České republiky (dříve Rozhodčí soud při EACCL) nebo Rozhodčí institut v Praze.

Stejně jako stálé rozhodčí soudy jmenované v předchozí kap., i tyto rozhodčí instituce vydávají své řády a seznamy rozhodců. U některých se setkáváme např. i s etickým kodexem, který se má zasazovat o dodržování základních etických a morálních principů.⁶⁶ V tomto ohledu tedy na první pohled vypadají jako stálé rozhodčí soudy.

Avšak na rozdíl od stálých rozhodčích soudů nebyly instituce tohoto typu zřízeny zákonem, ale pouze aktem aplikace práva. Jsou tak zakládány ve formě rozmanitých právnických osob, většina z nich jsou obchodní společnosti (např. Rozhodčí soud České republiky, k.s. nebo Společnost pro rozhodčí řízení, a.s.). Právě způsob jejich zřízení vede k zásadní otázce, kam tyto instituce zařadit.

Podle P. Rabana nelze podle českého práva založit stálý rozhodčí soud bez výslovného zákonného zmocnění.⁶⁷ Toto tvrzení dovozuje z dikce ustanovení § 13 odst. 1 ZRŘ, podle kterého mohou být stálé rozhodčí soudy zřízeny pouze na základě zákona. Je otázkou, jak interpretovat právě ono „na základě zákona“. V komentáři A. Bělohávků nalezneme: „*Rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona, tedy zákonem.*“⁶⁸

S takovým výkladem nesouhlasí L. Lisse, když tvrdí, že slovní spojení „na základě zákona“ nelze zaměňovat s výrazem „zákonem“.⁶⁹ Argumentuje při tom tím, že nejen ze sémantického, ale i z právně teoretického hlediska jde o dvě různé kategorie pojmů, které nemohou být zaměnitelné už z toho důvodu, že jsou klíčovým dělítkem mezi sférou práva veřejného a práva soukromého. Ve veřejném právu jsou právní skutečnosti dány přímo „zákonem“, tedy např. vznik určité právnické osoby je v zákoně přímo vepsán a k jejímu vzniku už není třeba ničeho jiného (žádného autonomního projevu osoby soukromého práva nebo doprovodného aktu osoby

---

⁶⁵ Institute of Arbitration Law.

⁶⁶ Např. u IAL jde o vnitřní předpis č. 3/2005.

⁶⁷ RABAN, P. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11, s. 4.

⁶⁸ BĚLOHLÁVEK, A. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2004, s. 701.

⁶⁹ LISSE, L. Postavení stálých rozhodčích soudů. Pravniradceihned.cz [online] 2006.

veřejného práva). Naopak soukromoprávní skutečnosti se v tomto ohledu liší, když k jejich vzniku je potřeba úkonu autonomní povahy (typicky smlouvy), popř. vedle něj též vydání rozhodnutí orgánem moci veřejné „na základě zákona“ (půjde např. o zápis obchodní společnosti do obchodního rejstříku).

V případě Lisseho výkladu § 13 odst. 1 ZRŘ by bylo možné dojít k závěru, že tyto rozhodčí instituce patří mezi stálé rozhodčí soudy, protože jejich konstitucionalizace splňuje podmínky shora citovaného § 13 ZRŘ (rozhodčí instituce byly založeny aktem aplikace práva orgánu veřejné moci „na základě zákona“). Vztahovaly by se na ně tudíž i ustanovení § 13 odst. 2 a 3 ZRŘ, podle nichž mohou rozhodčí soudy skutečně vydávat své statuty, řády a seznamy rozhodců. K tomu, aby byly strany vázány těmito vnitřními předpisy, by stačilo odkázat v rozhodčí smlouvě na příslušnost daného rozhodčího soudu.

Avšak ve světle nejnovější judikatury je takový výklad problematický. Vrchní soud totiž v nedávném průlomovém usnesení z prosince 2009⁷⁰ jasně deklaroval, že společnosti tohoto typu nejsou stálými rozhodčími soudy, zřízenými na základě zákona.

Ani většina představitelů soukromých rozhodčích soudů se „nepouští na tenký led“ a přiznává, že není ambicí daných institucí hrát roli dalších stálých rozhodčích soudů nebo suplovat jejich činnost. Současně se ale neztotožňují s výše uvedeným článkem P. Rabana, který dále uvádí, že tyto instituce nemohou rozhodovat spory a že nálezy těchto center jsou nelegální a tudíž nicotné.⁷¹ Žádné jiné instituce (než stálé rozhodčí soudy) nejsou zákonem vyňaty z čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod z pravomoci obecných soudů o rozhodování o právech lidí v majetkových sporech a tedy nemohou vlastním jménem vydávat závazné a vynutitelné rozhodčí nálezy a jejich řády nejsou bez dalšího závazné. Nález vydaný osobou bez předchozího souhlasu stran je pouze právním názorem takové osoby, avšak nemůže být rozhodčím nálezem ve smyslu § 23 ZRŘ.⁷²

---

⁷⁰ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 12 Cmo 496/2008-28.

⁷¹ Komentář P. Rabana k vlastnímu článku RABAN, P. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11. Dostupný z Pravniradceihned.cz [online] 2005.

⁷² RABAN, P. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11, s. 5.

Členové soukromých rozhodčích soudů však upozorňují, že jde ze strany autora článku o nepochopení podstaty existence a činnosti soukromých rozhodčích soudů.

Někteří⁷³ poukazují na to, že samotné označení těchto institucí jako „soukromé rozhodčí soudy“ je zavádějící, neboť většina z nich jako rozhodčí soud nevystupuje, tedy že nevydává v žádném případě vlastním jménem rozhodčí nálezy. Naopak, ty jsou vydávány pouze rozhodci jako soukromými osobami. Daná instituce pak jen ve skutečnosti poskytuje rozhodcům (uvedeným v jejím seznamu rozhodců) služby administrativní a organizačně hospodářské povahy potřebné pro řízení. To si ale jinak zachovává povahu rozhodčího řízení ad hoc.

Jiní⁷⁴ také zdůrazňují, že není (a ani nemůže být) ambicí těchto uskupení vystupovat jako stálé rozhodčí soudy ve smyslu § 13 odst. 1 ZRŘ. Je totiž pravdou, že žádný zákon nezmocňuje k rozhodování sporů nikoho jiného než rozhodce ad hoc nebo stálý rozhodčí soud. Rozhodčí centra však pouze zajišťují administrativu a organizaci rozhodčího řízení vedeného před rozhodci ad hoc,⁷⁵ přičemž hlavním úkolem je výběr rozhodce. Způsob určení rozhodce ad hoc, kdy rozhodce nevybírají samy strany, ale je určen rozhodčím centrem (popř. i jinou třetí osobou) je v souladu se ZRŘ za podmínky, že je tento způsob stranami sjednán v rozhodčí smlouvě.⁷⁶ Rovněž podle tohoto autora mohou tyto instituce vést listinu rozhodců. Ustanovení § 13 odst. 2 ZRŘ pouze dává možnost stálým rozhodčím soudům vydávat seznam rozhodců, avšak nikde výslovně nazakazuje totéž jiným uskupením, a navíc rozhodčí centra většinou výběr rozhodce na listinu rozhodců ani nevážou, když tato listina slouží spíše jen pro informování veřejnosti. S takovým argumentem se ale neztotožňuje judikatura. Podle již zmiňovaného usnesení Vrchního soudu v Praze⁷⁷ nejsou společnosti tohoto typu oprávněny vydávat své statuty, řády a seznamy

---

⁷³ Komentář J. Veselíka k článku RABAN, P. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11. Dostupný z Pravniradceihned.cz [online] 2005.

⁷⁴ Komentář L. Mokrého k článku RABAN, P. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11. Dostupný z Pravniradceihned.cz [online] 2005.

⁷⁵ Mezi rozhodčím centrem a rozhodcem je obvykle uzavřena smlouva mandátní, která upravuje jejich vzájemný vztah.

⁷⁶ § 2 odst. 1 ve spoj. s § 7 odst. 1 ZRŘ, který dovoluje stranám v rozhodčí smlouvě „...stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny.“

⁷⁷ Č. j. 12 Cmo 496/2008-28.

rozhodců. Tuto možnost svěřuje ZRŘ v § 13 pouze stálým rozhodčím soudům, nikoli tedy ad hoc rozhodci, nebo dokonce soukromé společnosti.

S ohledem na některé z výše uvedených argumentů, dlouhodobější fungování mnohých těchto společností a rozhodovací praxi soudů⁷⁸ lze shrnout, že postavení soukromých rozhodčích soudů není jako takové nikterak protiprávní.⁷⁹ To platí za předpokladu, že se tyto instituce nestaví naroveň stálých rozhodčích soudů, ale pouze představují právnické osoby soukromého práva o různé právní formě a různé míře institucionalizovanosti, které administrativně zajišťují průběh rozhodčího řízení vedeného před rozhodcem ad hoc, který byl v souladu s § 7 odst. 1 ZRŘ určen danou institucí.

Problematictější je otázka jejich činnosti. V návaznosti na shora uvedený judikát Vrchního soudu v Praze, který řeší některé dlouhodobě diskutované problémy, však můžeme dovodit, že ani činnost těchto institucí není v rozporu s platným právem, jsou-li dodrženy následující podmínky.

Předně, rozhodčí nález musí být vydaný jménem ad hoc rozhodce, nikoli jménem soukromé rozhodčí instituce, která není, jak bylo judikováno, stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 ZRŘ. Rozhodce ad hoc může při své činnosti pouze využívat služeb administrativní povahy dané instituce.

Za druhé, vydávají-li tyto společnosti seznamy rozhodců, mohou tyto seznamy sloužit pouze jako volná inspirace pro sporné strany v otázce jmenování rozhodců. Daná společnost však nemůže výběr rozhodců vázat na svůj seznam. V takovém případě by docházelo ke „kopírování“ činnosti stálého rozhodčího soudu a obcházení ustanovení § 13 ZRŘ. Strany mohou s ohledem na § 7 odst. 1 ZRŘ určit rozhodce jmenovitě nebo mohou stanovit způsob jeho (jejich) určení. V obou případech však musí být daný postup sjednán přímo v rozhodčí smlouvě.

A za třetí, statuty a řády vydávané těmito společnostmi nelze zaměňovat se statuty a řády, které vydávají stálé rozhodčí soudy na základě § 13 odst. 2 ZRŘ. Měli být v řízení postupováno podle pravidel stanovených v „řádu“ soukromé

---

⁷⁸ Viz rozsudek krajského soudu v Olomouci č. j. 22 Cm 18/2001-90 in BĚLOHLÁVEK, A. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 105.

⁷⁹ Ani P. Raban nehovoří o protiprávnosti existence těchto rozhodčích center. Viz RABAN, P. *Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení*. Právní rádce, 2005, č. 11 a vlastní komentář k tomuto článku dostupný z Pravniradceihned.cz [online] 2005.

společnosti, musí být tato pravidla přímo inkorporována do rozhodčí smlouvy, nestačí tedy odkaz na příslušnou instituci tak, jak je to možné v případě stálých rozhodčích soudů.

Lze tak shrnout, že veškerá ujednání týkající se určení osoby rozhodců a postupu v řízení musí být zahrnuta přímo do rozhodčí smlouvy. S ohledem na tuto zásadu můžeme citovat závěr, ke kterému došel Vrchní soud v daném usnesení: „...pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétního způsobu jeho určení, ale jen odkazuje ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a odkazuje na touto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu vedení rozhodčího řízení..., pak je taková rozhodčí smlouva neplatná dle § 39 OZ pro obcházení zákona.“⁸⁰

5.4. Další dělení

Dělení rozhodčího řízení na rozhodčí řízení institucionální nebo ad hoc představuje dělení nejvýznamnější, nikoli však jediné. V literatuře⁸¹ se můžeme setkat s rozdělením na rozhodčí řízení bez časového omezení a rozhodčí řízení s časovým omezením daným stranami⁸² nebo na tradiční rozhodčí řízení a on-line rozhodčí řízení (to umožňuje i RS při HK ČR a AK ČR) či fakultativní rozhodčí řízení a obligatorní rozhodčí řízení. O posledních dvou druzích bude blíže pojednáno na tomto místě.

---

⁸⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 12 Cmo 496/2008-28. Pro ilustraci, v tomto rozhodnutí nebyla shledána jako platná rozhodčí smlouva, ve které se strany dohodly, že rozhodčí řízení bude probíhat podle Pravidel pro rozhodčí řízení vydaných společností Správa rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s.r.o. a že rozhodce bude určen žalobcem se Seznamu rozhodců vedeného touto společností.

⁸¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 43; RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 21.

⁸² Hovoříme o tzv. *expedited arbitration*, kde musí být rozhodčí nález vydán v určitém čase, za což strany zaplatí i vyšší poplatek.

5.4.1. Rozhodčí řízení fakultativní

Drtivá většina rozhodčích řízení spadá pod tuto kategorii. Jeho nezbytným předpokladem je již zmiňované uzavření rozhodčí smlouvy, na jejímž základě strany dobrovolně k řízení přistupují. Je pouze na vůli stran, zda takovou rozhodčí smlouvu uzavřou (zda si vyberou arbitráž jako způsob řešení svého sporu). O fakultativním rozhodčím řízení se tedy hovoří někdy také jako o dobrovolné arbitráži.

5.4.2. Rozhodčí řízení obligatorní

Na rozdíl od fakultativní arbitráže není k zahájení obligatorního rozhodčího řízení potřeba uzavření rozhodčí smlouvy. Možnost podat žalobu (kterou bude řízení zahájeno) dává přímo mezinárodní smlouva či vnitrostátní právní předpis, který hovoří o automatickém a povinném (obligatorním) přistoupení žalované strany k rozhodčímu řízení.

Obligatorní arbitráž existovala kdysi mezi organizacemi členských států bývalé RVHP na základě ustanovení Úmluvy o řešení občanskoprávních sporů, vznikajících ze vztahů hospodářské a vědeckotechnické spolupráce z roku 1972 (její platnost skončila pro Českou republiku k 26.1.1996), kdy stačilo podat žalobu ve státě žalované strany, jež se poté musela řízení podrobit.⁸³

Dnes bychom mohli pod tuto kategorii volně podřadit i spory z mezinárodních investic. Se stálým růstem zahraničního obchodu se zvyšuje počet zahraničních osob, které investují na území České republiky, a naopak i počet tuzemských investorů v zahraničí. V důsledku toho Česká republika uzavírá tzv. dvoustranné mezinárodní smlouvy o ochraně a podpoře investic (Česká republika je dnes smluvní stranou přibližně šedesáti takových smluv),⁸⁴ které obsahují mimo jiné i řešení pro případ, že vznikne spor.

Nejčastěji půjde o spor mezi smluvním státem a fyzickou nebo právnickou osobou, která „investovala“ na území tohoto státu.

---

⁸³ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 22.

⁸⁴ BĚLOHLÁVEK, A.; HÓTOVÁ, R. Pojem investice z pohledu jejich mezinárodněprávní ochrany. *Rozhodcisoud.net* [online] 2008.

Není však vyloučeno, že může jít i o spor mezi smluvními státy, kupříkladu ohledně výkladu či aplikace mezinárodní smlouvy. Jelikož budou v tomto případě oběma spornými stranami státy jako subjekty mezinárodního práva, nelze rozhodčí řízení o tomto sporu považovat za mezinárodní obchodní arbitráž, ale za jeden ze způsobů řešení sporu mezi státy podle mezinárodního práva.⁸⁵

Vraťme se ale k prvnímu případu sporu. Jedná se o tzv. diagonální spor. Jednou ze sporných stran je totiž suverénní stát jako subjekt mezinárodního práva a druhou fyzická či právnická osoba, jež nikdy subjektem mezinárodního práva být nemůže.⁸⁶ Naopak stát zde nevystupuje jako právnická osoba, protože příčinou vzniku sporu byl jeho mocenský zásah do práv zahraničního investora.⁸⁷

Předmětem sporu bude vždy investice. Obecně lze tento termín definovat jako libovolnou majetkovou hodnotu investora – fyzické nebo právnické osoby s vazbou na jeden smluvní stát, ekonomicky aktivního na území druhého smluvního státu. Přesné definice pojmu investice obsahují jednotlivé dvoustranné mezinárodní smlouvy. Jako příklad uveďme dohodu o vzájemné podpoře a ochraně investic mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými (dále jen „Dohoda“).⁸⁸ Podle jejího čl. I odst. 1 písm. a) se investicí rozumí „...*jakýkoli druh investice na území jedné smluvní strany, která je vlastněna nebo je přímo či nepřímo kontrolována státními příslušníky nebo společnostmi druhé smluvní strany, jako je akcie, pohledávka, smlouva o službách nebo investiční smlouva...*“ Dále podává citované ustanovení taxativní výčet předmětů, které může investice zahrnovat. Jsou jimi hmotné a nehmotné vlastnictví (včetně práv jako jsou hypotéky, zástavy a ručení), společnost nebo akcie či jiné podíly na společnosti, peněžní pohledávky nebo nároky na plnění, které mají ekonomickou hodnotu a které jsou spojeny s investicí, duševní vlastnictví (u něhož je podán demonstrativní výčet) nebo jakékoli právo vyplývající ze zákona nebo kontraktu, a jakékoli oprávnění a povolení v souladu se zákonem, včetně koncesí na vyhledávání, kultivaci, těžbu nebo využívání přírodních zdrojů. Jak je vidět, Dohoda definuje termín investice velmi široce. V tomto smyslu je

---

⁸⁵ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 65.

⁸⁶ To se dá dovodit ze skutečnosti, že normy mezinárodního práva veřejného neobsahují pravidla chování pro jednotlivce.

⁸⁷ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 65.

⁸⁸ Dohoda byla uzavřena mezi ještě tehdejší ČSFR a USA a v platnost vstoupila na základě svého čl. XIV dne 19.12.1992. V České republice byla vyhlášena pod č. 187/1993 Sb.

Dohoda ojedinělá, když stanoví daný výčet taxativně. V případě většiny ostatních smluv jde o výčet demonstrativní.⁸⁹

Státy se vzájemně v těchto mezinárodních smlouvách zavazují zabezpečovat ochranu investorům. Tato ochrana spočívá především v nediskriminaci a nestranném zacházení s investicí zahraničního investora. Výše zmíněná Dohoda mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými např. stanoví v čl. II odst. 2: „*Investici bude vždy zajištěno spravedlivé a rovnoprávné zacházení...*“ V podobném duchu hovoří i čl. II odst. 1 Dohody: „*Každá smluvní strana bude povolovat a bude zacházet investicemi a s nimi spojenými činnostmi na nediskriminačním základě...*“ Nediskriminačním zacházením se pak ve smyslu čl. I odst. 1 písm. f) Dohody rozumí takové zacházení, které je přinejmenším tak příznivé, jako je zacházení přiznávané domácím investorům nebo investorům z třetích zemích v podobných případech. Ochrana zahraničního investora dále spočívá v zákazu vyvlastnění investice. To je připuštěno jen výjimečně za kumulativního splnění několika podmínek.⁹⁰

Způsob řešení této ochrany je však již ponechán na vnitrostátní právní úpravě daného státu.⁹¹ Z hlediska mezinárodní smlouvy se posuzuje pouze důsledek této úpravy pro zahraniční investory. V případě rozporu tohoto důsledku (pro investora nepříznivého) s ustanovením mezinárodní smlouvy vzniká spor, který může být řešen v rozhodčím řízení, aniž by bylo třeba mezi spornými stranami uzavírat rozhodčí smlouvu. Tu totiž nahrazuje existence samotné mezinárodní smlouvy. Někteří autoři⁹² v této souvislosti dokonce hovoří o tom, že ujednání o způsobu řešení investičního sporu obsažené v mezinárodní smlouvě představuje zvláštní druh rozhodčí smlouvy. Stačí tedy, aby investor, který se domnívá, že byl zkrácen na své investici, podal oznámení o zahájení rozhodčího řízení (*notice of arbitration*), a smluvní stát má povinnost automaticky k rozhodčímu řízení přistoupit (zavázal se k tomu právě v dané mezinárodní smlouvě).

---

⁸⁹ Tak je tomu např. v případě dvoustranné smlouvy o ochraně a podpoře investic mezi Českou republikou a Francií.

⁹⁰ Např. čl. III odst. 1 Dohody stanoví tyto podmínky: ve veřejném zájmu, na základě právního postupu, nediskriminačním způsobem, proti okamžité, odpovídající a efektivní náhradě a v souladu s obecnými principy zacházení podle čl. II této dohody.

⁹¹ Viz např. čl. II odst. 6 Dohody stanoví: „*Každá smluvní strana zabezpečí účinné prostředky pro uplatnění nároků a práv vztahujících se k investicím...*“

⁹² BĚLOHLÁVEK, A.; HÓTOVÁ, R. Pojem investice z pohledu jejich mezinárodněprávní ochrany. *Rozhodcisoud.net* [online] 2008.

Samotné řešení sporu z investic je možné dvěma způsoby – v arbitráži ad hoc nebo před Mezinárodním střediskem pro řešení sporů z investic (ISCID – International Center for the Settlement of Investment Disputes) se sídlem při ústředí Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj ve Washingtonu.

Rozhodčí řízení ad hoc je v těchto případech nejčastěji vedeno podle rozhodčích pravidel UNCITRAL. Nic však nebrání stranám, aby si dohodly, že se průběh arbitráže bude řídit rozhodčími pravidly jakékoli rozhodčí instituce.⁹³

Možnost vést rozhodčí řízení před ISCID mají pouze státy a subjekty těch států, které jsou účastníky mezinárodní smlouvy o ochraně a podpoře investic, a jež jsou zároveň účastníky i Washingtonské úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (WSHÚ) z roku 1961, na jejímž základě bylo zřízeno ISCID. Česká republika (resp. ČSFR) je smluvní stranou od roku 1992. Navíc obě strany musí písemně souhlasit, že jejich spor z investic bude předložen Středisku.⁹⁴

Středisko nabízí vedle rozhodčího řízení ještě možnost spor urovnat ve smířčím řízení. Výsledné řešení je ovšem nezávazné a tudíž i jeho obliba a využitelnost je v porovnání s rozhodčím řízením podstatně nižší.

Dodejme, že pokud se strany nedohodnou na tom, zda je vhodnější použít smírné nebo závazné rozhodčí řízení, obvykle bývá rozhodující názor investora.⁹⁵

VI. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽE

Prameny práva rozhodčího řízení lze obecně dělit na mezinárodní a vnitrostátní. Prvně jmenované dále můžeme třídit na mezinárodní mnohostranné úmluvy a mezinárodní dvoustranné smlouvy. Za zmínku stojí i prameny ostatní, stojící mimo toto základní rozdělení.

---

⁹³ Viz např. čl. VI odst. 3 Dohody.

⁹⁴ Avšak strany nemusí uzavírat žádnou rozhodčí smlouvu.

⁹⁵ Viz např. čl. VI odst. 3 Dohody.

6.1. Mezinárodní právní normy

6.1.1. Mezinárodní mnohostranné úmluvy

V následujících mezinárodních dokumentech můžeme najít úpravu mezinárodního rozhodčího řízení.

Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z roku 1923 (č. 191/1931 Sb.) představuje první významnou dohodu unifikující problematiku rozhodčího řízení. Pro svou nedostatečnost zejména v oblasti vykonatelnosti cizích rozhodčích nálezů byla roku 1927 přijata Úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků (č. 192/1931 Sb.), která už tento nedostatek odstranila.

Účinnost obou výše uvedených ženevských úmluv zanikla (pro signatářské státy NYÚ) s přijetím Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, která komplexně upravuje otázky uznání a výkonu rozhodčích nálezů vydaných na území jiného státu a která se stala nejúspěšnější úmluvou v oblasti mezinárodní obchodní arbitráže vůbec.⁹⁶

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (EÚ) (č. 176/1964 Sb.) vypracována v rámci EHK OSN komplexně upravuje otázky spojené s mezinárodním rozhodčím řízením včetně zrušení rozhodčího nálezu, ale neupravuje otázky uznání a výkonu cizího rozhodčího řízení. Ze strany České republiky zůstala v dnešní době poněkud zapomenuta, i když na mezinárodní scéně se objevují úvahy o její budoucnosti.⁹⁷

S ohledem na projednávání tzv. diagonálních sporů připomeňme Washingtonskou úmluvu o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (č. 420/1992 Sb.), o níž bylo pojednáno výše (kap. 5.4.2.).

---

⁹⁶ Úmluva byly uzavřena 10.6.1958 v New Yorku a uveřejněna ve Sbírce zákonů pod č. 74/1958 Sb. Samostatná Česká republika je smluvním státem NYÚ jako nástupnický stát bývalého Československa s platností od 1.1.1993.

⁹⁷ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 53.

V souvislosti s určením rozhodného práva, podle něhož má být posouzen a rozhodnut daný spor nesmíme zapomenout zmínit Římskou úmluvu o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (ŘÚ) (č. 64/2006 Sb.).⁹⁸

6.1.2. Mezinárodní dvoustranné smlouvy

Jednotlivé smlouvy tvoří dvě základní skupiny – jednak dvoustranné smlouvy o ochraně a podpoře investic (viz kap. 5.4.2.) a dále dvoustranné smlouvy o právní pomoci. Tato druhá skupina smluv je doplňující a subsidiární vůči NYÚ v oblasti uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (jinými slovy NYÚ představuje se svým speciálním předmětem úpravy *lex specialis* vůči těmto smlouvám a použije se tak přednostně). Smlouvy o právní pomoci zahrnují úpravu i řady dalších otázek, jakou je například justiční spolupráce na administrativní úrovni.

6.2. Vnitrostátní právní normy

Základním právním předpisem upravujícím problematiku rozhodčího řízení je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (ZRŘ), který nahradil od 1.1.1995 zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. Na rozdíl od této dřívější úpravy, připouští ZRŘ nejen arbitráž ve vztazích z mezinárodního obchodního styku, ale i řízení v čistě vnitrostátních vztazích. ZRŘ komplexně reguluje jednotlivé aspekty rozhodčího řízení, přes předpoklady a zahájení řízení po vydání rozhodčího nálezu, včetně ustanovení o poměru k cizině. Dle § 47 ZRŘ se ustanovení tohoto zákona použijí jen tehdy, nestanoví-li něco jiného mezinárodní smlouva. Česká republika je vázána celou řadou takových smluv (viz výše).

Při řešení sporů z mezinárodního obchodního styku připadá v úvahu také subsidiární použití OSŘ a ZMPS. V této souvislosti je třeba zmínit i návrh nově připravovaného zákona o mezinárodním právu soukromém, který má nahradit

---

⁹⁸ Avšak na právní vztahy, které vznikly 17.12.2009 a později, se už bude aplikovat Nařízení Řím I. Evropského parlamentu a Rady (ES) o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (č. 593/2008), které k výše uvedenému datu nahrazuje ŘÚ v členských státech, které jsou Nařízením vázány.

dosavadní ZMPS. Na rozdíl od něho nová úprava obsahuje i ustanovení týkající se výslovně rozhodčího řízení (návrh zákona s těmito ustanovení počítá v části sedmé). Blíže o tomto návrhu bude pojednáno v kap. XI.

Z dalších zákonů je třeba jmenovat ty, které upravují působnost stálých rozhodčích soudů v České republice.

Zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou ČR, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona ČNR č. 301/1992 Sb., o HK ČR a AK ČR, ve znění zákona č. 121/1993 Sb, vytváří působnost jediného stálého rozhodčího soudu s obecnou působností v České republice – RS při HK a AK ČR.

Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů (ve znění z. 216/1994 Sb.), zakládá působnost Rozhodčího soudu při Burze cenných papírů v Praze.

Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, a vyhláška FMZO č. 14/1988 Sb., vyhlášující Řád Rozhodčího soudu Československé obchodní a průmyslové komory, jež platí ve znění změn a doplňků vyplývajících z vyhlášek č. 64/1989 Sb., č. 136/1990 Sb. a č. 391/1992 Sb., upravuje působnost Rozhodčího soud při kladenské Českomoravské komoditní burze, ostravského Rozhodčího soudu při Moravskoslezské komoditní burze a Rozhodčího soudu při Brněnské plodinové burze.

6.3. Ostatní prameny

Mezi další prameny patří řady stálých rozhodčích soudů⁹⁹ a dále pak pravidla vytvořená pro arbitráž ad hoc. Nejznámějším a nejvyužívanějším dokumentem v této oblasti jsou Rozhodčí pravidla UNCITRAL¹⁰⁰ z roku 1976. Za zmínku stojí ještě Rozhodčí řád EHK OSN, vytvořený pro Evropu v rámci OSN. Strany si odkazem na pravidla či na instituci (a tím i její řád) volí tato pravidla. Závaznost těchto pravidel je potom nepřímou odvozena ze zákona konkrétního státu nebo z mezinárodní smlouvy. Obsah ovšem zákon ani mezinárodní úmluvy přímo neregulují. Pouze

---

⁹⁹ Blíže viz kap. 5.2.

¹⁰⁰ Od nich je nutno odlišovat Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1985, který má pouze doporučující charakter a slouží jako šablona pro jednotlivé státní úpravy, které se jím inspirovaly, České republiky nevyjímaje.

kogentními normami vymezují rámec, ve kterém se mohou rozhodčí instituce pohybovat.¹⁰¹

VII. PŘEDPOKLADY MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽE

Možnost projednat a rozhodnout spor v rozhodčím řízení je vázána na kumulativní splnění dvou základních podmínek:

- a) Je dána arbitrabilita sporu, tzn., že spor je takové povahy, která je způsobilá projednání v arbitráži.
- b) Existuje platná rozhodčí smlouva. V této souvislosti se nyní budeme zabývat pouze fakultativním rozhodčím řízením. O obligatorní arbitráži, pro jejíž konání není nutné uzavírat rozhodčí smlouvu, bylo pojednáno v kap. 5.4.2.

7.1. Arbitrabilita

Arbitrabilita sporu by se dala definovat jako „...okruh právních vztahů, ve kterém si státní moc nevyhradila právo rozhodovat výlučně státními soudy (popřípadě jinými svými orgány) a připustila tedy, aby spory byly rozhodovány i rozhodci, pokud si tak strany ujednají. Je to oblast, kde se státní moc zavázala uznávat a vykonávat nálezy v řešení sporů, pokud byly dosaženy zvláštním postupem, jenž probíhá z iniciativy stran a za jejich participace, způsobem, jenž stát svým zákonodárstvím připouští – rozhodčím řízením.“¹⁰² Zjednodušeně řečeno jde o schopnost (způsobilost) sporu být předmětem rozhodčího řízení.

Arbitrabilitu můžeme rozlišovat objektivní a subjektivní. Arbitrabilita objektivní je určena právním řádem konkrétního státu a znamená, co (tj. jaký okruh právních vztahů) je přípustné k řešení v rozhodčím řízení. Arbitrabilita subjektivní je užší a musí se pohybovat v mantinelech objektivní arbitrability. Představuje možnost pro strany, aby ve smlouvě definovaly okruh právních vztahů, jež mají být svěřeny

---

¹⁰¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 57.

¹⁰² RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 73.

rozhodcům. Jsou to tedy samy strany, které zúží rozsah právních vztahů, o kterých bude v případě sporu rozhodnuto v rozhodčím a nikoli soudním řízení.

Otázka arbitrability je primárně předmětem regulace jednotlivých národních zákonů. Pro ten český (ZRŘ) je tato problematika natolik důležitá, že splnění podmínky arbitrability sporu vyžaduje i v případech arbitráže s mezinárodním prvkem. Ustanovení § 36 odst. 1 věta první ZRŘ stanoví, že přípustnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle tohoto zákona. Otázku arbitrability sporu dle českého práva tudíž rozhodci musí vždy řešit např. i přesto, že se spor, který v působnosti ZRŘ rozhodují, řídí hmotným právem odlišným od právního řádu České republiky. Z toho vyplývá, že podle ZRŘ nelze v arbitráži řešit spor, který by nebyl arbitrabilní podle českého práva bez ohledu na jeho případnou arbitrabilitu podle právního řádu rozhodného pro uplatňovaný nárok.¹⁰³ Toto ustanovení má také úzkou vazbu na uznání a výkon rozhodčího nálezu v tuzemsku. Podle čl. V odst. 2 písm. a) NYÚ může totiž být odepřeno uznání a výkon rozhodčího nálezu, pokud příslušný orgán země, kde se o výkon žádá (např. příslušný český soud), zjistí, že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země (tedy např. že není arbitrabilní ve smyslu ustanovení § 36 odst. 1 ZRŘ ve vazbě na § 2 ZRŘ). Protože je ustanovení § 36 odst. 1 ZRŘ kogentní, nemohou se strany od jeho znění odchýlit. Nemají tedy ani možnost zvolit si jiné rozhodné právo, kterým by se arbitrabilita řídila (tj. vymanit se z působnosti ZRŘ), a to bez ohledu na to, zda má být rozhodčí nález vydán v cizině či tuzemsku.¹⁰⁴ Ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy se pak posuzují podle ZRŘ, jestliže má být rozhodčí nález vydán v tuzemsku.¹⁰⁵

Vedle národních úprav nesmíme opomenout ani úpravu mezinárodní. EÚ, která se aplikuje přednostně před ZRŘ,¹⁰⁶ na rozdíl od ZRŘ stanoví, že si strany mohou zvolit rozhodné právo, kterým se má řídit otázka přípustnosti rozhodčí smlouvy.¹⁰⁷ V následujícím ustanovení¹⁰⁸ však EÚ obsahuje oslabení této autonomie vůle stran, které nás vrací zpět k požadavku stanoveného v § 36 odst. 1 věta první ZRŘ, když

---

¹⁰³ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 13.

¹⁰⁴ PAUKNEROVÁ, M. Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. *Právní rozhledy*, 2003, č. 12, s. 588.

¹⁰⁵ § 36 odst. 1 věta druhá ZRŘ.

¹⁰⁶ § 47 ZRŘ.

¹⁰⁷ Čl. VI odst. 2 písm. a) EÚ.

¹⁰⁸ Čl. VI odst. 2 písm. b) a c) EÚ.

určuje, že soud může odmítnout uznat rozhodčí smlouvu, není-li podle práva jeho státu spor arbitrabilní.

Co se týká samotné podstaty arbitrability, ZRŘ ji vymezuje ve svém § 2, podle něhož mohou být předmětem rozhodčího řízení spory, které splňují (kumulativně) následující podmínky (tři pozitivní a dvě negativní):

a) Jde o spor majetkový. Přestože se pojem majetkových práv či vztahů vyskytuje v mnoha právních předpisech,¹⁰⁹ v žádném z nich není uceleně definován. Obecně je možno tento pojem vymezit tak, že zahrnuje všechny případy, kdy se účastník domáhá plnění, jež má majetkovou povahu či reflex.¹¹⁰ V praxi se tak za majetkové spory budou považovat nejen spory, jejichž předmětem je finanční částka, ale i spory o nárocích, které jsou jakkoli penězi ocenitelné.¹¹¹

b) K projednání daného sporu by byl jinak příslušný obecný soud. Podle většiny autorů¹¹² měl zákonodárce na mysli pouze spory vedené v občanském soudním řízení. Podle § 7 OSŘ jsou předmětem takového řízení spory vyplývající z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů.¹¹³

c) Strany jsou oprávněny uzavřít o předmětu sporu smír. Smírem lze ve smyslu § 99 OSŘ řízení ukončit, připouští-li to povaha věci. Jde o věci, kde jsou účastníci v typicky dvoustranném poměru, a hmotněprávní úprava nevylučuje, aby si mezi sebou upravili právní vztahy dispozitivními úkony.¹¹⁴ Vyloučena jsou řízení, která lze zahájit i bez návrhu (§ 81 OSŘ), ve věcech statusových (§ 80 OSŘ), dále pak v

---

¹⁰⁹ Např. v OZ jsou za majetková práva pokládány jak majetkové vztahy mezi subjekty, tak tzv. práva osobnostní (§ 1). V ObchZ jsou zase za majetkové vztahy fyzické osoby jako podnikatele považovány jen ty majetkové poměry, které souvisejí s podnikáním. ZRŘ i OSŘ váže majetková práva k těm řízením, v nichž se navrhovatel domáhá majetkového plnění, a to zejména plnění peněžitého, vydání věci, popř. jiného reálného plnění či zdržení se určité činnosti.

¹¹⁰ KUČERA, Z.; TICHÝ, L. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1989, s. 221. Shodně SCHELLE, K.; SCHELLOVÁ I. *Rozhodčí řízení: historie, současnost, perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 48.

¹¹¹ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 8.

¹¹² Např. BĚLOHLÁVEK, A. *Arbitrabilita sporů*. Právní zpravodaj, 2003, č. 3, s. 6.

¹¹³ Někteří teoretici ovšem zpochybňují arbitrabilitu sporů vzešlých ze vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem – viz BUREŠ, J.; DRÁPAL, L.; MAZANEC, M. *Občanský soudní řád, Komentář*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 355. K tomu však A. Bělohlávek tvrdí, že některé pracovníprávní spory s majetkovým základem arbitrabilní jsou, např. nároky na náhradu škody způsobené při výkonu práce – viz BĚLOHLÁVEK, A. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 33.

¹¹⁴ BUREŠ, J.; DRÁPAL, L.; MAZANEC, M. *Občanský soudní řád, Komentář*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 323.

případech, kdy dohoda vyžaduje ke své platnosti souhlas soudu (§ 711 OZ), a ve věcech, ve kterých není hmotným právem připuštěna dohoda.¹¹⁵

d) Nejde o spory vyvolané v důsledku insolvenčního řízení.¹¹⁶ Hovoříme zde o tzv. incidenčních sporech, kdy řízení o nich jsou zahajovaná zejména na základě reivindikačních, odpůrčích či vylučovacích žalob.¹¹⁷

e) Spory nesouvisejí s výkonem rozhodnutí. Půjde hlavně o spory mezi věřiteli, např. o pořadí a výši pohledávek či spory, kdy se třetí osoba domáhá vydání věci, která byla zahrnuta do výkonu rozhodnutí.

Otázku arbitrability zkoumají sami rozhodci z úřední povinnosti. Dojdou-li k závěru, že je spor nearbitrabilní, rozhodčí řízení musí být usnesením zastaveno a nelze v něm již pokračovat. Překážku nedostatku arbitrability sporu nelze v řízení zhojit, a to ani postupem dle § 15 odst. 2 ZRŘ, tedy tím, že by strany začaly spor v arbitráži projednávat a absenci arbitrability by nenamítly. Vydání rozhodčího nálezu by bylo v takovém případě důvodem pro jeho zrušení soudem ve smyslu § 31 písm. a) ZRŘ.

7.2. Rozhodčí smlouva

Druhým základním předpokladem pro možnost projednání sporu před rozhodci je rozhodčí smlouva. Její definici najdeme v řadě mezinárodních dokumentů. NYÚ ji definuje jako „...*písemnou dohodu, podle níž se strany zavazují podrobit rozhodčímu řízení všechny nebo některé spory, které mezi nimi vznikly nebo mohou vzniknout z určitého právního vztahu, týkajícího se věci, jež může být vyřízena v rozhodčím řízení.*“¹¹⁸ Úprava českého práva je vyjádřena v § 2 ZRŘ, který připouští uzavření rozhodčí smlouvy, je-li dána arbitrabilita sporu.

---

¹¹⁵ Např. společné jmění manželů.

¹¹⁶ Podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

¹¹⁷ ZELENKA, J.; MARŠÍKOVÁ, J. *Zákon o konkurzu a vyrovnání, Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2002, s. 401.

¹¹⁸ Čl. II odst. 1 NYÚ. Podle výkladového doporučení tvořícího přílohu NYÚ by pojem „písemná dohoda“ zahrnující podle čl. II odst. 2 NYÚ rozhodčí smlouvu podepsanou stranami nebo obsaženou ve výměně dopisů (telegramů) neměl být vykládán jako taxativní. Obdobnou definici najdeme např. též ve Vzorovém zákoně UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži (čl. 7 odst. 1).

7.2.1. Druhy rozhodčí smlouvy

Ustanovení § 2 odst. 3 ZRŘ rozeznává v souladu s teorií i praxí dva základní druhy rozhodčích smluv, a to smlouvu o rozhodci a rozhodčí doložku. Za zvláštní druh rozhodčí smlouvy považuje odborná literatura i asymetrickou doložku.

K uzavření smlouvy o rozhodci dochází v případě, kdy spor již existuje a strany jsou ochotny předložit spor k rozhodnutí rozhodcům. K takové ochotě však v praxi příliš nedochází, neboť zájem strany, která zavdala příčinu ke vzniku sporu, na rychlém vyřešení věci bude minimální (raději si počká na v některých případech delší soudní řízení). Z tohoto důvodu se v praxi s tímto typem rozhodčí smlouvy příliš nesetkáváme.

Nejčastějším typem rozhodčí smlouvy uzavíraným v obchodním styku je rozhodčí doložka. Strany se v ní zavazují projednat v arbitráži spor, který mezi nimi vznikne teprve v budoucnu z jejich konkrétního právního vztahu. Jak napovídá sám název, jde o ujednání které je typicky součástí jiné smlouvy (tzv. smlouvy hlavní, kterou může být např. kupní smlouva).¹¹⁹ V obchodní praxi se často hovoří o tzv. *midnight clause*, jelikož bývá uzavírána po dlouhých vyjednáváních o smlouvě hlavní pozdě v noci či brzo ráno, což, jak je v praxi známo (a jak chce tento výraz naznačit), vede častým nedostatkům ve formulaci či vhodnosti rozhodčí doložky pro daný případ.¹²⁰ Rozhodčí doložka je tedy orientována do budoucnosti, v okamžiku jejího uzavření mezi stranami ještě žádného sporu není a ten nejčastěji ani vůbec nevznikne.

Teorie rozeznává i tzv. neomezený kompromis (nebo také všeobecné ujednání). Jde o typ rozhodčí smlouvy mezi stranami, které vzájemně spolupracují po delší dobu a uzavírají tak mezi sebou větší počet smluv. Znamená, že se strany dohodly, že všechny spory, které mezi nimi v budoucnu vzniknou z vymezeného okruhu právních vztahů (např. ze všech smluv, které mezi sebou uzavřou), budou projednány a rozhodnuty v rozhodčím řízení. Neomezený kompromis se tedy vztahuje na neurčitý počet smluv. Je tak výhodný zejména pro obchodní partnery,

---

¹¹⁹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 62.

¹²⁰ REDFERN, A.; HUNTER, M. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 3rd edn. London: Sweet & Maxwell, 1999, s. 136.

kteří nemusí pořizovat rozhodčí doložku stejného znění pro každou smlouvu zvlášť.¹²¹

Zvláštní typ rozhodčí smlouvy představuje tzv. asymetrická doložka. Na jejím základě je možné, dle volby žalobce, zahájit rozhodčí řízení nebo podat žalobu k soudu, aniž by zde bylo možné namítnout nedostatek jeho pravomoci z důvodu existence rozhodčí smlouvy. V mnoha státech jsou tyto doložky považovány za neplatné (např. ve Francii), české soudy je ale uznávají za platné s ohledem na ustanovení § 37 ZMPS, který stanoví, že pravomoc českých soudů může být založena také smlouvou. V praxi se s nimi lze setkat u leasingových smluv.¹²²

7.2.2. Forma rozhodčí smlouvy

Většina právních řádů stanoví poměrně striktní podmínky na formu rozhodčí smlouvy. Podle českého práva musí být rozhodčí smlouva písemná a musí splňovat i ostatní náležitosti stanovené pro právní úkony obecně, tzn., že projev vůle smluvních strany musí být svobodný, vážný, prostý omylu, srozumitelný a určitý.¹²³

Podmínka písemné formy rozhodčí smlouvy je požadována pod sankcí neplatnosti. Písemnost rozhodčí smlouvy je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejího obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.¹²⁴

Podle § 3 odst. 2 ZRŘ lze však požadavek písemnosti rozhodčí smlouvy prolomit za podmínky, že rozhodčí smlouva je součástí obchodních podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí smlouva vztahuje. Písemný návrh hlavní smlouvy odkazující zjevně na obchodní podmínky či je obsahující může být přijat jinak než písemně (tj. konkludentně, např. plněním – zaplacením kupní ceny), ovšem o tomto přijetí a zjevně ani o obsahu smlouvy nesmí být žádné pochybnosti.

Druhou výjimku z povinnosti písemné formy rozhodčí smlouvy představuje fikce uzavření rozhodčí smlouvy, kterou lze odvodit z § 15 odst. 2 ZRŘ. Podle

---

¹²¹ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 24.

¹²² RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 43.

¹²³ Viz § 37 OZ. V této souvislosti jde o formu a náležitosti vyžadované § 36 odst. 1 věta druhá ZRŘ.

¹²⁴ § 3 odst. 1 ZRŘ.

tohoto ustanovení musí strana vznést námitku nedostatku pravomoci, zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejpozději při prvním úkonu v rozhodčím řízení. Nestane-li tak, v řízení se bude pokračovat stejně, jako kdyby byla mezi stranami uzavřena platná rozhodčí smlouva.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že rozhodčí smlouva musí být písemná (ať už je součástí hlavní smlouvy¹²⁵ nebo představuje samostatný dokument), ledaže by byla součástí obchodních podmínek, které jsou součástí smlouvy hlavní, jejíž písemný návrh byl přijat v souladu s § 3 odst. 2 ZRŘ, nebo ledaže by šlo o fikci rozhodčí smlouvy ve smyslu § 15 odst. 2 ZRŘ.

Aby mohl být rozhodčí nález uznán a vykonán jako výsledek mezinárodního rozhodčího řízení podle NYÚ, je nutno vyhovět požadavkům NYÚ. Ta stanoví podmínku písemné formy jen na základní náležitosti rozhodčí smlouvy (závazek podrobení se stran rozhodčímu řízení a vymezení okruhu sporů, jíž se dohoda týká). Ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy mohou být sjednány způsobem, jenž splňuje požadavky práva, jemuž je rozhodčí smlouva podrobena.

7.2.3. Účinky rozhodčí smlouvy

Nejprve je nutné připomenout, že platné uzavření rozhodčí smlouvy nezahajuje rozhodčí řízení, a proto nezpůsobuje *litispendenci* (tj. překážku věci zahájené) nebo nemá vliv na běh promlčecích či prekluzivních lhůt. K tomu dochází až podáním rozhodčí žaloby, jehož předpokladem je právě existence rozhodčí smlouvy.¹²⁶

Uzavření rozhodčí smlouvy má pouze tyto následující účinky:

a) Dochází k založení pravomoci rozhodce či rozhodců k rozhodnutí sporu. Podle všeobecně uznávané zásady pravomoc-pravomoc (z anglického *competence-competence*), jež je vyjádřena v § 15 odst. 1 ZRŘ, jsou rozhodci oprávněni rozhodovat o své vlastní pravomoci sami, tj. zkoumat, zda jsou splněny podmínky k rozhodnutí v dané věci, především posoudit soulad rozhodčí smlouvy se zákonnými ustanoveními.

---

¹²⁵ V této souvislosti hovoříme o principu autonomie rozhodčí smlouvy, jejíž platnost není vázána na platnost smlouvy hlavní. Rozhodčí řízení může být tudíž zahájeno i poté, že hlavní smlouva pozbyla platnosti, např. v důsledku odstoupení od smlouvy.

¹²⁶ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 92.

b) Je derogována (zrušena) pravomoc obecného soudu, který by byl jinak příslušný pro řešení sporu. V případě, že by některá ze stran v dané věci podala žalobu u obecného soudu, druhá strana má právo vznést námitku nedostatku jeho pravomoci z důvodu existence platné rozhodčí smlouvy. Soud potom nemůže takovou žalobu projednat a je nucen řízení zastavit. K derogaci však nedochází v situaci, kdy není námitka vznesena vůbec (obě strany mohou prohlásit, že na rozhodčí smlouvě netrvají nebo se druhá strana mlčky „přidá“ k řízení) či je uplatněna pozdě.¹²⁷

c) Rozhodčí smlouva je závazná pro právní nástupce stran. Podle § 2 odst. 5 ZRŘ mají však strany možnost toto právní nástupnictví přímo v rozhodčí smlouvě vyloučit.¹²⁸

7.2.4. Obsah rozhodčí smlouvy

ZRŘ ani žádná mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví závazně obsah rozhodčí smlouvy. Ta však obvykle mívá dva základní obsahové elementy.¹²⁹ První, obligatorní, kterým strany zakládají pravomoc rozhodců pro řešení sporu ve formě jednoho z druhů rozhodčí smlouvy (viz kap. 7.2.1.), a druhý obsahový prvek, fakultativní, tzv. dohoda o postupu v řízení, jíž strany sjednávají buď použití určitých existujících pravidel pro postup v řízení ad hoc, nebo použití řádu některého stálého rozhodčího soudu, je-li jeho pravomoc sjednána.

Stálé rozhodčí instituce i rozhodčí pravidla pro arbitráž ad hoc nabízejí pravidelně vzory toho, jak by mohla rozhodčí smlouva vypadat. Tyto ukázky se ovšem týkají jen rozhodčích doložek. Naproti tomu smlouvy o rozhodci, které jsou v praxi využívány minimálně, zůstávají bez úpravy, protože by bylo nemožné dopředu předvídat všechny okolnosti sporu, který už reálně mezi stranami vznikl. Formulace

---

¹²⁷ Podle § 106 odst. 1 OSŘ musí být tato námitka uplatněna nejpozději při prvním úkonu ve věci samé. Totéž potvrdila i judikatura – viz např. usnesení Okresního soudu v Nymburce č.j. 5 C 906/99 nebo usnesení Krajského soudu v Praze č.j. 29 Co 106/2001.

¹²⁸ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 37.

¹²⁹ N. Rozehnalová hovoří o minimálním doporučeném obsahu rozhodčí smlouvy – viz ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 87.

jednotlivých doložek si jsou navzájem velmi podobné, liší se pouze ve své preciznosti¹³⁰ – některé doložky jsou velmi obecné,¹³¹ jiné jsou určeny podrobněji.¹³² Připomeňme ale, že strany nemusí doslovně užít těchto ukázek doložek jako podmínku toho, aby došlo k aplikaci celých řádů či rozhodčích pravidel. Postačí, když na tato pravidla či instituce (a tím i řády) jako na celek odkáží ve své rozhodčí smlouvě.

Dojde-li v praxi k ojedinělému případu, kdy rozhodčí smlouva neobsahuje žádný odkaz na existující rozhodčí pravidla či instituci,¹³³ musí strany v samotné rozhodčí smlouvě podrobněji upravit, podle jakých pravidel se má v arbitráži postupovat. Jestliže tak neučiní, stanoví pravidla rozhodce, na kterém (nebo na jehož způsobu jmenování) se strany shodly. Otázkou zůstává, co se stane, když se strany nemohou nebo nechtějí žádným způsobem dohodnout ani na této věci. ZRŘ sice stanoví náhradní způsob jmenování rozhodců,¹³⁴ záleží však pouze na vůli a aktivitě stran, jak k celé záležitosti přistoupí. Pochopitelně bude zvýhodněna strana, která se chce z nejruznějších důvodů rozhodčímu řízení vyhnout. Ta může jmenování zdržovat nebo namítat neurčitost rozhodčí smlouvy. Řešením by mohlo být zákonné stanovení požadavku větší určitosti rozhodčími smlouvy, což by mělo za následek neplatnost tzv. bianco doložek.¹³⁵

Připomeňme, že ani podle českého práva nemohou nikdy bianco doložky ze své podstaty založit pravomoc stálého rozhodčího soudu.¹³⁶

---

¹³⁰ Ibid s. 88.

¹³¹ Jako příklad můžeme uvést Řád RS při HK ČR a AK ČR, který nabízí následující ukázkou: „Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR podle jeho Řádu jedním nebo třemi rozhodci.“ Obdobně též Rozhodčí pravidla UNCITRAL: „Jakékoli spory, neshody nebo nároky vznikající z této smlouvy nebo v souvislosti s ní, z jejího porušení, ukončení platnosti nebo z její neplatnosti, budou řešeny v rozhodčím řízení podle nyní platných rozhodčích pravidel UNCITRAL.“

¹³² Např. Rozhodčí a smírčí centrum při WIPO.

¹³³ Jde o tzv. bianco doložky typu „veškeré spory vyplývající z dané smlouvy budou řešeny v rozhodčím řízení“. Přes svou stručnost je i taková formulace doložky dostatečná na to, aby derogovala jurisdikci obecných soudů, neboť z jejího znění jednoznačně vyplývá, že strany měly nepochybně v úmyslu derogovat pravomoc obecných soudů a svěřit rozhodnutí sporu do rukou rozhodců.

¹³⁴ Podle § 7 odst. 2 každá ze stran jmenuje svého rozhodce a ti pak zvolí předsedajícího rozhodce. Stejně k tomu MOTHEJZÍKOVÁ, J.; STEINER, V. a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 35.

¹³⁵ Např. ve Francii jsou bianco doložky považovány pro svou neurčitost za neplatné.

¹³⁶ Viz nálezy RS při HK ČR a AK ČR Rsp 109/99.

7.2.5. Neplatnost rozhodčí smlouvy

V praxi může často nastat situace, kdy uzavřená rozhodčí smlouva nebude platná. Důvodů neplatnosti rozhodčí smlouvy však může být podle českého práva hned několik. Na prvním místě je třeba uvést nedostatek arbitrability sporu.¹³⁷ Jak již bylo zmíněno v kap. 7.2.2., rozhodčí smlouva bude neplatná také tehdy, jestliže nebyla dodržena podmínka písemné formy rozhodčí smlouvy a zároveň se nejedná o jednu ze dvou výjimek, kdy lze tento požadavek písemnosti rozhodčí smlouvy prolomit.¹³⁸ Další důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy jsou obecné a vychází z ustanovení OZ.¹³⁹ Může se i stát, že smlouva nebude vůbec existovat, neboť nedošlo k jejímu platnému uzavření.¹⁴⁰

Samotné zpochybnění platnosti rozhodčí smlouvy je v zásadě možné dvěma způsoby, a to vznesením námítky neplatnosti v rozhodčím řízení zahájeném na základě této smlouvy nebo podáním žaloby na určení neplatnosti u obecného soudu. V obou případech se bude v praxi většinou neplatnosti domáhat žalovaná strana, když strana žalující již samotným podáním rozhodčí žaloby vyjadřuje svůj názor na platnost rozhodčí smlouvy. Není však vyloučeno, aby neplatnost namítal i žalobce.¹⁴¹

V případě, že je vznesena námitka neplatnosti rozhodčí smlouvy v samotném rozhodčím řízení, je důležité určit, na základě jakého důvodu je platnost rozhodčí smlouvy zpochybnována, neboť ZRŘ v tomto ohledu předvídá různou délku doby, po kterou lze takovou námitku vznést.

Je-li neplatnost rozhodčí smlouvy namítána z důvodu nedostatku arbitrability sporu, může kterákoli ze stran vznést námitku kdykoli v průběhu rozhodčího řízení. Tato koncepce vychází ze skutečnosti, že nedostatek arbitrability nelze překonat ani výslovnou dohodou stran ani tím, že by žádná ze stran nedostatek arbitrability nenamítla a v řízení pokračovala. Jak již bylo řečeno na jiném místě, rozhodci

---

¹³⁷ § 2 odst. 1 a 2 ZRŘ.

¹³⁸ § 3 odst. 1 a 2, § 15 odst. 2 ZRŘ.

¹³⁹ Půjde např. o neplatnost z důvodu nedodržení požadovaných náležitostí právních úkonů (§ 37 odst. 1 a 2 OZ), neplatnost pro nezpůsobilost strany k právním úkonům (§ 38 odst. 1 OZ) nebo s ohledem na usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 12 Cmo 496/2008-28 o neplatnost z důvodu obcházení zákona (§ 39 OZ).

¹⁴⁰ § 43a až 45 OZ.

¹⁴¹ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 30.

zkoumají z úřední povinnosti, zda je spor arbitrabilní a dojdou-li k opačnému názoru, musí rozhodčí řízení usnesením zastavit.¹⁴²

Naproti tomu, je-li námitka neplatnosti rozhodčí smlouvy vznesena z jiného důvodu, než že je spor nearbitrabilní, nebo jestliže strana namítá, že rozhodčí smlouva neexistuje nebo zanikla, musí být tato námitka uplatněna nejpozději při prvním úkonu v řízení, týkající se věci samé.¹⁴³ V opačném případě již nebude k námitce přihlíženo, protože se má za to, že strana s rozhodčí smlouvou vyslovila souhlas konkludentně tím, že neplatnost rozhodčí smlouvy nenamítla včas.¹⁴⁴

Dodejme, že podle již zmiňovaného § 15 odst. 1 ZRŘ jsou to sami rozhodci, kdo jsou oprávněni rozhodovat o své pravomoci. Dojdou-li k závěru, že jejich pravomoc není dána, rozhodnou o tom usnesením. Výhoda daného ustanovení spočívá zejména v tom, že žádná ze stran nemůže blokovat rozhodčí řízení tím, že by u obecného soudu podala žalobu na určení neplatnosti rozhodčí smlouvy a rozhodci by tak byli nuceni vyčkat, až bude řízení ukončeno před obecným soudem.¹⁴⁵

Druhou možností, jak se domoci neplatnosti rozhodčí smlouvy, představuje podání žaloby na určení neplatnosti rozhodčí smlouvy u obecného soudu. S touto variantou počítá i samotný ZRŘ, když ve svém § 41 upravuje otázku příslušnosti soudu. Podle tohoto ustanovení je k řízení o neplatnosti rozhodčí smlouvy příslušný soud, který by byl příslušný podle zvláštního předpisu, kdyby nebylo rozhodčí smlouvy. Takovým předpisem je OSŘ, tudíž obvykle bude místně příslušný k řízení soud, v jehož obvodu se nachází bydliště (sídlo) žalovaného. Věcná příslušnost se potom bude řídit předmětem sporu mezi stranami. Samotné řízení je povahy určovací, žalobce musí proto prokázat, proč má na požadovaném určení naléhavý právní zájem.

Další důležitou otázkou představuje vztah tohoto řízení (před obecným soudem) a současně probíhajícího rozhodčího řízení, ve kterém rozhodci mj. posuzují i otázku platnosti rozhodčí smlouvy. V případě, že bylo rozhodčí řízení zahájeno dříve než řízení soudní, použije se § 106 odst. 3 OSŘ, který ukládá soudu toto řízení přerušit do doby, než bude v rozhodčím řízení rozhodnuto o pravomoci nebo ve věci samé.

---

¹⁴² § 15 odst. 1 ZRŘ.

¹⁴³ § 15 odst. 2 ZRŘ.

¹⁴⁴ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 31.

¹⁴⁵ *Ibid* s. 32.

Bez zákonné úpravy však zůstává opačná situace, kdy je nejprve zahájeno řízení před obecným soudem a až poté rozhodčí řízení. V takovém případě obecný soud řízení nepřerušuje, jelikož pro to nejsou dány zákonné důvody. Avšak ani rozhodcům žádný právní předpis neukládá přerušit rozhodčí řízení a teoreticky tak mohou svou pravomoc posoudit sami a dospějí-li k závěru, že je tato pravomoc dána, mohou věc projednat a rozhodnout. Takový postup by ale nemusel být z praktického hlediska příliš vhodný, neboť pokud by obecný soud žalobě vyhověl a neplatnost rozhodčí smlouvy určil, byl by zde dán důvod pro zrušení rozhodčího nálezu soudem podle § 31 písm. a) nebo b) ZRŘ.¹⁴⁶

7.2.6. Zánik rozhodčí smlouvy

Rozhodčí smlouva obecně zaniká v následujících případech:¹⁴⁷

a) Strany se dohodly na jejím zrušení. Takováto dohoda musí být učiněna písemně, jelikož i samotná rozhodčí smlouva byla uzavřena v písemné formě.

b) Uplynula doba, na kterou byla rozhodčí smlouva uzavřena. V praxi se však s rozhodčími smlouvami uzavřenými na dobu určitou nesetkáváme.

c) Ve všech otázkách vzniklého sporu, na něž se rozhodčí smlouva vztahuje, byl vydán rozhodčí nález nebo byl uzavřen smír.

d) Byl zrušen rozhodčí nález, jenž byl vydán na základě neplatné rozhodčí smlouvy.

e) V rozhodčí smlouvě určený rozhodce tuto funkci nepřijal, pozbyl způsobilosti k jejímu výkonu nebo zemřel (u arbitráže ad hoc).

Při posuzování zániku rozhodčí smlouvy musíme mít na paměti doktrínu autonomie rozhodčí smlouvy. V případě, že dojde z určitého právního důvodu k pozbytí platnosti smlouvy hlavní, zaniká rozhodčí smlouva jen tehdy, pokud se důvod neplatnosti přímo týká i jí. V opačném případě zůstává v platnosti.

---

¹⁴⁶ Ibid s. 33.

¹⁴⁷ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 28.

VIII. ROZHODNÉ PRÁVO

Dříve než se budeme zabývat rozhodčími pravidly, která ovládají jednotlivé fáze průběhu rozhodčího řízení, je vhodné od nich odlišit a vysvětlit pojem rozhodného práva. Zatímco rozhodčí pravidla představují součást práva procesního, podle něhož bude v arbitráži postupováno, rozhodné právo je právem hmotným, kterým se řídí právní vztah mezi stranami (z něhož vznikl spor) a podle kterého budou rozhodci předmětný spor rozhodovat.¹⁴⁸ Jde tedy o neprocesní problematiku, jež však zcela zásadně ovlivňuje osud rozhodčího řízení – určuje totiž, jaký rozhodčí nález bude vydán (tj. jak bude spor rozhodnut).

Rozhodným právem mohou být buď ustanovení mezinárodní smlouvy, nebo některého vnitrostátního právního řádu, přičemž přednost dostává pravidelně mezinárodní smlouva a její přímé normy regulující daný právní vztah.

Rozhodci se tedy nejprve musí zabývat otázkou, zda neexistuje nějaká mezinárodní smlouva, která by se dala přímo aplikovat na daný právní vztah, z něhož vzešel spor. Nejvýznamnějším příkladem takové mezinárodní smlouvy je Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980 (VÚ), která je pro Českou republiku (resp. ČSFR) závazná od roku 1991. VÚ obsahuje věcnou úpravu mnoha hmotněprávních otázek souvisejících s kupní smlouvou v mezinárodním obchodním styku. K její aplikaci dochází, jestliže byla uzavřena kupní smlouva mezi stranami, které mají místo podnikání na území dvou různých smluvních států VÚ či má být použito právního řádu státu, který VÚ ratifikoval, a současně pokud mezi stranami nebyla uzavřena dohoda, kterou by strany aplikaci této VÚ výslovně vyloučily.¹⁴⁹ Dalším příkladem by byla Úmluva o promlčení při mezinárodní koupi zboží (v ČSFR vyhlášená ve Sbírce zákonů pod č. 123/1988 Sb.), která upravuje všechny otázky související s promlčením závazků, vyplývajících z kupních smluv, jež byly uzavřeny mezi stranami s místy podnikání v různých státech.¹⁵⁰

---

¹⁴⁸ Ibid s. 36.

¹⁴⁹ Viz rozhodčí nález Rsp 238/92. Přestože si strany ujednaly, že se kupní smlouva mezi nimi uzavřená, bude řídit českým právem, budou rozhodným právem přímé normy VÚ, protože strany měly místo podnikání na území různých smluvních států VÚ (v České republice a Rakousku). Ustanovení českého právního řádu se použijí až na ty otázky, na něž VÚ nepamatuje (např. výše úroků z prodlení).

¹⁵⁰ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 122.

V případě, že se na daný právní vztah přednostně nepoužije žádná mezinárodní smlouva, nastupuje aplikace vnitrostátních právních norem.

Na prvním místě jimi bude ten právní řád, který si strany zvolily. Volba rozhodného práva hraje prim podle všech právních předpisů, jejichž použití připadá v úvahu. Čl. VII odst. 1 věta první EÚ stanoví, že „*strany mají na vůli určit právo, kterého mají rozhodci použít pro rozhodování ve věci samé.*“ Obdobné ustanovení obsahuje i Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (ŘÚ)¹⁵¹ a Nařízení Řím I. o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy,¹⁵² které nahrazuje ŘÚ ode dne své účinnosti v členských státech, které jsou Nařízením vázány.¹⁵³ Čl. 24 odst. 2 Nařízení stanoví, že jakýkoli odkaz na ŘÚ v rozsahu, v jakém Nařízení tuto úmluvu nahrazuje, se považuje za odkaz na Nařízení. Členským státem se potom podle čl. 1 odst. 4 Nařízení rozumí všechny členské státy ES s výjimkou Dánska a Velké Británie, které se Nařízením neúčastní. Účinnost Nařízení tedy znamená, že na smlouvy uzavřené před 17.12.2009 se použije ŘÚ, zatímco na smlouvy uzavřené po tomto datu se už bude vztahovat Nařízení Řím I. Možnost zvolit si rozhodné právo dávají stranám i tuzemské zákony upravující tuto problematiku – ZRŘ¹⁵⁴ a ZMPS.¹⁵⁵

Rozhodným „právem“, které mohou strany zvolit, se v případech všech shora uvedených právních předpisů rozumí právní řád některého státu. V souvislosti s přípravou Nařízení Řím I. byla diskutována otázka možnosti volby nestátních pravidel úpravy, když důvodová zpráva k Nařízení výslovně pracovala s možností aplikovat zásady UNIDROIT či *lex mercatoria* (viz níže v této kap.), avšak v článkovém znění Nařízení se toto ustanovení neobjevilo.¹⁵⁶ Preambule Nařízení sice říká, že „*toto nařízení nebrání smluvním stranám, aby do svých smluv začlenily formou odkazu nestátní normy...*“¹⁵⁷ a že „*pokud Společenství vhodným právním*

---

¹⁵¹ V České republice publikovaná pod č. 64/2006 Sb. m. s.

¹⁵² Jde o Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) přijaté 17.6.2008 pod č. 593/2008, v České republice účinné od 17.12.2009. Čl. 3 odst. 1 Nařízení stanoví, že smlouva se řídí právem, které si strany zvolí.

¹⁵³ Podle čl. 3 odst. 1 Nařízení se smlouva řídí právem, které si strany zvolí.

¹⁵⁴ ZRŘ ve svém § 37 odst. 1 stanoví, že jde-li o rozhodčí řízení ve vztahu s mezinárodním prvkem, rozhodci rozhodují spor podle práva, které strany zvolily.

¹⁵⁵ § 9 ZMPS.

¹⁵⁶ CRHA, M. Nařízení Řím I. - budoucí základ úpravy kolizních smluvních závazků. Pravniradceihned.cz [online] 2009.

¹⁵⁷ Bod 13 Preambule Nařízení.

*nástrojem přijme normy smluvního závazkového práva, včetně standardních smluvních podmínek, může takový nástroj stanovit, že smluvním stranám je dovoleno tyto normy uplatňovat.*¹⁵⁸ Avšak lze se ztotožnit s názorem M. Crhy, že pouhá zmínka v Preambuli Nařízení nestačí k tomu, aby bylo možné konstatovat, že "právem" v dosahu Nařízení je i právo nevzešlé z běžného legislativního procesu. Možné by bylo pouze subsidiární použití *lex mercatoria*, tj. volba *lex mercatoria* v dosahu kogentních norem určitého právního řádu určeného dle Nařízení.¹⁵⁹

Strany volí rozhodné právo nejčastěji už při uzavření závazkové (hlavní) smlouvy. Nic jim však nebrání v tom, aby tak učinily dodatečně (např. až při vzniku sporu).¹⁶⁰

Samotný způsob volby práva je možno učinit výslovně i konkludentně. V druhém případě musí volba práva jasně vyplývat z ustanovení smlouvy nebo okolností případu.¹⁶¹ Příkladem takové volby bude typicky případ, kdy se strany ve smlouvě odvolávají na ustanovení předpisu určitého právního řádu.¹⁶²

Otázkou je, jak postupovat, nedojde-li k volbě rozhodného práva vůbec. Ne zvolí-li strany rozhodné právo, dochází k vyhledání rozhodného práva na základě kolizní normy, která jej určí podle tzv. hraničního určovatele.¹⁶³ S ohledem na vázanost České republiky Nařízením Řím I. a ŘÚ se užití ustanovení těchto předpisů (jak již bylo řečeno v závislosti na době, kdy byla daná smlouva mezi stranami uzavřena), která mají přednost před ZMPS (ve skutečnosti je úprava ve všech těchto právních předpisech velmi podobná).

Kolizní norma ŘÚ stanoví, že pokud se strany nedohodnou na rozhodném právním řádu, řídí se jejich nároky ze závazkového vztahu (smlouvy), které jsou předmětem sporu, právním řádem toho státu, s nímž „nejúžeji souvisí“. Za takový stát je považován stát, v němž má strana povinná plnit předmět smlouvy v době

---

¹⁵⁸ Bod 14 Preambule Nařízení.

¹⁵⁹ CRHA, M. Nařízení Řím I. - budoucí základ úpravy kolizních smluvních závazků.

Pravniradceihned.cz [online] 2009.

¹⁶⁰ Viz rozhodčí nález Rsp 139/90.

¹⁶¹ Čl. 3 odst. 1 věta druhá Nařízení.

¹⁶² PAUKNEROVÁ, M. Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. Právní rozhledy, 2003, č. 12, s. 599.

¹⁶³ K tomu § 37 odst. 2 ZRR stanoví, že nezvolí-li si strany hmotné právo, užití rozhodci právo státu, určené podle tuzemských kolizněprávních předpisů.

jejího uzavření bydliště (v případě fyzické osoby) nebo ústředí (jde-li o právnickou osobu).

Také Nařízení Řím I. pracuje s principem nejužšího spojení, avšak ten je zde uplatněn až subsidiárně. Na rozdíl od ŘÚ totiž Nařízení stanoví pro vybrané smluvní typy konkrétní hraniční určovatele (např. kupní smlouva se bude řídit právem země, v níž má prodávající obvyklé bydliště).¹⁶⁴ Jestliže se smlouva nenachází ve výčtu smluvních typů, řídí se smlouva právem země, ve které má strana, jež je povinna poskytnout plnění charakteristické pro smlouvu, své obvyklé bydliště (domněnka charakteristického plnění). Až v okamžiku, kdy není možné určit rozhodné právo podle čl. 4 odst. 1 a 2 Nařízení, řídí se smlouva právem země, s níž je nejužěji spojena, uplatní se tedy princip nejužšího spojení ve své čisté podobě.¹⁶⁵

Na tomto místě je však třeba připomenout EÚ, která se použije přednostně jak před zákony,¹⁶⁶ tak před ostatními mezinárodními úmluvami a evropskými předpisy, neboť vůči nim představuje *lex specialis* se zvláštním předmětem úpravy v této oblasti. Podle čl. 7 odst. 1 věty druhé této úmluvy „*neoznačí-li strany použitelné právo, rozhodci použijí práva určeného podle kolizního pravidla, které budou považovat za přiměřené v daném případě.*“ Při tom rozhodci přihlíží k ustanovení smlouvy a k obchodním zvyklostem.¹⁶⁷ Jsou to tedy sami rozhodci, kdo stanoví jaká kolizní norma bude vybrána k určení rozhodného práva nehledě na určitou hierarchii hraničních určovatelů danou Nařízením Řím I. (od stanovení konkrétních hraničních určovatelů pro daný smluvní typ přes domněnku charakteristického plnění až k principu nejužšího spojení). Je však vysoce pravděpodobné, že se rozhodci při svém výběru této hierarchie přidrží.

Podřídí-li strany v rozhodčí smlouvě postup při řešení sporu úpravě některých z rozhodčích pravidel, použije se pro určení rozhodného práva jejich ustanovení. Všechna tato pravidla shodně vychází z volby rozhodného práva stranami, která je i zde na prvním místě. Jestliže se strany nedohodnou, je spor rozhodnut podle práva,

---

¹⁶⁴ Čl. 4 odst. 2 Nařízení.

¹⁶⁵ CRHA, M. Nařízení Řím I. - budoucí základ úpravy kolizních smluvních závazků. Pravniradceihned.cz [online] 2009.

¹⁶⁶ To vyplývá z § 47 ZRR a čl. 10 Ústavy.

¹⁶⁷ Čl. 7 odst. 1 věta třetí EÚ.

kteřé rozhodci uznají za vhodné.¹⁶⁸ V souladu s EÚ je tedy volba práva opět svěřena do rukou rozhodců, jsou-li strany v této otázce nečinné.

Vedle uvedených způsobů rozhodování může být spor mezi stranami řešen bez vazby na jakýkoli právní řád pouze podle tzv. zásad spravedlnosti (*ex aequo et bono* nebo také zásad ekvity, tedy principů obecné spravedlnosti a obecného rozumného uspořádaní sporného vztahu, při zvážení dobrých mravů a poctivého obchodního styku). Takové řešení je však možné pouze v případě, že k němu strany rozhodce výslovně pověřily. Rozhodci se potom mohou odchýlit od hmotného práva a rozhodnout podle svého uvážení a vnitřního citění. Největším úskalím tohoto postupu je častá nepředvídatelnost rozhodnutí, neboť jednotliví rozhodci mohou pojem spravedlnosti vnímat rozdílně (hovoříme někdy o subjektivním pocitu spravedlnosti rozhodce).¹⁶⁹ Výsledek arbitráže může být pak pro strany velmi překvapivý, proto by měly důkladně zvážít, zda daným rozhodcům svěřit pověření rozhodnout spor podle zásad spravedlnosti.

Rozhodování podle zásad spravedlnosti je nutné odlišit od rozhodování sporu podle *lex mercatoria* (transnacionálního práva mezinárodního obchodu), které je považováno za teoretickou koncepci založenou na myšlence existence samostatného systému norem, či dokonce „třetího“ právního řádu, který je odlišný od systému vnitrostátního i mezinárodního práva a upravuje právní vztahy vznikající v rámci mezinárodního obchodu. V praxi se připouští použití určitých forem *lex mercatoria*, např. obchodních zvyklostí nebo zejména standardizovaných forem obchodních doložek (např. INCOTERMS). Dodejme, že strany musí na jejich použití opět výslovně odkázat.

Na závěr této kapitoly je třeba konstatovat, že výše uvedená kritéria pro určení rozhodného práva se vztahují pouze na rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem. Ve vztazích bez mezinárodního prvku se nároky stran řídí právním řádem České republiky. Platí zde zásada, že v těchto vztazích není stranám umožněna volba práva, kterou by se strany odchýlily od kogentních ustanovení českého práva.¹⁷⁰ Ani zde

---

¹⁶⁸ Kriterium vhodnosti najdeme např. v čl. 17 odst. 1 rozhodčích pravidel ICC, čl. 28 odst. 1 rozhodčích pravidel AAA nebo v čl. 33 odst. 1 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

¹⁶⁹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 139.

¹⁷⁰ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 120.

však není vyloučeno, aby strany pověřily rozhodce a ti rozhodli podle zásad spravedlnosti.¹⁷¹

IX. ROZHODČÍ PRAVIDLA A PRŮBĚH MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽE

Rozhodčí pravidla můžeme vymezit jako soubor procesně právních norem, které upravují, jakým způsobem bude rozhodčí řízení probíhat, tj. jaký bude procesní postup rozhodců od okamžiku jejich ustavení do okamžiku ukončení řízení před nimi.¹⁷²

Strany mohou určit rozhodčí pravidla následovně:

a) Strany se přímo dohodnou na pravidlech rozhodčího řízení, tzn., že strany samy je vytvoří a začlení do rozhodčí smlouvy či do jiného separátního dokumentu.

b) Strany v rozhodčí smlouvě odkáží na již existující pravidla, která byla vytvořena, aby upravovala postup v arbitráži. Mohou jimi být pravidla určená pro rozhodčí řízení ad hoc (např. rozhodčí pravidla UNCITRAL) nebo řád některé ze stálých rozhodčích institucí v případě rozhodčího řízení institucionálního. Je přípustná i kombinace obou druhů arbitráže. V takovém případě se strany rozhodnou pro arbitráž ad hoc, avšak zároveň zvolí řád stálého rozhodčího soudu, který má určit průběh řízení. Spor se tedy neprojednává pod záštitou stálého rozhodčího soudu (rozhodčí řízení zůstává ad hoc), ale pouze podle jeho řádu. Tato situace ale může být pro strany v mnohém nevýhodná. Problémem může především být, že řády předpokládají spolupůsobení osob v rámci existující hierarchie rozhodčího soudu či úkony administrativy, kterými řízení ad hoc nedisponuje.¹⁷³

Je otázkou, zda je přípustná kombinace obou výše zmíněných určení rozhodčích pravidel (ad a) a ad b)). Tedy zda si strany, které podřídily řešení svého sporu úpravě např. řádu některého ze stálých rozhodčích soudů, mohou sjednat úpravu některé procesní otázky odchylně od úpravy tohoto řádu. Podle odborné

---

¹⁷¹ To umožňuje § 25 odst. 3 ZRŘ.

¹⁷² ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 124.

¹⁷³ *Ibid* s. 47.

literatury neexistuje na tuto otázku jednoznačná odpověď.¹⁷⁴ Přiklání se k variantě, že taková možnost je teoreticky připuštěna v případě méně závažných procesních otázek, jejichž odlišná úprava nebude mít za následek narušení zásad a stěžejních principů, kterými se daný stálý rozhodčí soud řídí. V ostatních případech by však strany riskovaly, že by stálý rozhodčí soud mohl odmítnout zabývat se sporem, neboť výsledný rozhodčí nález je vydáván jménem této instituce, která svým řádem upravuje procesní aspekty rozhodčího řízení komplexně. Zásadnější zásah do svých pravidel by stálý rozhodčí soud nemusel připustit, když má být pod rozhodčím nálezem podepsán. Nedoporučuje se proto stranám, aby se ve své úpravě procesních otázek odchylovaly od řádu stálého rozhodčího soudu, ve větším rozsahu, než tento řád výslovně připouští.¹⁷⁵ K této problematice uveďme pro ilustraci znění čl. 15 odst. 1 rozhodčích pravidel ICC: „*Řízení před rozhodčím senátem se řídí těmito pravidly. V případech, které pravidla neupravují, se rozhodčí řízení řídí jakýmkoli pravidly stanovenými zúčastněnými stranami, nebo pokud tak strany neučiní, rozhodčím senátem...*“ Rozhodčí pravidla ICC tak jasně ukazují rozdíl mezi dvěma odlišnými situacemi. Jestliže některá procesní otázka není upravena pravidly, lze ji podle věty druhé citovaného ustanovení upravit v rozhodčí smlouvě. Ze znění věty první pak jasně vyplývá, že pokud se taková úprava v pravidlech nachází, také se na danou otázku použije. Z dikce věty první lze *a contrario* dovodit, že by nebylo možné použít jinou úpravu, tedy ani takovou, na které by se strany shodly v rozhodčí smlouvě. Zastávám proto názor, že přijetím rozhodčích pravidel strany činí tato pravidla součástí své rozhodčí smlouvy (nabízela by se paralela s právní úpravou všeobecných obchodních podmínek, které se odkazem na ně stávají součástí smlouvy ve smyslu § 273 odst. 1 ObchZ) a daná pravidla se tak aplikují jako celek na všechny otázky, které přímo regulují. Strany nemohou některou zásadní otázku upravit odlišně, neboť jejich rozhodčí smlouva už takovou úpravu fakticky obsahuje skrze daná rozhodčí pravidla.

c) Není ani vyloučeno, aby se strany při určení procesních pravidel odvolaly na určitý zahraniční právní řád.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 102.

¹⁷⁵ *Ibid* s. 102.

¹⁷⁶ PAUKNEROVÁ, M. Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. *Právní rozhledy*, 2003, č. 12, s. 592.

d) V případě, že strany nezvolí ani jednu z výše nabízených možností, použijí se pro postup v arbitráži národní procesní předpisy toho státu, ve kterém se rozhodčí řízení koná.¹⁷⁷ V České republice jsou jimi zejména ZRŘ a subsidiárně k němu též OSŘ. Ten se přiměřeně aplikuje v otázkách, které ZRŘ neupravuje.¹⁷⁸ Půjde např. o otázku zásad ovládajících dokazování (§ 120 n. OSŘ) nebo řešení předběžných otázek (§ 135 OSŘ). Zároveň kogentní ustanovení *lex fori* vytyčují rámec, ve kterém se mohou rozhodčí pravidla zvolená podle ad a), b) nebo c) pohybovat. Jinými slovy, ať dojde k jejich určení jakkoli, musí být rozhodčí pravidla v souladu s kogentními normami ZRŘ (a OSŘ), koná-li se rozhodčí řízení v České republice.¹⁷⁹

Rozhodčí pravidla představují speciální úpravu vůči těmto národním předpisům a použijí se přednostně tam, kde právní předpis dává stranám dispozici odchýlit se od jeho ustanovení. A i opačně platí, že subsidiárně k rozhodčím pravidlům se použije *lex fori*, tedy právních předpisů toho státu, na jehož území se má arbitráž konat. Od místa konání arbitráže je však nutno odlišovat místo, kde mohou probíhat jednotlivá jednání. K nim může docházet i v jiném státě (např. z důvodu vhodnosti při provádění důkazů), to ale na aplikaci právního předpisu určeného podle místa konání rozhodčího řízení nebude mít vliv.

Zároveň je potřeba pamatovat i na případné použití mezinárodních smluv, které rovněž danou problematiku regulují a jež budou mít před vnitrostátními zákony přednost (např. EÚ v případě České republiky).

Jaká je hierarchie právních norem a jak (v jaké posloupnosti) jsou jednotlivá pravidla či právní předpisy aplikovány, lze ilustrovat na příkladu otázky jmenování rozhodců.

Ustanovení § 7 odst. 1 věta první ZRŘ stanoví, že rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců nebo stanovit způsob, jak mají být určeny. Toto ustanovení je dispozitivní a ponechává na vůli stran, jak tuto otázku vyřešit. Strany tedy mohou určit počet a osoby rozhodců přímo v rozhodčí smlouvě. Jestliže

---

¹⁷⁷ Obecně hovoříme o tzv. *lex fori* a v případě rozhodčího řízení pak přesněji o *lex arbitri* – viz PAUKNEROVÁ, M. Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. Právní rozhledy, 2003, č. 12, s. 588.

¹⁷⁸ Tento postup předvídá § 30 ZRŘ.

¹⁷⁹ Např. Rozhodčí pravidla UNCITRAL stanoví v čl. I odst. 2, že odporuje-li některé z pravidel ustanovení práva rozhodného pro arbitrážní řízení, od něhož se strany nemohou odchýlit, platí toto ustanovení.

však strany namísto toho odkáží např. na rozhodčí pravidla UNCITRAL, použije se čl. 6 těchto pravidel upravující způsob jmenování rozhodců. Až v případě, že strany neupraví tuto otázku v rozhodčí smlouvě ani neodkáží na žádná rozhodčí pravidla, přichází v úvahu subsidiární užití § 7 odst. 2 ZRŘ: „*Nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odst. 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.*“

Naproti tomu § 7 odst. 1 věta druhá ZRŘ stanoví požadavek lichého počtu rozhodců. Z dikce tohoto ustanovení („*počet rozhodců musí být vždy lichý*“) je patrné, že jde o ustanovení kogentní. V případě, že má být místem konání rozhodčího řízení Česká republika (v důsledku čehož bude toto ustanovení použito), nemají strany možnost odchýlit se od tohoto požadavku, ať už svým vlastním ujednáním v rozhodčí smlouvě, nebo skrze rozhodčí pravidla, jež by stanovila něco jiného (sudý počet rozhodců).

Protože rozhodčí pravidla zcela zásadně ovlivňují, jak bude proces arbitráže vypadat, bude v následujících kapitolách podán výklad o těch nejznámějších a nejčastěji aplikovaných rozhodčích pravidlech (ať už vytvořených pro arbitráž ad hoc nebo rozhodčí řízení institucionální) a budou srovnány i jejich případné výhody a nevýhody s ohledem na jednotlivé procesní aspekty rozhodčího řízení.

9.1. Rozhodci

9.1.1. Způsobilost být rozhodcem

Právní předpisy jednotlivých států upravují základní otázky spojené s osobami rozhodců. Především určují, kdo se může stát rozhodcem.

Podle tuzemského právního řádu (ZRŘ) je způsobilost být rozhodcem dána, jde-li o zletilou fyzickou osobu, která je způsobilá k právním úkonům podle českého práva.¹⁸⁰ Nevyžaduje se tedy právnické vzdělání, i když to je v případě časté složitosti sporů silně žádoucí. Na to musí pamatovat samy strany, protože vyberou-li si nekvalifikovanou osobu, nesou i riziko případného nekvalifikovaného rozhodnutí, které je pro strany konečné a závazné (nedohodnou-li si strany jinak). Skutečnost, že

---

¹⁸⁰ § 4 odst. 1 ZRŘ.

rozhodce špatně aplikoval právní předpisy a špatně rozhodl, není ani důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu soudem.¹⁸¹

Rozhodcem může být i cizí státní příslušník. Potom se jeho způsobilost k právním úkonům posuzuje podle práva „jeho“ státu. Postačí však, je-li způsobilý k právním úkonům podle českého práva.¹⁸² Může tak dojít k situaci, že funkci rozhodce bude na území České republiky vykonávat osoba (cizinec), která by k témuž nebyla způsobilá ve státě, jehož je příslušníkem.

Poslední podmínkou způsobilosti je, že zvláštní právní předpis nestanoví některá další omezení. Šlo by např. o neslučitelnost funkce rozhodce a soudce podle zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Ustanovení § 80 odst. 5 zmíněného zákona výslovně stanoví, že soudce nesmí mj. působit jako rozhodce nebo zprostředkovatel řešení právního sporu. Obdobně je zákaz vykonávat funkci rozhodce dána i u soudců Ústavního soudu nebo u státních zástupců.¹⁸³

Nedostatek zákonem požadované způsobilosti rozhodce je považováno za zcela zásadní vadu rozhodčího řízení, pro kterou lze zrušit rozhodčí nález soudem podle § 31 písm. c) ZRŘ.

Tyto požadavky na způsobilost osoby rozhodce jsou natolik zásadní, že musí být určeny kogentně, proto se od nich žádná z rozhodčích pravidel neodchyluje (ani nemohou odchylovat). Rozhodčí pravidla mohou pouze ukládat další omezení. Je např. poměrně obvyklý požadavek na předsedající rozhodce, kteří mají rozhodovat spor jménem stálého rozhodčího soudu, aby byli zapsáni na listině vedené tímto stálým rozhodčím soudem.¹⁸⁴ Takový požadavek má garantovat, aby byla dána alespoň určitá vazba k osobám vydávajícím rozhodčí nálezy, které jsou vydávány jménem rozhodčího soudu. Ostatní rozhodci (než předseda rozhodčího senátu) však nemusí být vázáni na listinu rozhodců. Některá rozhodčí pravidla stanoví i podmínku

---

¹⁸¹ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 29.

¹⁸² § 4 odst. 2 ZRŘ. Toto ustanovení lze považovat v jistém ohledu za nadbytečné, neboť takřka doslovně vychází z obecné právní úpravy způsobilosti cizinců k právním úkonům stanovené v § 3 ZMPS.

¹⁸³ Podle zákona č. 182/1993 Sb., o ústavním soudu, resp. zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

¹⁸⁴ Viz § 21 odst. 1 Řádu RS při HK ČR a AK ČR.

právníckého vzdělání rozhodce.¹⁸⁵ Další pravidla blíže upravují otázku národnosti rozhodce.¹⁸⁶

9.1.2. Počet rozhodců

Co se týká počtů rozhodců, národní právní řády se shodují, že musí být lichý, aby při pozdějším rozhodování nemohlo dojít k rovnosti hlasů.¹⁸⁷ Nedodržení tohoto požadavku v rozhodčí smlouvě může být důvodem její neplatnosti.¹⁸⁸

Konkrétní číslo a způsob, jakým se k němu dojde, je ponechán na úpravě stran či jednotlivých rozhodčích pravidel. Maximální počet rozhodců není nijak omezen, teoreticky by tak bylo možné zvolit libovolný počet rozhodců (při zachování podmínky, aby byl tento počet lichý).¹⁸⁹ V praxi však ve většině případů dochází ke dvěma základním případům.

Historicky nejpřirozenější formou rozhodování je rozhodování prostřednictvím jediného rozhodce. Ten má být přirozenou autoritou pro obě sporné strany.¹⁹⁰ Tato varianta rozhodování se vyskytuje především tehdy, pokud je v rozhodčí smlouvě mezi stranami určena konkrétní osoba, která má spor rozhodnout (tedy zejména v případě smluv o rozhodci). Její výhoda pro strany spočívá především v tom, že mnohdy může vést k nezanedbatelné úspoře nákladů (odměna jednoho rozhodce bude nižší než odměna tří nebo více rozhodců). Také řízení bude zpravidla rychlejší.

Neustálé prohlubování obtížnosti sporů a větší nároky stran na kvalifikovanost rozhodnutí vedly postupně k tomu, že dnes jsou spory rozhodovány nejčastěji rozhodčím senátem složeným ze tří rozhodců. V takovém případě je obvyklé, že každá ze sporných stran jmenuje jednoho rozhodce a takto jmenování rozhodci si pak

---

¹⁸⁵ Např. rozhodčí řád DIS podmiňuje právníckým vzděláním funkci jediného rozhodce či vrchního rozhodce.

¹⁸⁶ Tak je tomu v případě rozhodčích pravidel AAA, která ve svém čl. 6 odst. 4 stanoví, že nesmí být jmenován rozhodce národnosti, jako má jedna ze stran.

¹⁸⁷ ZRŘ stanoví požadavek lichého počtu rozhodců v § 7 odst. 1.

¹⁸⁸ MOTHEJZÍKOVÁ, J.; STEINER, V. a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 36. N. Rozehnalová však upřesňuje tento názor, když tvrdí, že zpochybnit platnost rozhodčí smlouvy lze jen tam, kde je jmenování rozhodce její podstatnou náležitostí a současně jde i o neoddělitelné ujednání – viz ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 109.

¹⁸⁹ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 42.

¹⁹⁰ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 95.

zvolí rozhodce předsedajícího.¹⁹¹ Jestliže by se tito dva jmenovaní rozhodci nebyli schopni na osobě předsedajícího rozhodce shodnout, bude tato osoba jmenována nejčastěji určitou třetí nezávislou stranou, která je identifikována např. v rozhodčí smlouvě nebo v některých rozhodčích pravidlech, na které rozhodčí smlouva odkazuje. Pro případ, že by nedošlo ani k identifikaci takové osoby, ZRŘ stanoví pojistku v § 9 odst. 1, podle které určí předsedajícího rozhodce soud. Úprava ZRŘ tak pamatuje i na tento krajní případ, neboť institut předsedy rozhodčího senátu má své opodstatnění a důležitost. Předsedající rozhodce je totiž tou osobou, která svým názorem bude formovat výsledné stanovisko celého rozhodčího senátu, a to hlavně v případech, kdy dojde k neshodě mezi rozhodci jmenovanými stranami. Právě předsedající rozhodce bude potom tím pomyslným jazýčkem na vahách při rozhodování rozhodčího senátu (vycházíme-li z pravidla, že rozhodčí senát rozhoduje prostou většinou hlasů svých členů, přičemž každý z rozhodců má jeden hlas).¹⁹² Mimo to předseda rozhodčího senátu zajišťuje přípravu procesních rozhodnutí a rozhodčího nálezu i po technické stránce a řídí i případná jednání v dané věci.¹⁹³

I jednotlivá rozhodčí pravidla obecně vycházejí z varianty, podle které spor rozhoduje většinou tříčlenný rozhodčí senát, ne však vždy. Žádná z pravidel však nepočítají s jinou možností, než že by spor rozhodovali tři rozhodci nebo rozhodce jediný.

Podle Řádu RS při HK ČR a AK ČR je spor rozhodován třemi rozhodci, pokud se strany nedohodnou na tom, že bude spor rozhodnut jedním rozhodcem.¹⁹⁴ Rovněž rozhodčí řád DIS počítá s třemi rozhodci, nedohodnou-li se strany jinak.¹⁹⁵

Rozhodčí pravidla UNCITRAL dávají stranám možnost domluvit se na počtu rozhodců. Neučiní-li tak však do patnácti dnů od doručení oznámení o zahájení rozhodčího řízení žalované straně, budou jmenováni tři rozhodci.¹⁹⁶

---

¹⁹¹ S takovým postupem počítá v § 7 odst. 2 ZRŘ v případě, že rozhodčí smlouva nestanoví počet jiný.

¹⁹² Strany si mohou domluvit i jiný postup, avšak protože to není příliš praktické, činí tak v praxi zřídka.

¹⁹³ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 43.

¹⁹⁴ § 3 odst. 2 Řádu RS při HK ČR a AK ČR.

¹⁹⁵ § 3 rozhodčího řádu DIS.

¹⁹⁶ Čl. 5 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

V porovnání s výše popsanou úpravou se zdají být flexibilnější rozhodčí pravidla ICC, když určují, že v případě nezvolení počtu rozhodců stranami sám rozhodčí soud ICC zvolí vzhledem k okolnostem sporu, zda je nutné ustavit tři rozhodce nebo zda stačí jmenovat jednoho rozhodce. Primárně je jmenován rozhodce jediný, avšak s výjimkou případů, kdy je soud přesvědčen, že povaha sporu vyžaduje jmenování tří rozhodců.¹⁹⁷

V podobném duchu se vyjadřují také rozhodčí pravidla AAA, když vychází z rozhodce jediného, ovšem v případě, že je to vhodnější vzhledem k vysoké hodnotě sporu, složitosti nebo okolnostem případu, mají být jmenováni rozhodci tři.¹⁹⁸

Rozhodčí pravidla LCIA stanoví jako výchozí počet jediného rozhodce, pokud se strany nedohodly jinak či pokud rozhodčí soud LCIA neurčil, že vzhledem k okolnostem případu je na místě ustanovit rozhodčí senát složený ze tří rozhodců.¹⁹⁹

9.1.3. Jmenování rozhodce

Na rozdíl od počtu rozhodců (musí být lichý) je otázka jejich jmenování podle českého práva zcela v dispozici stran, když ZRŘ stanoví, že rozhodčí smlouva má určit osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak mají být osoby rozhodců určeny.²⁰⁰

Strany tedy jednak mohou v rozhodčí smlouvě uvést konkrétní jména rozhodce či rozhodců, kteří mají spor rozhodnout. Tento postup lze doporučit především v případě, že je uzavírána smlouva o rozhodci, kdy spor už vznikl a strany mají zájem na jeho rychlém vyřešení. Naopak rizika mohou nastat tehdy, jestliže jsou osoby rozhodců určeny v rozhodčí doložce. Mezi dobou, kdy dojde k takovému určení, do doby vzniku sporu a potřeby jeho rozhodnutí může totiž nastat jakýkoli nepředvídatelný vývoj, který rozhodnutí sporu danými osobami znemožní (např. jmenovaný rozhodce zemře, ztratí způsobilost být rozhodcem, přestane být vlivem okolností nestranným apod.).²⁰¹ Doporučuje se proto stranám, aby na takové riziko

---

¹⁹⁷ Čl. 8 odst. 2 rozhodčích pravidel ICC.

¹⁹⁸ Čl. 5 rozhodčích pravidel AAA.

¹⁹⁹ Čl. 5.4 rozhodčích pravidel LCIA.

²⁰⁰ § 7 odst. 1 ZRŘ.

²⁰¹ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 45.

pamatovaly a upravily v rozhodčí smlouvě mechanismus jmenování náhradního rozhodce.

Institut náhradního rozhodce upravují i rozhodčí pravidla. Podle většiny z nich jmenuje náhradního rozhodce daný stálý rozhodčí soud.²⁰² V případě aplikace rozhodčích pravidel UNCITRAL je situace odlišná (není zde žádný soud, který by provedl jmenování). Podle čl. 13 odst. 1 ve spojení s čl. 6 až 9 těchto pravidel jmenuje náhradního rozhodce kompetentní orgán (tzv. *appointing authority*), na němž se strany dohodly. Pokud se strany na tomto orgánu nedohodnou, může se kterákoli strana obrátit na generálního tajemníka Stálého rozhodčího soudu v Haagu, aby tento kompetentní orgán určil.

Pokud úpravu jmenování náhradního rozhodce rozhodčí smlouva neobsahuje (a to ani prostřednictvím některých z rozhodčích pravidel), použije se § 9 odst. 2 ZRŘ, který stanoví, že soud jmenuje na návrh kterékoli strany nebo rozhodce nového rozhodce, jestliže jmenovaný rozhodce nemůže činnost rozhodce vykonávat. Jestliže by náhradní rozhodce vstoupil do již probíhajícího řízení, musel by si ve smyslu § 19 odst. 2 ZRŘ sám posoudit, zda považuje za nezbytné dosavadní procesní úkony zopakovat. Podobné ustanovení najdeme i v některých rozhodčích pravidlech.²⁰³ Trochu odlišně v tomto ohledu hovoří např. Řád RS při HK ČR a AK ČR, když stanoví, že nově jmenovaný rozhodce vstupuje do řízení v jeho aktuálním stadiu, tedy bez opakování již provedených úkonů v řízení.²⁰⁴

Strany mají i druhou možnost, tedy určit způsob, jakým bude konkrétní rozhodce jmenován (např. prostřednictvím osoby, kterou si zvolí). Strany tak mohou např. určit, že jejich spor bude sice rozhodnut ad hoc podle pravidel UNCITRAL, určit i počet rozhodců (např. jednoho), ale zároveň stanovit, že institucí pověřenou jmenováním rozhodce bude Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (LCIA).²⁰⁵ Jmenování tohoto rozhodce pak bude provedeno pomocí LCIA podle řádu tohoto rozhodčího soudu, tedy podle čl. 5 n. rozhodčích pravidel LCIA.

Obecně mohou strany jmenovat každou fyzickou osobu, která je způsobilá být rozhodcem. Musí však pamatovat na zásadu, že nikdo není povinen přijmout a

---

²⁰² Např. rozhodčí soud ICC podle čl. 12 odst. 1 a 2 rozhodčích pravidel ICC.

²⁰³ Např. čl. 11 odst. 2 rozhodčích pravidel AAA nebo čl. 12 odst. 4 rozhodčích pravidel ICC.

²⁰⁴ § 22 odst. 3 Řádu RS při HK ČR a AK ČR.

²⁰⁵ Viz čl. 6 odst. 1 písm. b) a čl. 6 odst. 2 věta první rozhodčích pravidel UNCITRAL.

vykonávat funkci rozhodce.²⁰⁶ Její přijetí je tedy dobrovolné a k jejímu vzniku je nezbytný souhlas jmenované osoby.²⁰⁷ Jestliže se však daná osoba rozhodne funkci rozhodce přijmout, je potom povinna tuto funkci vykonávat, ledaže by se jí následně vzdala. Podle § 5 odst. 3 ZRŘ se rozhodce může vzdát funkce sám (jednostranně), avšak pouze ze závažných důvodů.²⁰⁸ V ostatních případech se lze vzdát funkce rozhodce jen se souhlasem obou sporných stran, souhlas pouze jedné z nich tak nestačí, a to ani v případě, že právě tato strana rozhodce k rozhodování daného sporu jmenovala.

S přijetím funkce se rozhodce zavazuje, že se podřídí konkrétním procesním pravidlům přijatým stranami a následně spor projedná a rozhodne. Současně vzniká pro rozhodce řada povinností, které musí podle ZRŘ dodržovat.

Základní povinností rozhodce je povinnost rozhodovat v souladu se zákonem (§ 5 ZRŘ). Rozhodce se zároveň musí řídit i ustanoveními rozhodčí smlouvy. To lze dovodit z § 19 odst. 1 ZRŘ, který stanoví, že se strany mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení.

Dále má rozhodce povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem funkce (§ 6 ZRŘ). Termín „v souvislosti s výkonem funkce“ je nutné vykládat široce, neboť jeho dopad není omezen pouze na skutečnosti, které se rozhodce dozvěděl přímo v rámci rozhodčího řízení (šlo by např. o povinnost mlčenlivosti o obsahu podání stran, o výsledku řízení apod.), ale vztahuje se i na veškeré další skutečnosti, které s výkonem funkce souvisí (půjde např. o povinnost mlčenlivosti týkající se faktu, že je rozhodčí řízení mezi stranami vůbec vedeno). Povinnost mlčenlivosti rozhodců je státem uznávanou mlčenlivostí a rozhodce se jí může (a z důvodu splnění této povinnosti i musí) dovolávat v případných soudních nebo jiných obdobných řízeních.²⁰⁹ Nelze tak např. ve smyslu § 124 OSŘ vyslychat rozhodce ohledně skutečností, jež jsou předmětem povinnosti mlčenlivosti, ledaže by byl rozhodce této povinnosti zproštěn. Podle § 8 odst. 2 ZRŘ mohou rozhodce zprostit mlčenlivosti samy strany. Jestliže tak neučiní, rozhoduje o

---

²⁰⁶ § 5 odst. 1 ZRŘ.

²⁰⁷ ZRŘ stanoví v § 5 odst. 2 požadavek písemného přijetí funkce rozhodce.

²⁰⁸ Takovým důvodem může být např. zdravotní stav rozhodce. V praxi častějším důvodem bude existence důvodné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce (viz kap. 9.1.5.). V takovém případě nejde pouze o právo, ale i o povinnost rozhodce vzdát se své funkce.

²⁰⁹ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 56 a 57.

zproštění mlčenlivosti z vážných důvodů předseda okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce bydliště.

Ostatní povinnosti rozhodce souvisejí s problematikou vyloučení rozhodce (viz kap. 9.1.5.). Budou jimi např. povinnost oznamovací týkající se požadavku nepodjatosti (§ 8 ZRŘ) nebo povinnost nezávislosti a nestrannosti včetně povinnosti vzdát se v tomto případě své funkce (§ 11 a 12 ZRŘ).²¹⁰

Problematika ustavení rozhodců z pohledu jednotlivých rozhodčích pravidel by se dala charakterizovat následovně. Většina rozhodčích pravidel vychází z mechanismu, že každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a ti pak zvolí rozhodce předsedajícího (jestliže má rozhodovat tříčlenný rozhodčí senát) nebo se obě strany shodnou na jediném rozhodci (má-li rozhodčí řízení probíhat před jedním rozhodcem).

Jestliže strany nevyužijí práva své nominace, upravují další postup bez závažnějších odchylek rozhodčí řády obdobně. Například rozhodčí pravidla ICC určují, že rozhodce (jednoho nebo tři) jmenuje sám rozhodčí soud ICC. V případě, že rozhodce nominují strany, soud musí tuto nominaci potvrdit. Předsedu tříčlenného rozhodčího senátu pak jmenuje sám soud.²¹¹

Podobně se vyjadřují i rozhodčí pravidla SCC, podle kterých rozhodce jmenuje institut SCC, neučiní-li tak strany.²¹² Stejný mechanismus jmenování používá i Řád RS při HK ČR a AK ČR.²¹³

Určité odchylky najdeme u rozhodčích pravidel LCIA, kde zpravidla dochází k výběru všech rozhodců prostřednictvím LCIA. Mnohým stranám totiž zůstává neznámo, že aby mohly určit výběr rozhodců, musí být součástí rozhodčí smlouvy o použití pravidel LCIA úprava, že každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a oba takto jmenovaní rozhodci pak volí předsedajícího rozhodce.²¹⁴ Zatímco většina ostatních rozhodčích pravidel přímo obsahuje ustanovení, které hovoří o prioritním právu stran jmenovat rozhodce (bez nutnosti založení tohoto práva rozhodčí smlouvou), podle pravidel LCIA se strany musí nejprve na právu nominovat

---

²¹⁰ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 105.

²¹¹ Čl. 8 odst. 2 a 4 rozhodčích pravidel ICC.

²¹² § 16 odst. 2 rozhodčích pravidel SCC.

²¹³ § 21 odst. 1 a 2 Řádu RS při HK ČR a AK ČR.

²¹⁴ To vyplývá z ustanovení čl. 5.3 a 7.1 rozhodčích pravidel LCIA.

rozhodce výslovně dohodnout v rozhodčí smlouvě, aby ho mohly v průběhu rozhodčího řízení před LCIA uplatnit. Pokud toto ujednání při uzavírání rozhodčí smlouvy opominou a úpravu řádu LCIA zjistí teprve po zahájení rozhodčího řízení, je obvykle už pozdě na sjednání tohoto procesu.²¹⁵ Rozhodčí pravidla LCIA obsahují i další zvláštnost, když nabízejí stranám ve svém čl. 9 možnost konání zrychleného řízení. Musí však jít o mimořádně naléhavý případ a strany musí o tento typ řízení požádat. V jeho rámci lze pak požádat rozhodčí soud o zrychlené ustavení rozhodčího senátu, popř. jmenování jediného rozhodce.²¹⁶

Totožnou úpravu způsobu ustavení rozhodců jako u LCIA nabízejí rozhodčí pravidla AAA. Podle jejich čl. 6 odst. 3 všechny rozhodce vybírá a jmenuje rozhodčí instituce, pokud se strany nedohodly jinak v rozhodčí smlouvě. Celkově se mechanismus ustavení rozhodců před LCIA či AAA zdá být výhodný zejména s ohledem na plynulost řízení. Striktnější a podrobnější úprava²¹⁷ obecně znamená, že je vždy dopředu znám postup v řízení, jsou-li strany v určité otázce pasivní.

Výše uvedené postupy, při nichž v případě nečinnosti stran jmenuje rozhodce rozhodčí instituce, nejsou možné u rozhodčích pravidel UNCITRAL (jelikož upravují arbitráž ad hoc), neurčí-li strany přímo v rozhodčí smlouvě, že rozhodce či rozhodci budou jmenováni např. LCIA či jiným rozhodčím soudem, jak bylo naznačeno shora. Jestliže strany nejmenují rozhodce a ani nezvolí zmíněný kompetentní jmenovací orgán (*appointing authority*), určí autoritu oprávněnou k této nominaci tajemník Stálého rozhodčího soudu v Haagu.²¹⁸ Někteří autoři považují tento postup za nevhodný, neboť skutečnost, že generální tajemník nemůže sám jmenovat rozhodce, ale pouze tím pověřit kompetentní orgán, může vést k značným prodlevám v rozhodčím řízení.²¹⁹

---

²¹⁵ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 182.

²¹⁶ Čl. 9.1 rozhodčích pravidel LCIA.

²¹⁷ Pro srovnání, rozhodčí pravidla LCIA jsou až o třetinu obsáhlejší než např. pravidla ICC.

²¹⁸ Čl. 6 odst. 2 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

²¹⁹ A Comparison between the ICC Arbitration Rules and the UNCITRAL Arbitration Rules by Alway Associates. [online] 2005.

9.1.4. Vztah rozhodce a stran

Vztah mezi rozhodcem (rozhodci) a stranami je vícestranným závazkovým vztahem, který vzniká na základě právní skutečnosti nazývané jako rozhodcovská smlouva. Pojem rozhodcovské smlouvy nelze zaměňovat s termínem rozhodčí smlouvy. Zatímco rozhodčí smlouva je dohoda *mezi spornými stranami navzájem*, ve které se strany zavazují podřídit projednání a rozhodnutí vzájemného sporu rozhodčímu řízení, rozhodcovská smlouva představuje dohodu *mezi spornými stranami a všemi rozhodci*, kterou se rozhodci zavazují spor projednat a rozhodnout a strany se zavazují předepsaným nebo dojednaným způsobem spolupůsobit při rozhodování sporu a zaplatit rozhodcům obvyklou odměnu, nebylo-li dojednáno jinak. Jeden ze závěrů učiněný v již zmíněném procesu *Del Drago* výstižně postihuje rozdíl mezi oběma smlouvami. Podle něj je rozhodčí smlouva smlouvou směřující ke vzniku rozhodčího procesu, kdežto rozhodcovská smlouva směřuje k jeho provedení.²²⁰

Stejně jako ostatní smlouvy i rozhodcovská smlouva vzniká učiněním návrhu a jeho následným přijetím.

Návrh rozhodcovské smlouvy vzniká jmenováním rozhodců stranami. Podle německé právní teorie, která v této otázce převažuje v kontinentální Evropě, musí návrh pocházet od obou stran.²²¹ Strany mohou návrh učinit samy nebo v zastoupení. Nejjednodušší případ vzniku návrhu rozhodcovské smlouvy nastává, kdy se obě strany sjednotí na osobách rozhodců již v rozhodčí smlouvě. Svěřili-li strany jmenování rozhodce třetí straně, návrh rozhodcovské smlouvy je učiněn v zastoupení této třetí osoby (okamžikem, kdy třetí strana jmenuje rozhodce). Stejně tak je posuzována situace, kdy je každá ze stran oprávněna jmenovat jednoho rozhodce a takto jmenování (přisedící) rozhodci zvolí předsedajícího rozhodce. V takovém případě je každý z přisedících rozhodců jmenován (a tím je mu i učiněn návrh rozhodcovské smlouvy) v zastoupení té které strany, kterého se jí dostalo na základě zmocnění v rozhodčí smlouvě. Předsedající rozhodce je pak jmenován opět v

---

²²⁰ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 102.

²²¹ *Ibid* s. 104.

zastoupení, jehož se dostalo již jmenovaným (přisedícím) rozhodcům též na základě pravidel pro rozhodování sporu smluvených v rozhodčí smlouvě.²²²

Přijetím funkce rozhodce dochází k přijetí návrhu rozhodcovské smlouvy, a tudíž i k jejímu vzniku. Podle českého práva musí rozhodce přijmout funkci písemně.²²³

Vlastní obsah smlouvy však může být smluven ústně. Pouze v případě arbitráže ad hoc se doporučuje s ohledem na bezproblémový postup v řízení uzavírat písemnou rozhodcovskou smlouvu, která by jasně vymezila vzájemná práva a povinnosti stran a rozhodců. V rozhodčím řízení institucionálním je rozhodcovská smlouva vyjádřena pravidly obsaženými v řádech jednotlivých institucí, jimž se strany a rozhodci podřídili.²²⁴

9.1.5. Vyloučení rozhodce

Jedním ze stěžejních požadavků na osobu rozhodce je, aby byla při projednávání a rozhodování sporu nepodjatá, neboť nepodjatost je základním předpokladem vzbuzujícím spravedlnost procesu. Jejím obsahem je zejména objektivní rozhodování, tedy takové, které je nestranné a nezávislé.²²⁵ Většina rozhodčích pravidel hovoří takřka identicky o požadavku nestrannosti a nezávislosti rozhodce.

Např. čl. 7 odst. 1 rozhodčích pravidel AAA stanoví: „*Rozhodci jednající dle tohoto rozhodčího řádu musí být nestranní a nezávislí.*“ Obdobná ustanovení nalezneme i v dalších řádech stálých rozhodčích soudů. Rozhodčí řád DIS v § 15 požaduje, aby byl každý rozhodce nestranný, nezávislý a vykonával svou funkci podle svého nejlepšího svědomí a vědomí. Rozhodčí pravidla UNCITRAL zase ve svém čl. 9 určují povinnost rozhodce sdělit každému, kdo se na něj obrátí v souvislosti s jeho eventuálním jmenováním, všechny okolnosti, jež by mohly vyvolat oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti či nezávislosti. Některá rozhodčí pravidla

---

²²² Ibid s. 103.

²²³ § 5 odst. 2 ZRŘ.

²²⁴ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 107.

²²⁵ Ibid s. 112.

požadují i určitou pojistku nestrannosti a nezávislosti rozhodce. Podle čl. 7 odst. 2 rozhodčích pravidel ICC musí rozhodce podepsat protokol o nepodjatosti a písemně sdělit veškeré skutečnosti nebo okolnosti, které by svou podstatou mohly z pohledu sporných stran zpochybnit jeho nepodjatost. Rozhodčí pravidla LCIA zase vyžadují, aby rozhodce předložil tajemníkovi soudu písemný životopis s údaji o svých předchozích a nyníjších profesních činnostech.²²⁶

Dále pak jednotlivá pravidla stanoví postup vyloučení rozhodců z projednávání sporu, který následuje, není-li podmínka nepodjatosti dodržena.²²⁷

Strana, která se domnívá, že existují okolnosti, na jejichž základě je dána oprávněná pochybnost o nestrannosti nebo nezávislosti rozhodce, může vznést námitku podjatosti vůči tomuto rozhodci.²²⁸ Některá pravidla hovoří namísto námítky podjatosti o institutu odmítnutí rozhodce.²²⁹ Princip obou těchto procesních úkonů a následný postup po jejich uplatnění je však podobný. Souhlasí-li druhá strana s námitkou podjatosti (popř. odmítnutím rozhodce), je rozhodce z projednávání a rozhodování sporu vyloučen a je povinen odstoupit.²³⁰ Poté bude jmenován náhradní rozhodce (viz kap. 9.1.3.). Jestliže nedojde k souhlasu druhé strany, rozhoduje obvykle o vyloučení rozhodce daný stálý rozhodčí soud (většinou jménem některého z funkcionářů, např. předsedy soudu či tajemníka) nebo kompetentní orgán v případě rozhodčích pravidel UNCITRAL.²³¹

Aby mohly být tyto procesní úkony úspěšné, musí být dodrženy jejich určité formální náležitosti.

Úkon musí být jednak proveden včas. Tak např. podle § 22 Řádu RS při HK ČR a AK ČR může strana odmítnout rozhodce do zahájení ústního jednání. Později lze odmítnout rozhodce jen ze závažných důvodů. Časové omezení najdeme i v dalších pravidlech. Kupříkladu rozhodčí pravidla ICC v čl. 11 odst. 2 stanoví pro

---

²²⁶ Čl. 5.3 rozhodčích pravidel LCIA.

²²⁷ V tomto ohledu je třeba dodat, že nesplnění podmínky nepodjatosti rozhodce je nejčastějším důvodem pro vyloučení rozhodce, nikoli však důvodem jediným. Rozhodce může být vyloučen i z jiných důvodů, např. pozbytím způsobilosti k právním úkonům nebo jmenováním soudcem obecného či Ústavního soudu – viz MOTHEJZÍKOVÁ, J.; STEINER, V. a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 41.

²²⁸ Např. čl. 8 odst. 1 rozhodčích pravidel AAA.

²²⁹ Např. Řád RS při HK ČR a AK ČR (§ 22), rozhodčí pravidla UNCITRAL (čl. 9 až 12), rozhodčí pravidla ICC (čl. 11), rozhodčí řád DIS (§ 18).

²³⁰ Viz např. čl. 8 odst. 1 rozhodčích pravidel AAA nebo čl. 10.4 rozhodčích pravidel LCIA.

²³¹ Viz čl. 12 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

odmítnutí rozhodce lhůtu 30 dnů po převzetí oznámení o jmenování rozhodce, případně do 30 dnů ode dne, kdy strana zjistila okolnosti, na nichž zakládá své odmítnutí, pokud toto datum následuje po převzetí výše uvedeného oznámení. Podle čl. 10.4 rozhodčích pravidel LCIA může být rozhodce odmítnut stranou do 15 dnů od ustavení rozhodčího senátu či poté, co se strana dozvěděla o okolnostech, které zakládající pochybnost o nestrannosti nebo nezávislosti rozhodce.

Dále musí být námitka podjatosti (či odmítnutí rozhodce) učiněna písemně a strana musí uvést i důvody, pro které se domáhá vyloučení rozhodce.²³² Navíc mnohá rozhodčí pravidla stanoví, že uznán jako oprávněný může být pouze ten důvod, který se strana dověděla až po jmenování rozhodce.²³³

Shrneme-li tedy úpravu v jednotlivých rozhodčích pravidlech v otázce vyloučení rozhodců, lze dospět k dvěma základním závěrům.

Na prvním místě je třeba zdůraznit, že většina rozhodčích pravidel požaduje, aby rozhodce pouze upozornil strany na okolnosti vzbuzující oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti.²³⁴ Je věcí samotných stran, jak potom s takovou informací naloží (zda vnesou námitku podjatosti rozhodce, popř. rozhodce odmítnou). Žádná z pravidel však nestanoví povinnost rozhodce vzdát se jednostranně své funkce, není-li podmínka jeho nepodjatosti splněna.²³⁵ Tato povinnost je určena obvykle až na úrovni národních zákonů.²³⁶

Za druhé, rozhodčí pravidla pouze upravují procesní otázky vyloučení rozhodce. A ačkoli pracují s pojmy jako je nestrannost, nezávislost či nepodjatost, žádná z pravidel nevysvětluje, co se jimi rozumí.

V takovém případě je nutné se uchýlit k *lex fori*, tedy použití národních předpisů. Např. ZRŘ v § 8 stanoví: „*Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako*

---

²³² Viz např. čl. 8 odst. 2 rozhodčích pravidel AAA.

²³³ Např. čl. 10 odst. 2 rozhodčích pravidel UNCITRAL nebo § 18 odst. 1 rozhodčího řádu DIS.

²³⁴ Jako příklad lze uvést čl. 9 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

²³⁵ To lze dovodit i ze samotného znění některých pravidel, která hovoří pouze o možnosti (nikoli tedy povinnosti) rozhodce vzdát se své funkce v daném případě – viz čl. 11 odst. 3 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

²³⁶ Viz § 12 odst. 1 ZRŘ.

rozhodce vyloučen.“ Ani ZRŘ však blíže nespecifikuje výše zmíněné pojmy. Musíme si proto vypomoci teorií.

Nezávislost je spojována s objektivními vztahy, které by mohly narušit neutralitu rozhodování rozhodce. Někteří autoři rozdělují nezávislost na několik druhů.²³⁷

Ekonomická nezávislost znamená, že rozhodce není závislý na majetkovém prospěchu některé ze stran, případně na jiném subjektu, jenž by měl zájem na určitém způsobu řešení sporu. Rozhodce tak především nesmí být v žádném obchodním spojení s některou stranou (nesmí být jejím společníkem, ani partnerem, ale ani konkurentem, a to ať již osobně nebo jako člen některého sdružení, jehož prospěch či ztráta by měly vliv na jeho ekonomické poměry).

O subordinační nezávislost jde tehdy, pokud není rozhodce ovlivněn jinými společenskými (zde mimoekonomickými) vztahy, v nichž se podřizuje vůli osoby, která má zájem na určitém řešení sporu. Rozhodce by tedy nemohl být např. zaměstnancem některé ze stran, jejím statutárním či jiným orgánem a podobně.

Osobní nezávislost spočívá v tom, že rozhodce nemá žádnou osobní nebo citovou vazbu k některé ze stran. Potom by hrozilo, že by rozhodce pocíťoval újmu způsobenou této straně jako újmu sobě vlastní. Rozhodce tak nesmí být spojen s danou stranou příbuzensky ani jiným obdobným způsobem.

Nestrannost je naopak spojována se subjektivním vztahem rozhodce ke stranám či danému sporu. Nestranný je takový rozhodce, který nezaujatě a objektivně posuzuje daný spor, není závislý na projednávané věci a je neutrální vůči stranám, což znamená, že nemá vůči stranám předsudky, sympatie ani antipatie, strany jsou v jeho očích zcela rovné.²³⁸

Nepodjatost je pojmem nejširším, který v sobě už zahrnuje požadavek nezávislosti a nestrannosti rozhodce.²³⁹ V nejobecnější rovině lze nepodjatost vymezit jako absenci okolností, jejichž existence by ovlivňovala rozhodování daného

---

²³⁷ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 112 a 113.

²³⁸ MOKRÝ, A. Nezávislost a nestrannost soudce – vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. *Právní praxe*, 1993, č. 8, s. 460.

²³⁹ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 112.

rozhodce ve prospěch některé ze stran.²⁴⁰ Jelikož jde o subjektivní kategorii, která je navenek (objektivně) těžko zjistitelná, ZRŘ nevyžaduje, aby byla prokázána. K vyloučení rozhodce postačí, existují-li okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce. ZRŘ však neobsahuje kupříkladu důvody zpochybňující nepodjatost, jež by zcela jednoznačně identifikovaly podmínky a pravidla, za kterých by bylo možné v každé konkrétní situaci dovodit, zda jde o nepodjatost či nikoli.²⁴¹ Nezbyvá proto, než použít v této otázce subsidiárně aplikovatelný OSŘ.

S ohledem na § 14 OSŘ lze konstatovat, že pochybnosti o nepodjatosti rozhodce mohou být dány se zřetelem na vztah rozhodce k některému z účastníků řízení nebo na jeho vztah k věci.

Příkladem prvé situace může být vztah osobního či subordinačního charakteru (např. rozhodce je v příbuzenském nebo pracovněprávním poměru k některé ze stran).

Příkladem druhé pak např. skutečnost že by rozhodce rozhodoval ve věci, v níž dříve dával právní stanovisko jako právní zástupce či advokát některé ze stran. Potom by hrozilo, že by rozhodce mohl usilovat ve svém rozhodování o to, aby bylo jeho dřívější právní stanovisko potvrzeno. Pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti rozhodce jsou dány též tehdy, pokud rozhodce jmenovaný stranou působí v téže advokátní kanceláři, v jaké působí právní zástupce této strany, zejména pokud činí jejím jménem ve sporu podání.²⁴² Naopak oprávněná pochybnost o nepodjatosti rozhodce není založena, jestliže rozhodce dříve vyjádřil svůj právní názor na obdobnou věc při rozhodování v jiném sporu, kde sám vystupoval jako rozhodce.²⁴³ Jak je vidět, nalézt hranici mezi tím, jaké skutečnosti ještě pochybnosti o nepodjatosti rozhodce vzbuzují a jaké již nikoli, není jednoduché a bude vždy záviset na všech relevantních okolnostech daného případu.²⁴⁴

---

²⁴⁰ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 38.

²⁴¹ *Ibid* s. 38.

²⁴² Viz rozhodčí nález Rsp 53/95.

²⁴³ Viz rozhodčí nález Rsp 147/2001, Rsp 148/01, Rsp 122/02.

²⁴⁴ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 39

Jiné národní právní řády mohou pochopitelně upravovat podmínky, za nichž je možno rozhodce odvolat pro podjatost, rozdílnými způsoby, v závislosti na tom, jak bude „test“ nepodjatosti formulován.

9.1.6. Odpovědnost rozhodce

Otázka odpovědnost rozhodce je úzce spjata s teoretickým pojetím samotné povahy rozhodčího řízení (viz kap. III.).

Pokud bychom se přiklonili k jurisdikční doktríně, rozhodci by rozhodovali v postavení orgánu veřejné moci a bylo by tak možné uvažovat o založení odpovědnosti státu za škodu podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu státní moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Škoda může být ve smyslu tohoto zákona způsobena vícerym způsobem. Nejčastější příčinou škody bývá skutečnost, že příslušné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem a poškozený současně využil možnosti podat řádný opravný prostředek. Ke škodě mohou vést rovněž průtahy v řízení, kdy rozhodce otálí s vydáním rozhodnutí nebo dokonce odepírá vydat rozhodnutí. Odpovědným subjektem je podle tohoto zákona stát. Nahradí-li stát vzniklou škodu, je poté oprávněn požadovat po rozhodci regresní náhradu škody.²⁴⁵ Nárok na regresní úhradu pak vylučuje nárok na náhradu škody podle obecných předpisů.

Je však třeba připomenout, že soudní praxe²⁴⁶ opakovaně odmítla jurisdikční doktrínu. Nelze tak v tomto ohledu dovozovat ani jurisdikční výklad odpovědnosti rozhodce.

Přijetím smluvní doktríny by mohli být rozhodci odpovědni za zaviněná porušení povinností podle zásad smluvního práva. Jak již bylo řečeno v kap. 9.1.4., vztah mezi stranami a rozhodci je určen rozhodcovskou smlouvou. Nebude-li však tato smlouva přímo obsahovat ujednání o případné odpovědnosti rozhodce ve stanovené situaci, bude odpovědnost za činnost rozhodce složité prokázat, neboť

---

²⁴⁵ § 16 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu státní moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

²⁴⁶ Viz usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 460/02, IV. ÚS 345/01, II. ÚS 443/01, IV. ÚS 174/02, IV. ÚS 435/02.

platné zákony ani příslušná rozhodčí pravidla nepřikazují rozhodci mnoho povinností, které by měl přísně dodržovat (např. nepřikazuje mu, jaké důkazy má provádět a jak je má hodnotit).²⁴⁷

Navíc některá z pravidel obsahují tzv. generální exkulpační klauzule, která odpovědnost rozhodce výslovně vylučují, a to absolutně. Jako příklad lze uvést rozhodčí pravidla ICC, která stanoví: „*Rozhodci, ani soud a členové soudu ... nemají vůči žádné osobě odpovědnost za jakýkoli úkon nebo opomenutí související s rozhodčím řízením.*“²⁴⁸ Tomuto ustanovení se říká *Himalájská doložka*,²⁴⁹ jejíž význačný rys spočívá v tom, že má osvobodit z odpovědnosti nejen vůči sporným stranám, ale i vůči třetí straně.²⁵⁰

Jiná pravidla odpovědnost rozhodce připouští, ale jen za omezených podmínek. Např. podle čl. 31.1 rozhodčích pravidel LCIA může být rozhodce odpovědný, bylo-li jeho jednání či opomenutí vědomé a úmyslné.²⁵¹ Naproti tomu podle rozhodčích pravidel SCC bude rozhodce odpovědný i tehdy, pokud způsobí škodu hrubou nedbalostí.²⁵²

V žádných pravidlech však není stanovena odpovědnost rozhodce objektivně (tj. bez ohledu na zavinění). Strana, která se odpovědnosti rozhodce domáhá, tak musí úmysl (popř. hrubou nedbalost) rozhodce prokázat, což bude s ohledem na povahu činnosti rozhodce značně složité. Rozhodce totiž spor posuzuje a rozhoduje (aplikuje právo, popř. zásady spravedlnosti) podle svých subjektivních měřítek. Nelze tak objektivně určit, zda došlo k aplikaci práva rozhodcem v souladu nebo v rozporu s právem. Je pouze možné posuzovat postup, kterým byla tato aplikace provedena, a zda byla provedena v dobré víře s úmyslem rozhodnout spravedlivě.²⁵³ Jelikož rozhodce nemusí být profesionál, bude v praxi velmi obtížné prokázat jeho úmyslné pochybení při tomto postupu, a tak i založit jeho případnou odpovědnost.

---

²⁴⁷ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 132.

²⁴⁸ Čl. 34 rozhodčích pravidel ICC.

²⁴⁹ Z anglického *Himalaya clause* podle loď ve sporu *Adler v. Dicson*.

²⁵⁰ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 141.

²⁵¹ V obdobném duchu se vyjadřují i rozhodčí pravidla AAA (čl. 34).

²⁵² Čl. 44 rozhodčích pravidel SCC.

²⁵³ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 132.

Řád českého RS při HK ČR a AK ČR žádnou podobnou generální exkulpační klauzuli nemá, a to pravděpodobně i z toho důvodu, že každá dohoda, kterou se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnu teprve vzniknout, je neplatná podle kogentního ustanovení § 574 odst. 2 OZ. To platí i pro náhradu škody, která by byla vyloučena rozhodčí (či rozhodcovskou) smlouvou odvoláním se na příslušná rozhodčí pravidla.²⁵⁴ Platnost této dohody by musela být dána výjimkou stanovenou v jiném zákoně. Protože ZRŘ (ani jiný český zákon) žádnou takovou výjimku neobsahuje, bude rozhodčí (či rozhodcovská) smlouva, která odkazuje na generální exkulpační klauzule jednotlivých rozhodčích pravidel, v této části podle českého práva neplatná.

Výše uvedené klauzule tak mají spíše odradit strany od podávání žalob proti rozhodcům nebo stálým rozhodčím soudům.²⁵⁵ V praxi k pokusům domáhat se odpovědnosti rozhodce ani příliš nedochází a ty, které se doposud vyskytly, byly neúspěšné, a to zejména z důvodu výskytu výše popsaných obtíží při prokazování odpovědnosti.²⁵⁶

9.2. Zahájení rozhodčího řízení

Obecně lze říci, že rozhodčí řízení se zahajuje žalobou, resp. dnem, kdy byla tato žaloba doručena rozhodčímu soudu nebo rozhodci jmenovanému pro arbitráž ad hoc. To stanoví i náš ZRŘ ve svém § 14 odst. 1. Má-li rozhodovat rozhodčí senát, podává se žaloba předsedajícímu rozhodci. Pokud není předsedající rozhodce dosud určen nebo jmenován, podává se žaloba kterémukoli určenému nebo jmenovanému rozhodci.²⁵⁷

Tento postup mohou dohoda stran či rozhodčí pravidla upravit rozdílně (např. stanovit, že se žaloba podává druhé straně), avšak obvykle bývá uvedený princip v praxi respektován.²⁵⁸ Znění všech významných rozhodčích pravidel je tak v této

---

²⁵⁴ Ibid s. 142.

²⁵⁵ Ibid s. 142.

²⁵⁶ SANDERS, P. *Arbitration, International Encyclopedia of Comparative Law, vol. 12*. Tübingen: J. C. B. Mohr, 1996, s. 101.

²⁵⁷ § 14 odst. 2 ZRŘ.

²⁵⁸ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 83.

otázce shodné s úpravou ZRŘ. Např. takový Řád RS při HK ČR a AK ČR v § 16 odst. 2 přímo odkazuje na ustanovení § 14 odst. 1 ZRŘ.

Rozhodčí pravidla ICC považují za den zahájení rozhodčího řízení den, kdy sekretariát ICC obdrží žalobu (v anglickém znění se na tomto místě užívá termínu *request for arbitration*).²⁵⁹

Také podle čl. 1.2 rozhodčích pravidel LCIA se za den zahájení rozhodčího řízení považuje den, kdy byla žaloba (zde rovněž *request for arbitration*) doručena tajemníkovi rozhodčímu soudu LCIA.

Podobné ustanovení se nachází i v rozhodčích pravidlech AAA. Zde původní znění používá pro žalobu výrazu *notice of arbitration*. Tajemník AAA, jemuž se žaloba podává, musí zahájení rozhodčího řízení potvrdit.²⁶⁰

V kontrastu s tím, rozhodčí pravidla UNCITRAL rozlišují dvě fáze – oznámení o zahájení rozhodčího řízení (*notice of arbitration*) a podání žaloby (*statement of claim*). Řízení se považuje za zahájené dnem, kdy oznámení o zahájení rozhodčího řízení došlo žalovanému.²⁶¹ Žaloba je pak jakýmsi doplněním tohoto oznámení a předkládá se vedle žalovaného už i každému rozhodci ve lhůtě stanovené arbitrážním senátem. Není však vyloučeno, aby byla žaloba obsažena již v oznámení o zahájení rozhodčího řízení.²⁶²

Náležitosti žaloby bývají přesně vymezeny jen v rozhodčích pravidlech. Národní předpisy jako ZRŘ většinou vůbec neurčují, jaký konkrétní obsah musí rozhodčí žaloba mít. Pokud by tedy nebylo pravidel, které podrobně upravují tuto problematiku, přicházelo by v úvahu subsidiární použití OSŘ,²⁶³ na který explicitně odkazuje § 30 ZRŘ.

Řád RS při HK ČR a AK ČR stanoví náležitosti žaloby ve svém § 17 a 18. Mezi podstatné náležitosti zahrnuje označení stran včetně jejich adres, nárok žalobce a podpis. Vedle nich má rozhodčí žaloba obsahovat i další náležitosti, kterými jsou

---

²⁵⁹ Čl. 4 odst. 2 rozhodčích pravidel ICC.

²⁶⁰ Čl. 2 odst. 4 rozhodčích pravidel AAA.

²⁶¹ Čl. 3 odst. 2 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

²⁶² Čl. 18 odst. 1 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

²⁶³ Jednalo by se zejména o § 42 odst. 4 OSŘ, který stanoví obecné náležitosti podání. Z podání musí být patrné, kterému orgánu je určeno, kdo je činí, které věci se týká, a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Vedle těchto obecných náležitostí je ještě třeba, aby navrhovatel označil účastníky, vylíčil rozhodující skutečnosti a označil důkazy, z nichž je patrné, čeho se domáhá (§ 79 odst. 1 OSŘ).

zdůvodnění pravomoci rozhodčího soudu (typicky citací příslušné doložky uzavřené mezi stranami nebo odkazem na smlouvu o rozhodci), skutková a právní zdůvodnění žalobního nároku a důkazní návrhy, hodnota sporu, doklad o zaplacení poplatku za rozhodčí řízení (jeho výše je odvozena právě od hodnoty sporu) a jméno a příjmení rozhodce, kterého žalobce jmenuje, resp. žádost, aby byl rozhodce za žalobce jmenován předsedou tohoto rozhodčího soudu.²⁶⁴

Takřka totožné požadavky na náležitosti žaloby stanoví i ostatní rozhodčí pravidla. Pro zajímavost uveďme rozhodčí pravidla UNCITRAL, jež musí určit náležitosti dvou podání. Podle čl. 3 odst. 3 rozhodčích pravidel UNCITRAL musí oznámení o zahájení rozhodčího řízení (*notice of arbitration*) obsahovat požadavek, aby byl spor řešen v arbitrážním řízení, jména a adresy stran, poukaz na příslušnou rozhodčí doložku nebo na smlouvu o rozhodci, poukaz na smlouvu, z níž nebo v souvislosti s níž vznikl spor, krátké vylíčení charakteru sporu a popřípadě uvedení výše jeho hodnoty, žalobní nároky a navrhovaný počet rozhodců, jestliže se na tom strany již předtím nedohodly. Žaloba (*statement of claim*) potom musí zahrnovat jména a adresy stran, vylíčení skutkových okolností, o něž se žaloba opírá, sporné body a žalobní nároky.²⁶⁵

Podání žaloby (a tím zahájení řízení) má své účinky. Podle § 14 odst. 1 věty druhé ZRŘ má podání žaloby tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u obecného soudu. Tyto účinky můžeme dále dělit na procesní a hmotněprávní.

K procesním účinkům patří zejména povinnost rozhodců zkoumat, jestli jsou splněny podmínky řízení nutné k tomu, aby mohli jednat ve věci samé.

Rozhodci musí v první řadě zjišťovat, zda je dána jejich pravomoc. Platí zde již zmíněná zásada pravomoc-pravomoc, podle níž jsou oprávnění rozhodci sami rozhodovat o své pravomoci. Tato zásada je vyjádřena v § 15 odst. 1 ZRŘ. Důvody nedostatku pravomoci rozhodců pak vyplývají z § 15 odst. 2 ZRŘ. Podle tohoto ustanovení rozhodci nemají pravomoc v případě neexistence, neplatnosti či zániku rozhodčí smlouvy nebo nedostatku arbitrability sporu. Dojdou-li rozhodci k závěru,

---

²⁶⁴ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 86.

²⁶⁵ Čl. 18 odst. 2 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

že jejich pravomoc není dána, rozhodnou o tom usnesením.²⁶⁶ Přestože takové usnesení nemusí s ohledem na § 15 ZRŘ obsahovat žádné další výroky, než že pravomoc rozhodců k řízení není dána, je toto rozhodnutí zároveň nutné považovat za rozhodnutí, kterým se rozhodčí řízení končí, a to bez ohledu na to, zda je tato skutečnost v usnesení rozhodců výslovně uvedena.²⁶⁷

Dále rozhodci zkoumají, zda došlo k jejich řádnému ustavení, jestli zde není překážka zahájeného řízení (*litispence*) nebo překážka věci rozhodnuté (*rei iudicatae*).

Rozhodci musí rovněž posoudit, jestli je dána způsobilost účastníků řízení²⁶⁸ a zda tito účastníci učinili svá podání předepsaným způsobem. V této souvislosti musí rozhodci dbát především o to, aby měla žaloba, kterou se zahajuje řízení, všechny předepsané náležitosti. V případě, že žaloba obsahuje vady, vyzve rozhodce či rozhodčí senát žalobce, aby tyto vady odstranil. Neučiní-li tak žalobce ve lhůtě pro to stanovené a povaha vady by bránila projednání věci, nebude jeho návrh vůbec projednán. Jestliže by tato vada nebránila projednání věci, může být řízení vedeno, žalobce však riskuje, že bude jeho žalobní návrh zamítnut (např. pro nedostatečné vyličení rozhodných skutečností, čímž žalobce nesplní svou povinnost tvrdit rozhodné skutečnosti).²⁶⁹

Pokud je výsledkem zkoumání podmínek řízení konstatování existence neodstranitelného nedostatku, je to důvod pro zastavení řízení.²⁷⁰

Základním hmotněprávní účinkem zahájení rozhodčího řízení je stavení běhu promlčecích a prekluzivních lhůt. Podle § 112 OZ přestane promlčecí doba běžet dnem, kdy je žaloba doručena danému rozhodci nebo rozhodčímu soudu. Stejně pravidlo, které se uplatní na vztahy mezi podnikateli, vyplývá i z ustanovení § 403 ObchZ. Promlčecí a prekluzivní lhůta neběží s ohledem na § 16 ZRŘ ani poté, kdy rozhodci rozhodli, že není dána jejich pravomoc (a rozhodčí řízení tak bylo skončeno) nebo kdy došlo ke zrušení rozhodčího nálezu soudem. Podmínkou však je, aby strana podala novou žalobu u příslušného soudu nebo u jiného příslušného

---

²⁶⁶ § 15 odst. 1 věta druhá ZRŘ.

²⁶⁷ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 77.

²⁶⁸ Jde jednak o způsobilost být účastníkem řízení a jednak o způsobilost procesní.

²⁶⁹ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 87.

²⁷⁰ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 155.

orgánu do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci nebo o zrušení rozhodčího nálezu.

Přestože je podle českého práva otázka promlčení a prekluze součástí práva hmotného, budou tyto zásady aplikovány i tam, kde se použije na rozhodování o meritu sporu zahraniční právo. V tomto případě jde o pravidlo procesní povahy, u nějž se uplatní zásada *lex fori* (resp. *lex arbitri*).²⁷¹

Strana, vůči níž žaloba směřuje, má podle většiny rozhodčích pravidel povinnost vypracovat k žalobě žalobní odpověď. Tak např. čl. 5 odst. 1 rozhodčích pravidel ICC stanoví: „Žalovaný je do 30 dnů od převzetí žaloby od sekretariátu povinen podat odpověď na žalobu...“²⁷² Některá pravidla nejsou tak striktní a namísto povinnosti hovoří pouze o právu žalované strany na žalobní odpověď. Tak je tomu v případě rozhodčích pravidel LCIA. Fakultativnost podání žalobní odpovědi lze dovodit z jejich čl. 2.3, který stanoví: „*Nezašle-li žalovaný žádnou odpověď, neztrácí tím právo popřít nároky vznesené žalobcem v rozhodčím řízení ani právo vznést protižalobu.*“

Jednotlivá pravidla pak stanoví, jak by měla žalobní odpověď vypadat. Podle rozhodčích pravidel UNCITRAL musí žalobní odpověď obsahovat zaujetí stanoviska k jednotlivým údajům žaloby. Žalovaná strana může dále k žalobní odpovědi připojit všechny doklady, o které opírá svou obhajobu.²⁷³ Jiná pravidla podávají podrobnější výčet podstatných náležitostí žalobní odpovědi.²⁷⁴ Vedle náležitostí žalobní odpovědi určují rozhodčí pravidla i lhůtu, do kdy musí být tato odpověď podána.²⁷⁵

Jak již bylo naznačeno citací čl. 2.3 rozhodčích pravidel LCIA, žalovaný může podat také protižalobu. Dále má žalovaný právo uplatnit námitku započtení žalovaného nároku. Tyto procesní úkony většinou představují samostatná podání.²⁷⁶ V určitých případech však musí tvořit součást žalobní odpovědi. Tak je tomu u rozhodčích pravidel ICC, která v čl. 5 odst. 5 stanoví, že „*žalovaný musí přiložit k odpovědi veškeré protinároky (protižaloby)...*“

---

²⁷¹ Ibid s. 155.

²⁷² Obdobné ustanovení nalezneme např. v čl. 3 rozhodčích pravidel AAA.

²⁷³ Čl. 19 odst. 2 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

²⁷⁴ Viz např. čl. 2.1 písm. a) – e) rozhodčích pravidel LCIA nebo čl. 5 odst. 1 písm. a) – e) rozhodčích pravidel ICC.

²⁷⁵ Např. podle čl. 3 odst. 1 rozhodčích pravidel AAA má být písemná odpověď na žalobu podána do 30 dní od zahájení rozhodčího řízení.

²⁷⁶ Viz čl. 2.3 rozhodčích pravidel LCIA.

Některá rozhodčí pravidla ještě určují povinnost žalobce vypracovat odpověď i na takovou protižalobu.²⁷⁷ Ta má reagovat na znění protižaloby a vyjádřit se k jejím konkrétním bodům.

9.3. Postup v rozhodčím řízení

Po zahájení rozhodčího řízení postupují rozhodci podle pravidel, na kterých se strany dohodly v rozhodčí smlouvě (nebo i později v průběhu řízení), popř. podle rozhodčích pravidel, na které tato smlouva odkazuje. V otázkách, které rozhodčí smlouva neupravuje, se rozhodci musí řídit *lex fori*, tedy právními předpisy místa, ve kterém probíhá rozhodčí řízení. Český ZRŘ v § 19 odst. 2 stanoví, že pokud se strany nedohodnou na postupu, podle něhož mají rozhodci vést řízení, postupují rozhodci v řízení způsobem, který uznají za vhodný. Vedou řízení tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, který je potřebný pro rozhodnutí sporu. Současně musí mít i na paměti svou povinnost vykonávat svou funkci v souladu se ZRŘ.²⁷⁸ Po celou dobu řízení mají rozhodci působit na strany takovým způsobem, aby mezi nimi mohlo dojít k uzavření smíru o předmětu sporu.²⁷⁹

9.3.1. Místo a jazyk řízení

Nedojde-li mezi stranami k dohodě, jednotlivá rozhodčí pravidla stanoví, že místo a jazyk arbitráže určí rozhodci (jedná-li se o arbitráž ad hoc),²⁸⁰ případně rozhodčí soud (jde-li o rozhodčí řízení institucionální).²⁸¹ Při tomto určení je třeba přihlídnout k okolnostem daného případu. V potaz bude především bráno, z jakých států sporné strany pochází a v jakém jazyce byla sepsána rozhodčí smlouva a učiněna podání.

---

²⁷⁷ Viz čl. 5 odst. 6 rozhodčích pravidel ICC.

²⁷⁸ § 5 odst. 1 ZRŘ.

²⁷⁹ Např. Řád RS při HK ČR a AK ČR hovoří ve svém § 29 o povinnosti rozhodců uvést návrhy, doporučení a podněty, které by mohly přispět k uskutečnění smíru.

²⁸⁰ Čl. 16 odst. 1 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

²⁸¹ Viz např. čl. 14 odst. 1 rozhodčích pravidel ICC nebo čl. 13 rozhodčích pravidel AAA. Jazyk však zpravidla určuje rozhodčí senát. Je také možné, aby se rozhodčí řízení konalo ve více jazycích. Viz v této otázce čl. 16 rozhodčích pravidel ICC nebo čl. 14 rozhodčích pravidel AAA.

I podle ZRŘ se rozhodčí řízení koná v místě dohodnutém stranami. Není-li však místo takto určeno, koná se v místě určeném rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran.²⁸² Co se rozumí oprávněným zájmem stran sice ZRŘ už neurčuje, určité požadavky vyplývající z této zásady lze dovodit výkladem. Je především třeba, aby rozhodci určené místo rozhodčího řízení dávalo stranám stejnou možnost a příležitost při uplatnění jejich práv.²⁸³ V případě nedodržení tohoto požadavku by mohlo jít o vadu řízení, která by zakládala důvod pro zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem podle § 34 písm. e) ZRŘ.

Zejména určení místa konání rozhodčího řízení je citlivou otázkou nejen s ohledem na cestovní náklady stran, ale též proto, že hraje klíčovou roli pro určení toho, jaké procesní předpisy (jakého státu) se podpůrně použijí k daným rozhodčím pravidlům (*lex fori*). Pro ilustraci, v případě, že se rozhodčí řízení bude konat na území České republiky, použije se komplexně ZRŘ. Jestliže se má rozhodčí řízení konat v zahraničí (např. ve Francii), použije se zahraničních (francouzských) právních předpisů. ZRŘ se pak bude aplikovat jen v případě, že tak výslovně stanoví (např. při posuzování arbitrability v zahraničí rozhodnutých sporů). V této souvislosti je však třeba zdůraznit, že jednotlivá jednání (či dokonce většina z nich) nebo úkony (např. výslech svědka) mohou probíhat i na jiném místě (v jiném státě), u některých pravidel však platí zásada, že rozhodčí nález musí být vydán v místě arbitrážního řízení.²⁸⁴ Jiná pravidla jsou flexibilnější a určují, že rozhodčí nález se považuje za vydaný v určeném místě (sídle) arbitráže.²⁸⁵ Tato právní fikce tak umožňuje fyzické vyhotovení rozhodnutí na jiném místě při zachování požadavku vydání nálezu ve státě *lex fori*.

Místo konání rozhodčího řízení má také podstatný dopad na právní účinky rozhodčího nálezu a zejména na možnost jeho zrušení ze strany příslušného soudu (viz kap. 9.4.3.).²⁸⁶

---

²⁸² § 17 ZRŘ.

²⁸³ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 91.

²⁸⁴ Např. rozhodčí pravidla UNCITRAL, čl. 16 odst. 4.

²⁸⁵ Např. rozhodčí pravidla ICC, čl. 25 odst. 3; rozhodčí pravidla AAA, čl. 27 odst. 3 ve spojení s čl. 13; rozhodčí pravidla SCC, čl. 20 odst. 3.

²⁸⁶ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 88.

9.3.2. Základní zásady řízení

Samotné jednání je ovládáno několika základními zásadami. Některé z nich jsou stejné, jaké bychom našli i v řízení před obecnými soudy, jiné naopak rozhodčí řízení od řízení soudního odlišují. Mezi základní zásady rozhodčího řízení řadíme především zásadu rovnosti, ústnosti, rychlosti a neveřejnosti.

Zásada rovnosti znamená podobně jako v řízení před soudem, že oběma stranám musí být poskytnut stejný prostor pro hájení jejich práv. Její vyjádření najdeme v ZRŘ v § 18 a 19. Strany mají podle těchto ustanovení rovné postavení a stejnou příležitost k uplatnění jejich práv. Obě strany tak zejména musí mít totožnou možnost vyjádřit se k rozhodným skutečnostem daného případu, musí být vyrozuměny stejným způsobem o úkonech řízení (oběma stranám musí být náležitě doručováno) nebo délka jednotlivých lhůt stanovená rozhodci musí být obdobná pro obě strany.

O zásadě rovnosti se hovoří také ve všech významných rozhodčích pravidlech. Podle čl. 16 odst. 1 rozhodčích pravidel AAA musí být oběma stranám zajištěno rovné postavení, kdy každá strana má právo být slyšena a má stejnou příležitost vyjádřit se k případu. Rozhodčí pravidla ICC stanoví povinnost rozhodců poskytnout každé straně přiměřenou příležitost přednést všechna její tvrzení.²⁸⁷ Zásada rovnosti v rozhodčích pravidlech UNCITRAL je zakotvena v čl. 15 odst. 1: „...*se stranami musí být zacházeno na základě rovnosti a oběma musí být poskytnuta v každém stadiu řízení možnost vyložit svá stanoviska a přednést své návrhy.*“

Ve všech případech však tato zásada pouze umožňuje stranám podílet se rovným způsobem na řízení. Je pak na samotných stranách, jak této možnosti využijí. Žalovaný se může záměrně vyhybat jednání nebo nepřebírat poštovní zásilky. Pro takové případy stanoví rozhodčí pravidla určité pojistky. Např. podle § 9 odst. 7 Řádu RS při HK ČR a AK ČR může být rozhodčím senátem jmenován opatrovník k přijímání písemností, nepodaří-li se sporné straně zásilky doručit. Dále pak pravidla shodně stanovují možnost projednat spor i bez přítomnosti strany, jestliže byla řádně uvědomena o čase a místě jednání a řádně se z jednání neomluvila.²⁸⁸

---

²⁸⁷ Čl. 15 odst. 2 rozhodčích pravidel ICC.

²⁸⁸ Např. § 30 odst. 2 rozhodčího řádu DIS.

Jednání je zásadně ústní. Strany se však mohou dohodnout i jinak.²⁸⁹ Může se tak stát, že si strany domluví, že spor bude projednán a rozhodnut pouze na základě stranami předložených písemností.²⁹⁰ Tento postup může rozhodčí řízení značně urychlit a lze ho doporučit v případech, kde jde o menší hodnotu sporu nebo tehdy, jedná-li se o jednodušší případ.²⁹¹ Rozhodčí pravidla UNCITRAL dokonce staví naroveň obě varianty způsobu jednání. Ve svém čl. 15 odst. 2 stanoví, že o tom, zda se má konat ústní jednání nebo zda bude jednání provedeno pouze na základě písemností, rozhodne rozhodčí senát, nepožádá-li přímo některá ze stran o ústní jednání. Budou-li strany nečinné, může se tedy podle pravidel UNCITRAL stát, že k ústnímu jednání vůbec nedojde.

Další zásadou ovládající rozhodčí řízení je zásada rychlosti. Rychlost řízení představuje jednu ze základních výhod arbitráže oproti soudnímu řízení a současně je i častý důvodem, proč se strany rozhodnou podřídit urovnání sporu rozhodčímu řízení. Zásada rychlosti není (na rozdíl od výše uvedených zásad) explicitně vymezena v jednotlivých právních předpisech, avšak lze ji z těchto předpisů nepřímou dovést. To je případ i našeho ZRŘ, který v § 19 odst. 2 říká, že rozhodci vedou řízení bez zbytečných formalit.

Také z většiny rozhodčích pravidel vyčteme tuto zásadu. Např. podle čl. 14.1 rozhodčích pravidel LCIA nesmí docházet ke zbytečným průtahům v řízení. Některá pravidla pak výslovně stanoví, že řízení má být vedeno s ohledem na urychlené vyřešení sporu.²⁹² Zásada rychlosti má své základy i v dalších principech, které jsou charakteristické pro rozhodčí řízení. Tak např. strany mají možnost urychlit řízení, využijí-li svého práva dohodnout si, že bude spor projednán pouze na základě předložených písemností. Rovněž princip, podle kterého strany nemají zásadně možnost podat opravný prostředek proti rozhodnutí rozhodců podporuje zásadu rychlosti.

Na rozdíl od soudního řízení je jednání před rozhodci zásadně neveřejné. To znamená, že řízení není přístupné žádným třetím osobám s výjimkou stran, jejich zástupců, rozhodců a dalších osob, jejichž účast v řízení je nezbytná nebo praktická

---

²⁸⁹ § 19 odst. 3 věta první ZRŘ.

²⁹⁰ Např. čl. 19.1 rozhodčích pravidel LCIA.

²⁹¹ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 34.

²⁹² Čl. 16 odst. 2 rozhodčích pravidel AAA.

(svědci, tlumočníci atd.). Oproti rozsudku obecného soudu není rozhodčí nález vydáván veřejně (někdy dokonce ani ústně).²⁹³ Většina rozhodčích pravidel však stanoví, že veřejnost může být v řízení za určitých okolností připuštěna. Podle rozhodčích pravidel LCIA může být řízení vedeno veřejně, dohodnou-li se tak strany nebo stanoví-li tak rozhodčí senát.²⁹⁴ Rozhodčí pravidla UNCITRAL určují v čl. 25 odst. 4, že k přítomnosti třetích osob postačí souhlasu stran. Podobně hovoří i další pravidla.²⁹⁵

Striktní je naopak v této otázce ZRŘ, když ve svém § 19 odst. 2 stanoví, že rozhodčí řízení je neveřejné vždy. Zásada neveřejnosti řízení má oporu i v dalších institutech rozhodčího řízení zakotvených v ZRŘ. Jako příklad lze uvést povinnost mlčenlivosti rozhodce podle § 6 ZRŘ. Výhodou neveřejnosti řízení lze spatřovat především v ochraně důvěrností týkající se stran a jejich sporu. Strany tak mohou držet v důvěrnosti samotnou informaci o tom, že je mezi nimi nějaké řízení vedeno, tedy že mezi nimi vůbec existuje spor.

9.3.3. Předběžná opatření

Rozhodci zásadně nejsou sami oprávněni vydávat předběžná opatření k zajištění případného výkonu budoucího rozhodčího nálezu, resp. požádat státní soud o jejich vydání, když toto mohou učinit samy strany.²⁹⁶ Tato zásada vychází z ustanovení § 22 ZRŘ, které stanoví: „*Ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud na návrh kterékoli strany nařídit předběžné opatření.*“ Je tedy věcí stran (a nikoli rozhodců), zda se obrátí na soud s takovým návrhem.

Využití tohoto postupu by představovalo jeden z případů ingerence obecného soudu do rozhodčího řízení. Ustanovení § 22 ZRŘ je vyjádřením jedné ze zákonných výjimek, která dává možnost obecnému soudu do řízení zasáhnout (zde

---

²⁹³ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 96.

²⁹⁴ Čl. 19.4 rozhodčích pravidel LCIA.

²⁹⁵ Např. čl. 20 odst. 4 rozhodčích pravidel AAA.

²⁹⁶ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 35.

na základě žádosti některé strany), a to i přesto, že jeho pravomoc byla jako celek derogována rozhodčí smlouvou.²⁹⁷

Některá rozhodčí pravidla však umožňují vydání předběžného opatření přímo rozhodčím senátem. Např. podle čl. 25.1 rozhodčích pravidel LCIA je rozhodčí senát oprávněn nařídit žalované straně nebo straně, proti které byla vznesena protižaloba, aby složila peněžitou záruku na hodnotu sporu nebo její část. Rozhodčí pravidla UNCITRAL zase umožňují uskutečnit vydání předběžného opatření formou předběžného nálezu (např. půjde o opatření k zajištění zboží, jež je předmětem sporu).²⁹⁸

Nejvolnější režim při vydávání předběžných opatření poskytují rozhodčí pravidla ICC a AAA. Dle ustanovení čl. 23 odst. 1 rozhodčích pravidel ICC může rozhodčí senát nařídit na návrh jakákoliv předběžná nebo ochranná opatření, která považuje za nutná. Zároveň je zachována možnost stran současně požádat soudní orgán o nařízení předběžného opatření. Taková žádost nebude považována za vzdání se práv vyplývajících z rozhodčí smlouvy a nebude mít vliv na pravomoc rozhodčího senátu.²⁹⁹ Čl. 21 odst. 1 a 2 rozhodčích pravidel AAA přiznává oprávnění rozhodčího senátu nařídit na žádost stran jakékoli předběžné opatření, považuje-li to za nezbytné. I zde platí, že návrh strany na nařízení předběžného opatření adresovaný soudnímu orgánu nesmí být považován za neslučitelný s rozhodčí smlouvou nebo za vzdání se práva řešit spor v rozhodčím řízení.³⁰⁰

9.3.4. Dokazování

Významné odlišnosti vykazuje rozhodčí řízení ve srovnání s řízením před obecnými soudy v oblasti dokazování. Na rozdíl od soudního řízení není arbitráž výkonem státní moci, rozhodci tudíž nedisponují donucovacími prostředky, kterými by si vynutili provedení konkrétního důkazu.³⁰¹ Neexistuje zde např. povinnost svědčit či ediční povinnost. Podle § 20 odst. 1 ZRŘ mohou rozhodci vyslýchat

---

²⁹⁷ Další oblastí, kde soud ingeruje do rozhodčího řízení, je např. oblast dokazování (viz následující kap.).

²⁹⁸ Čl. 26 odst. 1 a 2 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

²⁹⁹ Čl. 23 odst. 2 rozhodčích pravidel ICC.

³⁰⁰ Čl. 21 odst. 3 rozhodčích pravidel AAA.

³⁰¹ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 108.

svědky, znalce a strany, jen když se dobrovolně dostaví. Také jiné důkazy jsou oprávněni provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty. Je tedy vždy pouze na sporných stranách, zda se rozhodnou kooperovat s rozhodci při provádění důkazů. Strany si však jsou dobře vědomy toho, že případná neochota spolupracovat by šla k jejich tíži, neboť jsou to právě strany, které mají v rozhodčím řízení povinnost prokázat skutečnosti na podporu svých tvrzení.³⁰² Na jejich základě pak totiž bude vydán rozhodčí nález. Rozhodci tedy nemusí po žádných důkazech pátrat a vyžadovat si je, je věcí stran, jaké důkazy samy předloží.

Odlíšná situace nastává v případě, že je k provedení důkazu třeba součinnosti třetích osob (např. svědka, znalce nebo osoby, jež má u sebe věc relevantní pro řízení). Nebylo by spravedlivé vůči stranám, kdyby byly odkázány jen na vůli těchto osob dostavit se k řízení a prokázat tak skutečnosti stranami tvrzené (kupříkladu by se dostavili klíčoví svědci jenom jedné ze stran). Z tohoto důvodu národní procesní předpisy stanoví pojistku spočívající v součinnosti obecných soudů při dokazování. V tomto smyslu ZRŘ v § 20 odst. 2 určuje, že procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, provede na jejich dožádání soud, přičemž soud je povinen vyhovět tomuto dožádání.

Samotný průběh dokazování je podle všech významných rozhodčích pravidel svěřen do rukou rozhodců.

Kupříkladu podle čl. 25 odst. 4 rozhodčích pravidel UNCITRAL jsou rozhodci oprávněni určit podle volné úvahy způsob výslechu svědka. Svědkovi mohou být každou stranou kladeny během jeho výslechu otázky pod dohledem rozhodců. Ti pak mohou pokládat otázky kdykoli během výslechu.³⁰³ Rozhodci mohou rovněž určit, že se důkaz svědeckou výpovědí může uskutečnit písemným prohlášením podepsaným svědkem.³⁰⁴

Stejně tak je obvykle na rozhodcích, zda připustí důkaz znaleckým posudkem. Např. podle čl. 22 odst. 1 rozhodčích pravidel AAA mohou rozhodci ustavit jednoho nebo více nezávislých znalců, aby písemně zpracovali odborné posudky k rozhodci

---

³⁰² Např. čl. 24 odst. 1 rozhodčích pravidel UNCITRAL nebo rozhodčí pravidla AAA, které v čl. 19 odst. 1 říkají: „*Každá strana řízení nese důkazní břemeno ohledně tvrzení uvedených v žalobě či v odpovědi na ni.*“

³⁰³ Čl. 20.5 rozhodčích pravidel LCIA.

³⁰⁴ Čl. 25 odst. 5 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

určeným tématům. Drobnou odlišnost vykazují rozhodčí pravidla LCIA, když lze z jejich čl. 21.1 dovodit, že strany mohou sjednat i jiný postup v této otázce. Bylo by tak s ohledem na tato pravidla přípustné, aby strany kupříkladu určily, že znalci nebudou do řízení vůbec připuštěni.

Přípustnost dalších důkazních prostředků určují také rozhodci. Vyjádření této zásady nalezneme např. v čl. 25 odst. 6 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

Totožný princip, s jakým se setkáváme v řízení před obecným soudem, platí i v rozhodčím řízení v otázce hodnocení důkazů. Podle tohoto principu rozhodci hodnotí důkazy a rozhodují na jejich základě podle svého vnitřního přesvědčení. Jeho zakotvení nalezneme i v některých rozhodčích pravidlech. Jako příklad lze uvést Řád RS při HK ČR a AK ČR, který v § 32 stanoví, že „*hodnocení důkazů provádí rozhodčí senát i předsednictvo podle vlastního uvážení.*“³⁰⁵

Dalším specifickým ovlivňujícím dokazování je podle některých rozhodčích pravidel požadavek, aby strany předložily rozhodcům seznam nesporných skutečností. Jde o soupis tvrzení, na kterých se obě strany shodují, takže není třeba dále tato tvrzení zkoumat či dokazovat. Takového postupu se využívá zejména v komplikovanějších sporech, kde je usnadnění dokazování potřebné s ohledem na urychlení celého řízení.³⁰⁶

Obdobnou a jakousi kontrastní zvláštností rozhodčích pravidel ICC je požadavek, aby byl vypracován soupis sporných otázek (tzv. *terms of reference*). Jedná se o dosavadní shrnutí sporu rozhodci ve světle podání těch nejaktuálnějších dokumentů. Náležitosti tohoto seznamu stanoví čl. 18 odst. 1 rozhodčích pravidel ICC. Patří mezi ně označení sporných stran včetně uvedení jejich adres, označení a adresy rozhodců, shrnutí žalobních nároků jednotlivých stran s uvedením výše nárokovaných nebo protinárokovaných částek, seznam otázek, jimiž se bude rozhodčí senát zabývat, místo konání rozhodčího řízení nebo podrobný popis příslušných procesních pravidel. Vedle toho může obsahovat i seznam nesporných skutečností.

Někteří autoři považují soupis sporných skutečností za nadbytečný element řízení, který celý proces zbytečně zpomaluje. Kritika směřuje zejména k

---

³⁰⁵ Podobné ustanovení obsahují i rozhodčí pravidla UNCITRAL v čl. 25 odst. 6.

³⁰⁶ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 109.

obligatornosti jeho vypracování a to i v případech, jež jsou od začátku celkem jasné. Podle kritiků tak rozhodčí pravidla ICC ztrácí výhodu plynulosti řízení, kterou získala např. vůči pravidlům UNCITRAL tím, že neobsahují požadavek (byť ne bezvýjimečný) podat jak oznámení o zahájení rozhodčího řízení, tak rozhodčí žaloby (obě podání jsou spojena do jediného *request for arbitration*).³⁰⁷

9.4. Skončení rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení může být ukončeno dvojím způsobem, a to vydáním usnesení o zastavení řízení nebo vydáním rozhodčího nálezu.³⁰⁸

9.4.1. Usnesení o zastavení řízení

Usnesením o zastavení řízení se rozhoduje ve všech případech, kdy se nevydává rozhodčí nález.³⁰⁹ Půjde o situace, které mohly nastat buď z vůle stran (mezi stranami došlo k uzavření smíru, strana vzala žalobu zpět), nebo nezávisle na jejich vůli v důsledku vad řízení (spor je nearbitrabilní nebo se vyskytly nedostatky v souvislosti s rozhodčí smlouvou, která neexistuje, je neplatná nebo zanikla).

Na rozdíl od rozhodčího nálezu, jenž má účinky pravomocného soudního rozhodnutí, není usnesení schopno nabývat právní moci ani vykonatelnosti. Usnesení v rozhodčím řízení tak není v zásadě totéž, co usnesení soudu obecného.³¹⁰

Rovněž nelze usnesení přezkoumat jinými rozhodci tak, jak je to možné u rozhodčího nálezu.³¹¹ Oproti rozhodčímu nálezu nemohou strany napadnout usnesení ani žalobou na jejich zrušení soudem. Tato problematika není dostatečně řešena rozhodovací praxí soudů, nelze tak s určitostí stanovit, zda by např. obecné soudy

---

³⁰⁷ A Comparison between the ICC Arbitration Rules and the UNCITRAL Arbitration Rules by Alway Associates. [online] 2005.

³⁰⁸ V tomto duchu se vyjadřuje i § 33 Řádu RS při HK ČR a AK ČR.

³⁰⁹ § 23 ZRŘ.

³¹⁰ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 167.

³¹¹ Tento postup u rozhodčího nálezu (pouze u rozhodčího nálezu) předvídá § 27 ZRŘ za podmínky, že si strany možnost přezkumu rozhodčího nálezu stanovily v rozhodčí smlouvě.

samy sebe považovaly za příslušné k projednání rozhodnutí žaloby na určení neplatnosti usnesení rozhodců, jímž bylo skončeno rozhodčí řízení, apod.³¹²

Požadavky na formu a obsah je stanoven na úrovni národních zákonů jen velmi obecně.³¹³ Konkrétnější úpravu nabízí např. Řád RS při HK ČR a AK ČR.³¹⁴ Většina ostatních pravidel jen okrajově upravuje, kdy lze rozhodčí řízení usnesením zastavit, nestanoví ale žádné formální požadavky, jak by mělo toto usnesení vypadat.³¹⁵ V některých pravidlech potom není o institutu usnesení o zastavení rozhodčího řízení ani zmínka.³¹⁶

Vedle usnesení o zastavení řízení se v praxi setkáváme s usnesením procesního typu, kterým se pouze upravuje řízení a které řeší procesní otázky v něm vzniklé. Rozhodci tak rozhodují usnesením např. o termínech ústního jednání, vyzývají strany doplnit skutková tvrzení, ukládají jim předložit důkazy atd. Na rozdíl od usnesení o zastavení řízení nejsou tato „procesní“ usnesení upravena ZRR. Není tak překvapivé, že zmínku o nich nenajdeme ani v žádných rozhodčích pravidlech.

9.4.2. Rozhodčí nález

Rozhodčí nález představuje nejčastější formu rozhodnutí v rozhodčím řízení. Oproti usnesení se jím rozhoduje ve věci samé. Vedle toho se rozhodčím nálezem ukládá povinnost nahradit náklady řízení (a to i v případě, že nebude rozhodnuto o meritu, tzn. např. u zastavení řízení).³¹⁷ Rozhodnout o nákladech řízení tedy není možné usnesením, neboť to by nebylo vykonatelné. Ustanovení § 28 odst. 2 ZRR totiž přiznává vykonatelnost explicitně rozhodčímu nálezu.

Národní procesní předpisy i jednotlivá rozhodčí pravidla obsahují požadavky na náležitosti rozhodčího nálezu, v žádném z nich se však nenachází ucelená

---

³¹² KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 114.

³¹³ ZRR výslovně zmiňuje pouze podpis, odůvodnění a doručení stranám.

³¹⁴ Viz § 35 tohoto Řádu, který stanoví obsahové náležitosti rozhodčího nálezu. Podle Řádu jsou tedy obě formy v této otázce totožné.

³¹⁵ Viz čl. 34 rozhodčích pravidel UNCITRAL nebo čl. 29 odst. 2 rozhodčích pravidel AAA.

³¹⁶ Rozhodčí pravidla ICC.

³¹⁷ Viz § 34 odst. 1 Řádu RS při HK ČR a AK ČR.

definice. Tu najdeme až v odborné literatuře.³¹⁸ Rozhodčí nález je písemné konečné rozhodnutí ve věci samé vydané řádně ustavenými rozhodci, které obsahuje určitě formulovaný výrok o předložené otázce spolu s jeho odůvodněním. Musí být podepsán alespoň většinou z rozhodců z rozhodčího senátu nebo samorozhodcem. Přestože jde o rozhodnutí nestátního orgánu, jsou mu přiznávány tytéž právní účinky, jako má pravomocné rozhodnutí státního soudu. Tyto účinky lze dále dělit na formální a materiální.

Formální účinky vycházejí ze zásady jednoinstančnosti řízení spočívající v tom, že je rozhodčí nález konečný. Zásadně tedy nelze napadnout rozhodčí nález odvoláním tak, jak je to možné u rozhodnutí obecného soudu. Strany však mohou ujednat v rozhodčí smlouvě přípustnost případného přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci. Tuto možnost poskytuje stranám již zmiňovaný § 27 ZRŘ. Dále pak toto ustanovení ukládá stranám lhůtu, do které musí být žádost o přezkum zaslána druhé straně (30 dnů od doručení rozhodčího nálezu straně žádající o přezkum). Rozhodčí smlouva však může stanovit jinou lhůtu. Pokud je možnost přezkumu rozhodčího nálezu stranami sjednána a žádost o přezkum skutečně podána, má takové podání odkladný účinek a rozhodčí nález proto nenabývá právní moci ani vykonatelnosti dříve, než bude o této žádosti rozhodnuto. Jestliže by žádná ze stran nevyužila svého práva podat tuto žádost, nabývá rozhodčí nález právní moci a vykonatelnosti marným uplynutím lhůty pro podání žádosti.³¹⁹

Co se týká samotného charakteru přezkumného řízení, podle § 27 ZRŘ platí, že přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a vztahují se na něj ustanovení ZRŘ. Na rozdíl od odvolacího řízení před obecnými soudy nemají nově ustanovení rozhodci v případě rozporu původního rozhodnutí s příslušnými předpisy možnost původní rozhodnutí zrušit a vrátit původním rozhodcům k dalšímu řízení a rozhodnutí. Naopak, s ohledem na § 27 pokračuje řízení dál, akorát s novými rozhodci, kteří nově rozhodnou. Pokud bude věc posouzena odlišně od původního

---

³¹⁸ Srov. RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 37 a ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 162.

³¹⁹ Kdyby si strany možnost přezkumu vůbec nesjednaly, právní moc a vykonatelnost rozhodčího nálezu nastává dnem jeho doručení stranám (§ 28 odst. 2 ZRŘ). Vykonatelnosti tedy nabývá rozhodčí nález současně s právní mocí na rozdíl od soudního rozhodnutí, které obvykle váže vykonatelnost rovněž na uplynutí lhůty, většinou v trvání 3 dnů (viz § 160 OSŘ).

rozhodnutí a noví rozhodci změni rozhodnutí původních rozhodců, nemají už strany možnost, jak rozhodnutí napadat (s výjimkou návrhu na zrušení). Na druhou stranu někteří autoři³²⁰ zdůrazňují, že je nutné alespoň v teoretické rovině připustit, že by se strany mohly i v takovém případě dohodnout na tom, že i nové rozhodnutí bude moci být podrobena dalšímu přezkumu ve smyslu § 27 ZRŘ.

Je třeba podtrhnout, že v praxi si strany možnost přezkumu rozhodčího nálezu sjednávají zřídka, jelikož rozhodčí řízení by tím ztrácelo svou výhodu rychlosti, pro kterou mj. tento typ řízení strany volí.

V případě, že strany podrobí způsob řešení sporu úpravě některých z rozhodčích pravidel, měly by mít na paměti, že některá pravidla připustnost přezkumu rozhodčího nálezu výslovně vylučují. Jako příklad lze uvést rozhodčí pravidla LCIA, jejichž čl. 26.9 stanoví: „*Rozhodčí nálezy jsou pro strany závazné a konečné. Souhlasem stran s konáním rozhodčího řízení podle tohoto řádu se strany zavazují vykonat rozhodčí nález ihned a bez zbytečného odkladu; strany se rovněž neodvolatelně vzdávají práva na odvolání a přezkoumání rozhodčího nálezu u státního soudu či jiného orgánu oprávněného rozhodovat...*“ V obdobné duchu hovoří i další rozhodčí pravidla.³²¹ Jiná pravidla pak tuto otázku vůbec neřeší.³²²

Od přezkumu rozhodčího nálezu je třeba odlišovat problematiku opravy rozhodčího nálezu, která je upravena v § 26 ZRŘ. Oprava v tomto smyslu nesměruje vůči věcné nesprávnosti rozhodčího nálezu, ale týká se formálních chyb v psaní nebo v počtech nebo v jiných zřejmých nesprávnostech. Taková oprava může být rozhodci provedena kdykoliv na žádost kterékoli ze stran. Podobně se v této záležitosti vyjadřují také jednotlivá rozhodčí pravidla. Např. Řád RS při HK ČR a AK ČR takřka doslovně vychází ze znění § 26 ZRŘ, pouze navíc dodává, že k opravě těchto chyb může dojít i bez žádosti stran, tedy z vlastního podnětu.³²³ Jiná pravidla vážou možnost opravy rozhodčího nálezu na podmínku dodržení určité lhůty.³²⁴

---

³²⁰ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 127 a 128.

³²¹ Např. rozhodčí pravidla ICC ve svém čl. 28 odst. 6.

³²² Rozhodčí pravidla UNCITRAL.

³²³ § 38 odst. 2 Řádu RS při HK ČR a AK ČR.

³²⁴ Obvykle se jedná o lhůtu 30 dnů od doručení rozhodčího nálezu stranám – viz čl. 36 odst. 1 rozhodčích pravidel UNCITRAL, čl. 30 odst. 1 a 2 rozhodčích pravidel AAA nebo čl. 27.1 a 27.2 rozhodčích pravidel LCIA.

Vraťme se k otázce účinků, které nastávají vydáním rozhodčího nálezu. Materiální účinky znamenají, že je rozhodčí nález závazný pro sporné strany a státní a jiné orgány (věc, která byla předmětem arbitráže, nelze znovu projednat) a je vykonatelný po uplynutí lhůty v něm uvedené.³²⁵

Co se týká obsahových náležitostí rozhodčího nálezu, ZRŘ v § 25 stanoví minimální rozsah rozhodčího nálezu. Jeho součástí musí být výrok, odůvodnění a podpisy rozhodců.

Výrok rozhodčího nálezu musí být určitý. Musí se vztahovat ke všem uplatňovaným nárokům nehledě na to, zda byly vzneseny stranou žalující nebo stranou žalovanou (jako protižaloba). Jestliže by nebylo rozhodčím nálezem rozhodnuto o některém ze vznesených nároků, platilo by, že ohledně doposud nerozhodnutého nároku rozhodčí řízení stále běží a vydaný rozhodčí nález má tak fakticky povahu nálezu částečného (viz níže).³²⁶ Zároveň výrok nesmí směřovat vůči více nárokům, než které strany vznesly. Tuto situaci, kdy jdou rozhodci nad návrh stran, označujeme jako tzv. *ultra petitum*.³²⁷ Současně by zakládala jeden z důvodů, pro který může být rozhodčí nález zrušen soudem.³²⁸

Rozhodčí nález musí být odůvodněn, ledaže by strany dohodly, že odůvodnění není třeba (to platí i pro případ, že došlo k uzavření smíru mezi stranami ve smyslu § 24 odst. 2 ZRŘ).³²⁹ Strany se tak mohou dohodnout v rozhodčí smlouvě nebo i kdykoli později (např. v průběhu rozhodčího řízení). Odůvodnění rozhodčího nálezu má působit přesvědčivě a mělo by z něj vyplývat, které skutečnosti vzal rozhodce za prokázané, jakými úvahami se řídil a na základě jakých argumentů dospěl k rozhodnutí uvedenému ve výrokové části.³³⁰

Poslední obligatorní náležitostí rozhodčího nálezu jsou podle ZRŘ podpisy rozhodců.³³¹ Stačí však, aby rozhodčí nález podepsala většina rozhodců z jejich celkového počtu. Rozhodčí nález nemusí být podepsán rozhodcem (nebo rozhodci),

---

³²⁵ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 39.

³²⁶ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 115.

³²⁷ V praxi se nejčastěji setkáváme s *ultra petitum* v souvislosti s peněžitými nároky, kdy rozhodci přiznali jedné ze stran vyšší částku, než kterou tato strana požadovala.

³²⁸ § 31 písm. f) ZRŘ.

³²⁹ § 25 odst. 2 ZRŘ.

³³⁰ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 117.

³³¹ Z toho vyplývá i další požadavek písemné formy rozhodčího nálezu, který je výslovně stanoven v § 25 odst. 1 věta první ZRŘ.

který s rozhodnutím nesouhlasí. Ten má možnost svůj odlišný názor zachytit v tzv. *votum separatum* (též se v této souvislosti užívá výraz *dissenting opinion*). Nic to však nemění na tom, že daný spor je rozhodnut jinak, než jak by ho rozhodl sám tento rozhodce. To vyplývá i ze samotného ZRŘ, který v § 25 odst. 1 dále stanoví, že rozhodčí nález je usnesen většinou rozhodců.

Obsahové náležitosti rozhodčího nálezu jsou ještě podrobněji než v ZRŘ specifikovány v jednotlivých rozhodčích pravidlech. Ta celkem detailně stanoví, jak by měl rozhodčí nález vypadat po obsahové stránce. Tak např. Řád RS při HK ČR a AK ČR ve svém § 35 odst. 1 stanoví, že rozhodčí nález musí obsahovat název rozhodčího soudu, místo a datum vydání nálezu, jména a příjmení rozhodců nebo jediného rozhodce, označení stran a dalších účastníků sporu, předmět sporu a krátké vylíčení okolností případu, rozhodnutí o žalobních nárocích, o poplatcích a o nákladech sporu, odůvodnění rozhodnutí (pokud se strany nedohodly ve smyslu § 27 ZRŘ, že nález není třeba odůvodňovat) a podpisy alespoň dvou rozhodců nebo jediného rozhodce. I ostatní pravidla uvádí, že rozhodčí nález musí být podepsán většinou rozhodců s uvedením data a místa, kde byl vydán³³² a dále musí být vydán v písemné formě.³³³ Nejsou však zcela jednotná v otázce obligatornosti odůvodnění rozhodčího nálezu. Většina pravidel vychází z již uvedené zásady, že rozhodčí nález nemusí být odůvodněn, jestliže se na tom strany dohodnou.³³⁴ Výjimečná jsou v tomto ohledu rozhodčí pravidla ICC, která v čl. 25 odst. 2 nařizují, že rozhodčí nález musí být odůvodněn vždy. V rámci urychlení řízení tato pravidla stanoví i lhůtu, do kdy musí být rozhodčí nález vydán.³³⁵

Mezinárodní rozhodčí praxe využívá více druhů rozhodčích nálezů. V důsledku prolínání vlivu některých rozhodčích soudů a jejich řádů na jedné straně a národních úprav včetně obecného soudnictví na straně druhé se může stát, že jsou používány

---

³³² Např. rozhodčí pravidla AAA, čl. 26 odst. 1, čl. 27 odst. 3.

³³³ Např. rozhodčí pravidla UNCITRAL, čl. 32 odst. 2.

³³⁴ Viz čl. 26.1 rozhodčích pravidel LCIA, čl. 27 odst. 2 rozhodčích pravidel AAA nebo čl. 32 odst. 3 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

³³⁵ Podle čl. 24 odst. 1 rozhodčích pravidel ICC se jedná o lhůtu šesti měsíců od vypracování soupisu sporných otázek (*terms of reference*).

různé termíny pro tytéž nebo obdobné jevy.³³⁶ Při určitém zobecnění tak můžeme rozlišovat následující druhy rozhodčích nálezů:³³⁷

a) Mezitímní rozhodčí nález je vydáván v případech, kdy je pro rozhodce účelnější nejprve vyřešit otázku, zda je nárok opodstatněný a teprve poté projednat jeho výši. Rozhoduje se jím tedy jen o základu nároku. V praxi se tohoto postupu často využívá v případech, kdy je zjevné, že posouzení výše nároku bude samo o sobě velice komplikované a nákladné. Bude pak účelné nejprve rozhodnout o základu a teprve, pokud je nárok přiznán, přistoupit k řízení o výši nároku. Předěje se tak zbytečným výdajům na zastoupení stran i činnost rozhodců v případech, kdy nárok nebyl vůbec dán.

b) Částečným rozhodčím nálezem se rozhoduje jen o části nároku (o některém z více nároků). Je vydáván tehdy, když je dostatečně vyřešena jenom část sporu. Ohledně té se vydá částečný rozhodčí nález a v této části je rozhodčí řízení skončeno. Může se také stát, že rozhodci opomenou rozhodnout o všech uplatňovaných nárocích. Ve věci nerozhodnutého nároku rozhodčí řízení běží dál a rozhodnuto o něm bude rozhodčím nálezem doplňujícím.

Připomeňme, že vydáním prvních dvou variant rozhodčího nálezů rozhodčí smlouva ani mandát rozhodce nezaniká.

c) Konečný rozhodčí nález je nález, kterým se rozhoduje o všech uplatněných nárocích v konkrétním sporu, včetně náhrady nákladů řízení. Jeho vydáním zaniká pravomoc rozhodců k rozhodování daného sporu.

d) Doplňující rozhodčí nález se vydává, jestliže vyjde najevo, že rozhodčí nález nerozhoduje o všech stranami uplatňovaných nárocích.

Pro ilustraci, např. rozhodčí pravidla UNCITRAL počítají se všemi čtyřmi typy nálezů. Vedle konečného rozhodčího nálezů uvádí v čl. 32 odst. 1 rozhodčí nález částečný i mezitímní. Blíže se však o nich nezmiňuje. Naopak celý čl. 37 upravuje otázku doplňujícího rozhodčího nálezů včetně případů, kdy má být vydán. Obdobnou

---

³³⁶ Např. český překlad rozhodčích pravidel AAA hovoří o rozhodčím nálezů dílčím, nikoli částečným, jak je uveden v jiných pravidlech (např. UNCITRAL).

³³⁷ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 162 a 163.

úpravu nejdeme i v dalších rozhodčích pravidlech.³³⁸ Rozhodčí pravidla LCIA zmiňují vedle konečného rozhodčího nálezu pouze nález mezitímní a doplňující.³³⁹ Odlišná jsou opět rozhodčí pravidla ICC, která vůbec toto dělení nepoužívají.

9.4.3. Zrušení rozhodčího nálezu soudem

Protože je rozhodčí řízení zpravidla jednoinstanční, je třeba, aby existoval určitý korektiv, který by napravoval jeho nejzávažnější nedostatky. Takový korektiv představuje institut zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem. Stát si tak ponechává určitou kontrolu, na jejímž základě může ingerovat do rozhodčího řízení v případě, že se v něm objeví zjevná pochybení.

Úpravu zrušení rozhodčího nálezu soudem nenalezneme v žádných z rozhodčích pravidel. Jelikož jde vždy výhradně o věc státu, na jehož území byl rozhodčí nález vydán, je tento institut upraven na úrovni národních procesních předpisů, v České republice pak v § 31 n. ZRŘ.

Tuzemská úprav, podobně jako většina zahraničních úprav,³⁴⁰ vychází ze zásady teritoriality, která znamená, že český soud má pravomoc zrušit jen ten rozhodčí nález, který byl vydán na území České republiky.³⁴¹

Dalším omezením je možnost soudu pouze zrušit rozhodčí nález, shledá-li rozpor posuzovaného nálezu se zákonem. Soud však nemůže měnit rozhodnutí rozhodců a nahrazovat jej vlastním rozhodnutím. Dále soud není ani oprávněn zrušit rozhodčí nález pro jeho rozpor se zákonem vždy, ale pouze v případě, že rozpor se zákonem nastal v některé z konkrétních oblastí zákonem vymezených.³⁴² Rolí obecných soudů není napravit jakýkoli nedostatek postihující rozhodčí řízení, jejich role spočívá v posouzení otázky, zda byly splněny základní předpoklady pro vedení

---

³³⁸ Např. Řád RS při HK ČR a AK ČR také výslovně uvádí všechny zmíněné druhy nálezů v § 34 odst. 3 a 4 a § 38 odst. 1. Obdobný výčet dávají též rozhodčí pravidla AAA v čl. 27 odst. 7 a čl. 30 odst. 1.

³³⁹ Čl. 26.7 a 27.3. rozhodčích pravidel LCIA.

³⁴⁰ Právní řády některých států však umožňují i zrušení rozhodčího nálezu vydaného v cizině (německý občanský soudní řád) nebo se naopak vzdávají pravomoci zrušit domácí rozhodčí nález, který se týká stran, jež nemají žádný vztah k danému státu (např. Belgie nebo Švýcarsko).

³⁴¹ To lze dovodit i z § 43 ZRŘ.

³⁴² Viz § 31 ZRŘ.

arbitráže a zda byly respektovány její základní principy.³⁴³ Zrušení rozhodčího nálezu soudem tedy nemá suplovat institut odvolání, proto soud rozhodčí nález vůbec nezkontroluje z věcného hlediska.

Řízení před soudem lze v této věci zahájit pouze na návrh, který musí být podán ve lhůtě tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se domáhá jeho zrušení.³⁴⁴

Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu jsou podle jednotlivých právních řádů i EÚ podobné a přepokládají existenci určitých vad, které se v arbitráži vyskytly. Ty pak můžeme dělit do tří skupin.³⁴⁵ Vady se mohou týkat rozhodčí smlouvy (§ 31 písm. a), b) ZRŘ) nebo samotného rozhodčího řízení (§ 31 písm. c), e), g) ZRŘ) či vady postihly přímo rozhodčí nález (§ 31 písm. d), f) ZRŘ). Výčet důvodů je uveden v § 31 ZRŘ taxativně:

a) Rozhodčí nález byl vydán ve věci, v níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu. Jde tedy o spory, které trpí nedostatkem arbitrability.

b) Rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná nebo byla zrušena anebo se na dohodnutou věc nevztahuje. Nejčastěji půjde o situace, kdy hlavní smlouva obsahující rozhodčí doložku není platná např. z důvodu absence zmocnění osoby, která ji podepsala. Dále může jít o případy, kdy rozhodčí smlouva sice platná je, vztahuje se ale na jiné nároky stran než na ten, který je předmětem řízení.³⁴⁶ Pokud strana nenamítla už v rozhodčím řízení existenci těchto vad rozhodčí smlouvy, ač je namítnout mohla, soud návrh na zrušení rozhodčího nálezu podle § 33 ZRŘ zamítne.

c) Ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem. Rozhodcem tak byla např. osoba, kterou strana vůbec nejmenovala, nebo nebyla zapsána na seznamu rozhodců, ač tento požadavek stanovil řád dané rozhodčí instituce, či rozhodce nebyl způsobilý k právním úkonům. Stačí přitom, aby se tento rozhodce zúčastnil jakékoli fáze rozhodčího řízení.³⁴⁷ I zde je předpokladem úspěchu strany domáhající se zrušení nálezu, že vznesla námitku nezpůsobilosti rozhodce už v

---

³⁴³ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 139.

³⁴⁴ § 31 a 32 ZRŘ.

³⁴⁵ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 38.

³⁴⁶ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 133.

³⁴⁷ *Ibid* s. 135.

samotném rozhodčím řízení. V opačném případě by opět nastaly důsledky předvídané v § 33 ZRŘ.

d) Rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců. Jde o porušení požadavku stanoveného v § 25 ZRŘ. Tento důvod zrušení rozhodčího nálezu se může vztahovat pouze na řízení, v němž rozhoduje více rozhodců.

e) Straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat. Jde o základní důvod zrušení rozhodčího nálezu, kdy byla porušena základní procesní práva strany.³⁴⁸ Často se jedná o situace, které jsou v rozporu se zásadou rovnosti stran. Může jít o opomenutí rozhodců vyrozumět stranu o provedení určitého úkonu v řízení (např. dokazování) nebo straně nebylo náležitě doručeno předvolání k jednání apod.

f) Rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému nebo nedovolenému. V prvním případě hovoříme o tzv. *ultra petitem*, které znamená, že rozhodčí nález jde nad návrh stran. Jak již bylo dříve řečeno, rozhodci jsou vázáni návrhy stran a nesmí se od nich odchýlit. V druhém případě je třeba zabývat se kontextem celého českého právního řádu.

g) Jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení. Tyto důvody nalezneme v § 228 odst. 1 OSŘ.³⁴⁹

Připomeňme, že EÚ, která se má použít přednostně, stanoví důvody pro zrušení rozhodčího nálezu soudem obdobně jako ZRŘ.³⁵⁰

Poslední otázkou je, co následuje, zruší-li soud daný rozhodčí nález. Odpověď závisí na tom, z jakého důvodu byl nález zrušen. Dojde-li ke zrušení z důvodu, pro který nebylo možné, aby se rozhodčí řízení konalo (půjde tedy o důvody uvedené v § 31 písm. a) nebo b) ZRŘ), soud může sám pokračovat v řízení na návrh některé ze stran. V ostatních případech (byl-li rozhodčí nález zrušen z jiného důvodu než je uveden v § 31 písm. a) nebo b) ZRŘ) bude pokračováno v rozhodčím řízení s

---

³⁴⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 185.

³⁴⁹ Jsou jimi skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které strana bez své viny nemohla použít v původním řízení, pokud mohou pro ni přivodit příznivější rozhodnutí ve věci (§ 228 odst. 1 písm. a) OSŘ) nebo důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení a které lze provést nyní, pokud mohou pro stranu přivodit příznivější rozhodnutí ve věci (§ 228 odst. 1 písm. b) OSŘ).

³⁵⁰ Viz čl. IX odst. 1 EÚ.

novými rozhodci, kteří mají být jmenováni podle rozhodčí smlouvy nebo způsobem předvídaným podpůrně v zákoně. Původní rozhodci jsou tak *ex lege* vyloučeni z projednávání věci.³⁵¹

9.5. Náklady rozhodčího řízení

Problematiku nákladů rozhodčího řízení najdeme podrobně upravenou v jednotlivých rozhodčích pravidlech, která se v základních principech ovládajících tuto otázku příliš neliší.³⁵² Je však nutné pamatovat na základní dělení rozhodčího řízení. Mezi arbitráží ad hoc a arbitráží vedenou před některou ze stálých rozhodčí institucí panují v tomto ohledu jisté rozdíly.

Náklady rozhodčího řízení ad hoc bývají oproti institucionální arbitráži nižší, zároveň však také méně předvídatelné, jelikož zde není žádná instituce, která by stanovila přesný sazebník nákladů. Tato otázka bývá předmětem dohody rozhodce a stran. Rozhodčí pravidla pak vymezují hranice, v jejichž rámci se musí určení nákladů pohybovat.

Podle rozhodčích pravidel UNCITRAL určí výslednou částku nákladů arbitrážního řízení rozhodci ve svém rozhodčím nálezu. Mezi náklady pak mohou být zahrnuty pouze:³⁵³ odměny rozhodců (které musí být podle čl. 39 odst. 1 těchto pravidel v přiměřené výši s přihlédnutím zejména k předmětu sporu, ke složitosti případu a k času strávenému rozhodci), cestovné a jiné výlohy rozhodců, náklady na znalce, cestovné a jiné náklady svědků, náklady na právní zastoupení a pomoc úspěšné strany (do výše, kterou rozhodci uznají za vhodnou), výlohy a poplatky generálního tajemníka Stálého rozhodčího soudu v Haagu či jiného kompetentního orgánu (např. jmenované rozhodčí instituce, která bude mít svůj sazebník odměn, k němuž bude v takovém případě nutné přihlédnout).

Náklady rozhodčího řízení nese zásadně neúspěšná strana. Rozhodci však mají podle čl. 40 odst. 1 rozhodčích pravidel UNCITRAL diskreční pravomoc rozdělit jednotlivé náklady mezi obě strany, je-li to rozumné vzhledem k okolnostem případu.

---

³⁵¹ Viz § 34 odst. 1 a 2 ZRŘ.

³⁵² ZRŘ úpravu nákladů řízení vůbec neobsahuje.

³⁵³ Čl. 38 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

Uhrazení části nákladů už v průběhu řízení může být často nezbytnou podmínkou jeho pokračování. Rozhodci mohou totiž požadovat složení záloh na náklady rozhodčího řízení.³⁵⁴ Jejich neuhrazení by znamenalo, že rozhodci nebudou pokračovat v řízení.

Arbitráž institucionální bývá v porovnání s rozhodčím řízením ad hoc dražší. Obvykle platí přímá úměra, že čím prestižnější rozhodčí soud, tím vyšší náklady.³⁵⁵ Na druhou stranu je výhodou, že lze předem přesněji odhadnout, jak vysokou finanční zátěž mohou strany očekávat. Řády jednotlivých rozhodčích soudů totiž vydávají sazebník nákladů zahrnující především odměny rozhodců a správní náklady rozhodčího soudu.³⁵⁶ Jejich výše je určena s ohledem na hodnotu projednávaného sporu, přičemž soud opět disponuje širokou diskrecí, když může tuto výši měnit vzhledem k okolnostem daného případu.

Ostatní otázky jsou upraveny obdobně, jako je tomu u rozhodčího řízení ad hoc. Rozhodčí soud uloží povinnost oběma stranám podílet se rovným dílem na zaplacení zálohy na krytí nákladů. V případě, že není záloha uhrazena ani v dodatečně poskytnuté lhůtě, považují se žalobní nároky či protinároky za vzaté zpět.³⁵⁷ Celková výše nákladů rozhodčího řízení se potom určuje v rozhodčím nálezu. I zde se řídí otázka jejich uhrazení zásadou úspěchu ve věci, která může být korigována diskreční pravomocí rozhodčího soudu.³⁵⁸

X. UZNÁNÍ A VÝKON CIZÍCH ROZHODČÍCH NÁLEZŮ

Tato specifická avšak velice důležitá otázka se netýká už samotného průběhu rozhodčího řízení, ale zabývá se tím, co nastává (přesněji řečeno co může nastat) po jeho skončení. Představuje pak především určitou záruku pro tu stranu, která byla v mezinárodní obchodní arbitráži úspěšná, když má možnost domoci se svého rozhodci přiznaného práva.

---

³⁵⁴ Čl. 41 odst. 1 a 2 rozhodčích pravidel UNCITRAL.

³⁵⁵ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 168.

³⁵⁶ Např. rozhodčí pravidla ICC, čl. 31 odst. 1. Řád RS při HK ČR a AK ČR zase hovoří o sazebníku poplatků.

³⁵⁷ Čl. 30 odst. 4 rozhodčích pravidel ICC.

³⁵⁸ Např. čl. 28.4 rozhodčích pravidel LCIA.

Skutečnost, že rozhodčí nálezy vydané na území jednoho státu se snadněji uznávají a vykonávají na území druhého státu než rozhodnutí státních soudů druhého státu, znamená jednu z nejvýraznějších předností mezinárodního rozhodčího řízení. Je to dáno dobrou a hlavně širokou mezinárodní úpravou, kterou představuje NYÚ. V úvahu přichází též použití dvoustranných mezinárodních smluv o právní pomoci. V České republice je pak tato problematika upravena v § 38 až 40 ZRŘ. NYÚ se však použije přednostně jak před ZRŘ,³⁵⁹ tak před dvoustrannými mezinárodními smlouvami o právní pomoci, oproti nimž je úmluvou se zvláštním předmětem úpravy (bude zde platit zásada *lex specialis derogat legi generali*),³⁶⁰ proto budeme při výkladu v této kapitole vycházet z její úpravy.

Nejprve je ale třeba vymežit základní pojmy.

Cizí rozhodčí nález je nález vydaný na území jiného státu, než ve kterém je žádáno o jeho uznání a výkon.³⁶¹

Uznání cizího rozhodčího nálezu znamená, že se tomuto nálezu přiznávají stejné právní účinky, jako by šlo o nález vydaný na území tohoto státu. Samotné uznání cizího rozhodčího nálezu na našem území nevyžaduje zvláštní proceduru, nevydává se (na rozdíl od výkonu) žádné zvláštní rozhodnutí. Cizí rozhodčí nález se uznává tím, že se k němu „přihlédne“ a nařídí se výkon rozhodnutí.³⁶²

Výkonem cizího rozhodčího nálezu se pak rozumí donucení příslušným státním orgánem povinného ke splnění povinnosti jemu stanovené v rozhodčím nálezu, kterou sám dobrovolně nesplnil ve stanovené lhůtě. Výkon musí být nařízen zvláštním rozhodnutím. Poté bude příslušný orgán (ať již soud v případě nařízení soudního výkonu, nebo soud a exekutor v případě nařízení exekuce) postupovat v souladu s příslušnými procesními předpisy,³⁶³ tedy totožně s tím, jak tyto orgány postupují při výkonu tuzemského rozhodčího nálezu v České republice.³⁶⁴

---

³⁵⁹ § 47 ZRŘ.

³⁶⁰ Dvoustranné mezinárodní smlouvy o právní pomoci by se použily v případě, že by oba státy (stát, kde byl rozhodčí nález vydán, a stát, v němž je žádáno o jeho uznání a výkon) nebyly smluvními stranami NYÚ.

³⁶¹ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 39.

³⁶² Viz § 40 ZRŘ.

³⁶³ OSŘ, § 251 n. nebo zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).

³⁶⁴ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 161.

10.1. Právní úprava podle NYÚ

V souvislosti s Českou republikou mohou nastat dvě základní situace. Buď může být žádáno na našem území o uznání a výkon rozhodčího nálezu, který byl vydán mimo území České republiky („cizí“ rozhodčí nález), nebo byl rozhodčí nález vydán v tuzemsku („český“ rozhodčí nález) a o jeho uznání a výkon se žádá v zahraničí. Na obě situace se bude vztahovat NYÚ za předpokladu, že vedle České republiky je i druhý stát, o němž se v daném případě jedná, smluvní stranou NYÚ nebo poskytuje v této otázce České republice vzájemnost, není-li účastnickým státem této úmluvy. NYÚ totiž obecně nevyžaduje, aby oba zmíněné státy byly smluvními stranami NYÚ, Česká republika (resp. Československo) však v tomto ohledu využila možnosti učinit výhradu dle čl. I odst. 3 věty první NYÚ, podle níž bude používat NYÚ pro uznání a výkon nálezů vydaných na území jiných smluvních států NYÚ. Ohledně rozhodčích nálezů vydaných na území států, které nejsou účastníky NYÚ, bude tuto úmluvu aplikovat jen v rozsahu, ve kterém takové státy poskytují vzájemnost.

Předpoklady nutné k tomu, aby mohl být rozhodčí nález uznán a vykonán na území jiného státu, než ve kterém byl vydán, jsou stanoveny v čl. IV NYÚ. Oprávněný, který o uznání a výkon žádá, musí předložit příslušnému orgánu vedle žádosti rozhodčí smlouvu a rozhodčí nález, obojí v originále či úředně ověřené kopii a v překladu do úředního jazyka státu, kde je o uznání a výkon žádáno. Pro postup při uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezů platí zásadně předpisy státu, kde se o výkon žádá, přičemž nesmí být stanoveny podstatně tíživější podmínky nebo vyšší soudní poplatky.³⁶⁵ Výkon rozhodčího nálezu bude potom nařízen, s výjimkou případů, které jsou důvodem pro odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu.

Podle čl. V odst. 1 NYÚ lze uznání a výkon nálezu odepřít na návrh strany, proti níž je nález uplatňován, a to z těchto důvodů:³⁶⁶

---

³⁶⁵ Čl. III NYÚ.

³⁶⁶ Jde o důvody, které jsou velmi podobné důvodům, pro které lze zrušit rozhodčí nález soudem podle § 31 ZRR (viz kap. 9.4.3.).

a) Strany rozhodčí smlouvy byly podle zákona, který se na ně vztahuje, nezpůsobilé k jednání nebo rozhodčí smlouva není platná podle stranami zvoleného práva, nebo, v případě jeho nezvolení, podle práva státu, kde byl nálezn vydán.

b) Strana, proti níž je nálezn uplatňován, nebyla řádně vyrozuměna o ustavení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla z jakýchkoli jiných důvodů uplatnit své požadavky. Jde tedy o vady postihující rozhodčí řízení, které zejména porušují zásadu rovného slyšení stran.³⁶⁷

c) Nálezn se týká sporu, pro který nebyla uzavřena rozhodčí smlouva nebo který není v mezích rozhodčí doložky, nebo nálezn obsahuje rozhodnutí přesahující dosah rozhodčí smlouvy. Zde se tak vady týkají samotného rozhodčího nálezu. Pokud je však možné, aby byla vadná část nálezu oddělena od části, která vadou netrpí, může dojít k uznání a výkonu této bezvadné části.

d) Složení rozhodčího senátu nebo rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran, popř. se zákony státu, kde se rozhodčí řízení konalo (*lex fori* či *lex arbitri*), nebylo-li takového ujednání.

e) Rozhodčí nálezn se nestal pro strany dosud závazným nebo byl zrušen nebo byl jeho výkon odložen příslušným orgánem státu, kde se rozhodčí řízení konalo.

K odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu může dojít podle čl. V odst. 2 NYÚ i bez návrhu (*ex officio*), jestliže příslušný orgán zjistí, že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení (spor tedy není arbitrabilní) nebo uznání nebo výkon nálezu by byl v rozporu s veřejným pořádkem tohoto státu.³⁶⁸

Je třeba dodat, že NYÚ pouze určuje podmínky uznání a výkonu cizích rozhodčích náleznů, popř. důvody pro jeho odepření. Úmluva tedy neupravuje, jak probíhá samotná fáze uznání a výkonu. Ta je dána národními právními předpisy (v České republice ZRŘ, OSŘ či exekuční řád – viz výše).

---

³⁶⁷ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 201.

³⁶⁸ Podle N. Rozehnalové by v rozporu s veřejným pořádkem mohly být např. případy porušení zásad poctivého obchodního styku nebo dobré víry či porušení některých veřejnoprávních kogentních norem, např. z oblasti soutěžního práva – viz ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 204.

10.2. Právní úprava podle ZRŘ

Na závěr ještě krátce zmiňme úpravu obsaženou v ZRŘ. Ta se bude s ohledem na ustanovení § 47 ZRŘ aplikovat v okrajových případech, kdy je v České republice žádáno o uznání a výkon rozhodčího nálezu vydaného na území cizího státu, který není smluvní stranou NYÚ nebo některé z dvoustranných mezinárodních smluv o právní pomoci.

Podle § 38 ZRŘ bude cizí rozhodčí nález vykonán jako tuzemský rozhodčí nález, je-li zaručena vzájemnost. Vzájemnost v daném případě znamená, že cizí stát, v němž byl vydán rozhodčí nález, který má být v České republice uznán a vykonán, na svém vlastním území uznává a vykonává rozhodčí nálezy, které jsou vydávány na území České republiky.³⁶⁹

Dále pak ZRŘ v § 39 stanoví důvody, pro které bude uznání nebo výkon rozhodčího nálezu odepřen.³⁷⁰

Za prvé půjde o případ, kdy není rozhodčí nález pravomocný nebo vykonatelný podle práva státu, kde byl vydán.

Za druhé může být uznání nebo výkon rozhodčího nálezu odepřen, jestliže se vyskytly vady, pro které je možno zrušit rozhodčí nález soudem (§ 31 ZRŘ).

Posledním důvodem odepření uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu podle tohoto ustanovení ZRŘ je skutečnost, že rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku.

Na rozdíl od NYÚ musí být ke všem těmto důvodům přihlédnuto *ex officio*, návrhu povinného tedy není třeba.

Z procesního hlediska lze uvést, že rozhodnutí o nařízení výkonu je třeba vždy odůvodnit (§ 38 ZRŘ) a uznání se nevyslovuje zvláštním rozhodnutím.³⁷¹

Dojde-li nakonec k nařízení výkonu rozhodčího nálezu v České republice, může povinný tento výkon odvrátit podle § 35 ZRŘ, který stanoví důvody pro zastavení už nařízeného výkonu rozhodčího nálezu. Ty se zčásti kryjí s některými důvody stanovenými pro zrušení rozhodčího nálezu soudem (§ 31 písm.

---

³⁶⁹ RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997, s. 40.

³⁷¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002, s. 209.

a), d) nebo f) ZRŘ), navíc pak stanoví jako další důvod existenci vad týkajících se zastoupení některé ze stran. Tím však nejsou pro povinného vyčerpány možnosti jeho další obrany, které poskytuje OSŘ. Jako příklad bychom mohli uvést ustanovení § 266 OSŘ o odkladu výkonu rozhodnutí nebo § 268 a 269 OSŘ o zastavení výkonu rozhodnutí. V úvahu přichází též prosté odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí s odkladným účinkem podle § 254 OSŘ.

XI. PERSPEKTIVA DO BUDOUCNA – NÁVRH NOVÉHO ZÁKONA O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM

Potřeba nového právního předpisu upravujícího z pohledu českého práva mezinárodní právo soukromé a procesní je vyvolána připravovanou celkovou rekodifikací soukromého práva. Není známo z právní praxe, že by používání současného ZMPS působilo nějaké potíže. Svědčí o tom i skutečnost, že ZMPS nebyl doposud významně novelizován kromě dílčích změn vyvolaných především zavedením možné formy církevního sňatku, zrušením státních notářství a přesunem jejich pravomoci na soudy a transpozicí některých směrnic ES.³⁷² Avšak úplným nahrazením dosavadní úpravy hmotného práva novou úpravou (jde zejména o nově připravovaný občanský a obchodní zákoník) by se stal současný ZMPS zastaralým, neboť jeho kolizní ustanovení, která představují základ této oblasti, by nereflektovaly změny v nových zákonících soukromého práva. Definitivní znění nového zákona o mezinárodním právu soukromém je tak závislé na přijetí ostatních zákonů a musí tedy obsahovat i přesnou vazbu na jejich úpravu. Při této příležitosti dojde i k modernizace nové úpravy. Za její součást lze i považovat začlenění samostatné části týkající se rozhodčího řízení a uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů do tohoto Návrhu.³⁷³

Tato část má však pouze upravovat dílčí otázky rozhodčího řízení a není tak úpravou komplexní, která by mohla nahrazovat dosavadní úpravu ZRŘ. Naopak většina ustanovení této části takřka doslovně přejímá znění ZRŘ.

---

³⁷² Důvodová zpráva k návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém. Komora.cz [on line] 2008.

³⁷³ Část sedmá Návrhu.

Tak například § 120 Návrhu upravující způsobilost cizince být rozhodcem opisuje § 4 ZRŘ. Stejně tak § 122 n. Návrhu týkající se uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů vychází z § 38 až 40 ZRŘ. Stejným způsobem je ve zněních obou předpisů definován princip vzájemnosti, uznání cizích rozhodčích nálezů nebo jsou určeny důvody pro odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Ustanovení § 121 Návrhu upravuje určení rozhodného práva. Stejně jako ZRŘ i Návrh počítá s možností stran zvolit si rozhodné právo. Pokud toto právo strany nezvolily, určí je rozhodci podle kolizních norem tohoto zákona. Připomeňme na tomto místě EÚ, která se bude i nadále přednostně aplikovat a která dává možnost určit rozhodné právo rozhodcům (nezvolí-li rozhodné právo strany) podle kolizního pravidla, které budou považovat za přiměřené v daném případě. Totožným způsobem se posuzuje i otázka přípustnosti rozhodčí smlouvy, a to podle českého práva (srov. § 36 odst. 1 větu první ZRŘ a § 119 odst. 1 větu první Návrhu). Nově se však stanoví, že ostatní otázky rozhodčí smlouvy se posuzují podle právního řádu státu, v němž má být vydán rozhodčí nález.

Přes tuto drobnou odchylku tak lze konstatovat, že při bližším pohledu na navrhovaný zákon se jeví jeho modernizace spíše jako formální než obsahová. Nově jsou sice některá ustanovení upravující rozhodčí řízení vtělena do zákona, který má obsahovat obecný rámec úpravy mezinárodního práva soukromého a procesního, avšak tato ustanovení se obsahově shodují se zněním ZRŘ, který bude i nadále představovat *lex specialis* upravující komplexně problematiku rozhodčího řízení v České republice.

XII. ZÁVĚR

Rozhodčí řízení prošlo největším rozvojem v průběhu 20. století, kdy se s růstem mezinárodního obchodu zvýšila i potřeba rychlého vyřešení sporů z něho vzešlých. Výraznější efektivitu mezinárodní obchodní arbitráže pak zajistilo přijetí NYÚ, která umožnila úspěšné vymáhání výsledku arbitráže v zahraničí.

S koncem bipolárního rozdělení světa se právo upravující rozhodčí řízení začíná rychleji vyvíjet i v zemích bývalého východního bloku, České republiky

nevyjímaje. V souvislosti s tím došlo nejen k nárůstu počtu mezinárodních sporů řešených v arbitráži, kde je český subjekt jednou ze sporných stran, ale i ke vzniku možnosti projednat čistě vnitrostátní spor před rozhodci.³⁷⁴

Ve své práci jsem se nejprve musel pokusit nastínit samou podstatu fungování mezinárodní obchodní arbitráže, abych se následně mohl věnovat jednotlivým aspektům rozhodčího řízení.

Zvláštní důraz byl kladen především na otázku rozhodčích pravidel. Výklad této problematiky byl podán s ohledem na jednotlivé fáze rozhodčího řízení, aby bylo snadněji pochopitelné, nakolik jsou rozhodčí pravidla klíčovým determinantem pro průběh a výsledek arbitráže.

Rozhodčí pravidla zde byla vymezena široce, jako jakýkoli soubor procesních norem upravující postup v rozhodčím řízení. V tomto smyslu lze pod pojem rozhodčích pravidel podřadit nejen jednotlivé řady stálých rozhodčích soudů a pravidla předem určená pro arbitráž ad hoc, ale i pravidla vytvořená stranami, popř. rozhodci. Nesměly být opomenuty ani vnitrostátní právní předpisy procesního charakteru (v České republice ZRŘ a OSŘ), které se použijí subsidiárně v případech, na něž rozhodčí pravidla nepamatují ve své úpravě. Zároveň jakožto předpisy vyšší právní síly vymezují pomocí kogentních norem rámeček, ve kterém se rozhodčí pravidla (a tak i samotný průběh arbitráže) mohou pohybovat.

Největší pozornost pak byla věnována první zmíněné skupině rozhodčích pravidel, tedy nejpoužívanějším řádům stálých rozhodčích institucí a z pravidel pro arbitráž ad hoc potom rozhodčím pravidlům UNCITRAL. Třebaže můžeme dospět k závěru, že si jsou jednotlivá pravidla navzájem velmi podobná, byly uvedeny i příklady, kdy se značně liší, na což strany musí pamatovat při jejich výběru. Tak např. bude pro strany celkem zásadní, zda si ponechají možnost dohodnout se na případném přezkumu rozhodčího nálezu nebo takovou možnost vyloučí odkazem na ta pravidla, která přípustnost odvolání předem zapovídají (např. rozhodčí pravidla LCIA).

I toto je jedním z příkladů, nakolik odlišné je rozhodčí řízení vůči řízení soudnímu, a to zejména v otázce autonomie vůle stran. Je-li podána žaloba k obecnému soudu, je celý průběh řízení určen procesními předpisy daného státu (v

---

³⁷⁴ To umožnilo přijetí ZRŘ (účinný od 1.1.1995).

České republice OSŘ). Strany sice mohou ovlivňovat průběh řízení prostřednictvím dispozičních úkonů, avšak pouze tam, kde jsou tyto úkony v zákoně předvídané, a vždy jen v přesně zákonem stanovené době. Strany si tak mezi sebou nemohou domluvit vlastní úpravu některých otázek (např. že se předem vzdávají svého práva na odvolání). Naproti tomu rámec určený národními předpisy, které upravují problematiku rozhodčího řízení (v České republice ZRŘ), není zdaleka tak striktně vymezen. Většina klíčových otázek (kdo, kde, kdy a podle jakých pravidel bude rozhodovat) je ponechána na vůli stran. Bylo by v soudním řízení nemyslitelné, aby strany vybraly jiný postup v řízení než ten, který je určen národními procesními zákony. V tomto ohledu je možnost volby rozhodčích pravidel ojedinělým jevem, který znamená velkou výhodu rozhodčího řízení. Na druhou stranu představuje tato větší volnost pro strany i určitá rizika. Ta se budou týkat zejména stran, které nemají s rozhodčím řízením potřebné zkušenosti a široký prostor pro autonomii své vůle ani nevyužijí a raději by volily jistotu předem daného a jim známějšího postupu soudního řízení.

Rozhodčí řízení představuje v dnešní době účinnou a v mezinárodním obchodním styku vůbec nejčastější metodu řešení sporu, která je unikátní tím, že kombinuje výhody soudního řízení (závaznost rozhodčího nálezu) s výhodami ostatních ADR (menší formálnost, větší flexibilita a širší autonomie vůle stran). Tato skutečnost vede k příslibu růstu počtu arbitráží i do budoucna, a to jak na mezinárodní scéně, tak i ve vnitrostátních sporech.

SEZNAM ZKRATEK

AAA	American Arbitration Association
ADR	alternative dispute resolution
AK ČR	Agrární komora České republiky
ČSOPK	Československá obchodní a průmyslová komora
DIS	Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit
EHK OSN	Evropská hospodářská komise OSN
EÚ	Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži, č. 176/1964 Sb.
ICC	International Chamber of Commerce
ISCID	International Center for the Settlement of Investment Disputes
HK ČR	Hospodářská komora České republiky
LCIA	London Court of International Arbitration
NYÚ	Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, č. 74/1959 Sb.
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
PCA	The Permanent Court of Arbitration at The Hague
RS	rozhodčí soud
ŘÚ	Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, č. 64/2006 Sb.
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SCC	Stockholm Chamber of Commerce
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
VÚ	Vídeňská úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, č. 160/1991 Sb.
WIPO	World Intellectual Property Organisation
WSHÚ	Washingtonská úmluva o řešení sporu z investic

ZMPS	mezi státy a občany druhých států, č. 647/1992 Sb. zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
ZRŘ	zákon č. 216/1994 S., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů

POUŽITÁ LITERATURA

monografie:

BĚLOHLÁVEK, A. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2004.

BUREŠ, J.; DRÁPAL, L.; MAZANEC, M. *Občanský soudní řád, Komentář*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001.

KLEIN, B.; DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007.

KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vyd. Brno – Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2009.

KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K. a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.

KUČERA, Z.; TICHÝ, L. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1989.

MOTHEJZÍKOVÁ, J.; STEINER, V. a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1996.

RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004.

ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002.

RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997.

RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005.

SCHELLE, K.; SCHELLOVÁ I. *Rozhodčí řízení: historie, současnost, perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002.

WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Linde, 2004.

ZELENKA, J.; MARŠÍKOVÁ, J. *Zákon o konkurzu a vyrovnaní, Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2002.

BINDER, P. *International Commercial Arbitration in UNCITRAL Model Law Jurisdictions*. London: Sweet & Maxwell, 2000.

BÜHRING-UHLE, CH. *Arbitration and Mediation in International Business*. Hague: Kluwer Law International, 1996.

- COLLIER, J.; LOWE, V. *The Settlement of Disputes in International Law. Institutions and Procedure*. Oxford: Oxford University Press, 1999.
- LOWENFELD, A. *International Litigation and Arbitration. Selected Treaties, Statutes and Rules*. 2nd edn. St. Paul: Thomson & West, 2001.
- KERR, J.; HARPER, C.; THOMAS, P.; SMIT, M.; FUERSTMAN, E. *Comparison of International Arbitration Rules*. 2nd edn. Huntington: Juris Publishing, 2002.
- REDFERN, A.; HUNTER, M. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 3rd edn. London: Sweet & Maxwell, 1999.
- SANDERS, P. *Arbitration, International Encyclopedia of Comparative Law, vol. 12*. Tübingen: J. C. B. Mohr, 1996.
- VÁRADY, T.; BARCELÓ, J.; VON MEHREN, A. *International Commercial Arbitration*. St. Paul: Thomson & West, 2003.

články:

- BĚLOHLÁVEK, A. Arbitrabilita sporů. Právní zpravodaj, 2003, č. 3.
- BĚLOHLÁVEK, A. Vznik rozhodčí smlouvy a oprávnění rozhodců. Právní zpravodaj, 2005, č. 7.
- BĚLOHLÁVEK, A.; HÓTOVÁ, R. Pojem investice z pohledu jejich mezinárodněprávní ochrany. Rozhodcisoud.net [online] 2008. Dostupný z http://www.rozhodcisoud.net/news/pojem_investice.php
- BĚLOHLÁVEK, A.; KALLA, P. Nové směry v rozhodčím řízení a při řešení sporů z mezinárodního obchodního styku. Právní rádce, 2004, č. 2.
- CRHA, M. Nařízení Řím I. - budoucí základ úpravy kolizních smluvních závazků. Pravniradceihned.cz [online] 2009. Dostupný z http://pravniradce.ihned.cz/c4-10005180-39116790-F00000_d-narizeni-rim-i-budouci-zaklad-upravy-koliznich-smluvnich-zavazku
- LISSE, L. Postavení stálých rozhodčích soudů. Pravniradceihned.cz [online] 2006. Dostupný z <http://pravniradce.ihned.cz/c1-19589950-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu>
- MOKRÝ, A. Nezávislost a nestrannost soudce – vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. Právní praxe, 1993, č. 8.
- KLEIN, B. Přednosti rozhodčího řízení. Právní rádce, 1999, č. 9.
- MYŠÁKOVÁ, P. Autonomie vůle v mezinárodní arbitráži. Pravniradceihned.cz [online] 2008. Dostupný z [http://pravniradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article\[id\]=24216620&article\[area_id\]=10005180](http://pravniradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article[id]=24216620&article[area_id]=10005180)

- MYŠÁKOVÁ, P. Lex mercatoria v mezinárodní obchodní arbitráži. Pravniradceihned.cz [online] 2008. Dostupný z [http://pravniradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article\[id\]=25052990&article\[area_id\]=10005180](http://pravniradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article[id]=25052990&article[area_id]=10005180)
- PAUKNEROVÁ, M. Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. Právní rozhledy, 2003, č. 12.
- PECHA, R. K právní povaze rozhodčích nálezů. Bulletin advokacie, 2003, č. 5.
- RABAN, P. K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 2003, č. 1.
- RABAN, P. Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11.
- RŮŽIČKA, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5.
- WISE, A.; RYCHLÝ, T. Soudní a arbitrážní spory z obchodních transakcí mezi českou a americkou stranou. Businessinfo.cz [online] 2005. Dostupný z <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/usa-souhrnne-informace/soudni-a-arbitrazni-spory-z-obchodnich/1000945/35461/>
- Důvodová zpráva k návrhu nového zákona o mezinárodním právu soukromém. [online] 2008. Dostupná z http://www.komora.cz/hk-cr-top-02-sede/podpora-podnikani-v-cr/pripominkovani-legislativy/art_26404/pd_3/172-08-navrh-zakona-o-mezinarodnim-pravu-soukromem-t-23-9-2008.aspx
- COCHRAN, R. Must Lawyers Tell Clients About ADR? Arbitration Journal, June 1993.
- DONALDSON, B. Alternative Dispute Resolution. Journal of International Arbitration, 1992, č. 58.
- MILLS, L.R.; BREWER, T.J. Med-arb Process Can Help Settle Disagreements. Business Journal, December 1999.
- A Comparison between the ICC Arbitration Rules and the UNCITRAL Arbitration Rules by Alway Associates. [online] 2005. Dostupný z <http://www.alway-associates.co.uk/legal-update/article.asp?id=72>

SUMMARY

International commercial arbitration

This work deals with the issue of international commercial arbitration. The topic is consisted of two key elements that need to be defined first.

International commercial arbitration is generally deemed to be one of the methods how to settle international commercial disputes. It represents an alternative to the proceedings before the courts and at the same time, it excludes the judicial authority which means the final award is binding on the parties and is of equal weight as judicial decision. However, in comparison with judicial proceedings, arbitration differs in number of ways which are described at the beginning of this work. Arbitration has been rapidly developing since the half of the last century and today is the most common way of dispute settlement in international trade law.

Arbitration rules, on the other hand, are understood as a body of rules which govern the proceedings of arbitration and thus determine the nature of the proceedings. Unlike rigid rules represented only by national laws which are applicable before the courts, arbitration rules give possibility to the parties to determine the character of arbitration. There are many various institutions which enacted their own rules among which the parties can choose. Only when no rules are chosen or they do not govern certain issue, national laws governing arbitration will be applicable. The comparison of these rules and the explanation how they work in practice was one of the main goals of this work.

The thesis is composed of twelve chapters, each of them dealing with different aspects of arbitration. However, these aspects relate to each other and must be finally coherent in order to give full explanation of the topic.

Chapter I. is introductory and explains what arbitration generally is. The brief description of history of arbitration is also given.

Before assessing other aspects of arbitration, the essence and character of international commercial arbitration had to be explained (Chapter II and III).

Subsequently, the types of international commercial arbitration and its relationship with (other) ADR are discussed in Chapter IV and V.

The description of legislation follows in Chapter VI in order to determine the legal framework in which arbitration is set.

Chapter VII examines two conditions (arbitrability and the existence of arbitration clause) which are necessary for arbitration to take place.

Chapter VIII is concerned with the question which substantive law (of which state) is applicable to legal relationship from which the dispute has arisen. This is crucial issue that determines how the dispute will be decided.

The issue of arbitration rules is assessed in Chapter IX which is the main part of the work. This Chapter is subdivided into five parts, each of them dealing with one aspect of proceedings itself (arbitrators, commencement, course and end of proceedings and costs of arbitration) in respect of the regulation by arbitration rules. Possible advantages and disadvantages of individual rules are also compared.

Chapter X then briefly describes under which circumstances foreign awards can be recognized and enforced in individual states.

The perspective of international commercial arbitration in Czech Republic is also worth mentioning. The topic is discussed in Chapter XI.

Finally, the work is concluded in Chapter IX, which summarizes what was drawn in previous chapters.

KLÍČOVÁ SLOVA

international commercial arbitration = mezinárodní obchodní arbitráž

arbitration rules = rozhodčí pravidla

arbitral proceedings = rozhodčí řízení